

Κ. ΠΑΡΘΕΝΗΣ

ΜΟΡΦΗ ΠΟΥ ΧΑΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΕΝΟΣ ΚΛΑΔΙΟΥ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'—1931

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΜΑΪΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 106

ΣΟΝΕΤΤΑ

ΔΥΣΔΑΙΜΟΝΑ

“Ασπρος, γαλάζιος, δυίφανος, με φῶς πλημμυρισμένος
ἀπὸ τὸν ἥλιο ὁ οὐρανός, στὴν ἀπεραντοσύνη
βυθίζει τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ—κ' ἡ καλοσύνη
σιτὰ στήθεια λαχταρᾷ. Τὴ νύχτ' ἀστεροφωτισμένος,

ὁ θόλος του πῶ μυστικός καὶ σὰν παραδομένος
στῆς δημιουργίας τ' ὄνειρο φαντάζει—κι ἀπαλύνει
μιὰν ὑπερκόσμη καὶ θεϊκὰ τὸν ἄνθρωπο γαλήνη.
'Ἄλλ' ὅταν, ἀπ' τὰ σύγνευρα σκεπός, χαμηλωμένος

στὴ γῆ, ξαπλώνει τὴ βαρεῖα καὶ μαύρη ἀνησυχία,
τότε σαστίξ' ἡ ἀνθρώπινη καρδιά, γιατί μαντέβει
πονώντιος, πὼς ἀσύνειδα τῆς φύσης τὰ στοιχεῖα

τῶνα μὲ τ' ἄλλο μάχονται χωρὶς σκοπὸ καὶ τέλος.
Κι ὁ νοῦς ξανοίγει τρέμοντας καὶ τῶν παιθῶν τὰ ἐρέβη!
—τὴ Δυσδαιμόνα ποὺ τὴν πνίγει ὁ μανιακὸς 'Οθέλλος.

ΗΛΙΟΓΕΡΜΑ

Στὸ μυστικὸ τὸ πέλαγο, καὶ τὰ γαλήνια βάρη
τῆς ἀγάπης της μ' ἔσεργε ἀπαλὰ κι ἀγάλι, ἀγάλι
τὸ ἡδονικὸ μινύρισμα, ποῦστελνε στ' ἀκρογιαλὶ
χαμογελοῦσα ἢ θάλασσα. Τότε κοντὰ μου ἐστάθη

κι ἀπὸ τὸν ἥλιο πῶ λαμπρὴ ἢ ψυχὴ της, δίχως πάθη,
πάντα γλυκολυπούμενη, κι ἄνοιγε τὴν ἀγκάλη
—πλατύτερη ἀπ' τὴ θάλασσα—σὰ νάθελε νὰ βάλει
μέσ στὴν καρδιά κάθε ὁμορφιά, ποὺ ὁ λογισμὸς της πλάθει.

Κ' εἶμαστε 'κεῖ ἀντικρύζοντας τὸν ἥλιο πιά στὸ γέρομα,
 ποῦ ξάπλων' ἐρωτόδρομο—ποτάμι ἀπὸ χρυσάφι
 μὲς στὰ γελούμενα νερά. Καὶ νιώσαμε τὸ τέρομα
 τῆς ἀχραντῆς ἀγάπης μας νὰ τὸ κρατοῦν οἱ τάφοι
 τῶν δυὸ μας μὲς στὰ βάθια τους. Καὶ σιγαλόφων' εἶπες:
 Στῆς ἀγάπης τὸ ἠλιόγερομα γαλήνειραν οἱ λύπες.

ΕΛΕΓΕΙΑ

Ἀσημομένη ἡ θάλασσα καὶ τὰ νησιά γραμμένα,
 καὶ τ' ἀπαλόχρωμα βουνά, καὶ τ' οὐρανοῦ ἡ μαγεία,
 παραδομένη ἡ Ἀθήνα μας σὲ θεία μυσταγωγία
 —τοῦ κόσμου σου τοῦ ἀνέκφραστου καθρέφτισμα γιὰ μένα.

Κι ὅταν στ' ἀγέρι καὶ στὸ φῶς, καὶ στ' ἀνθή τ' ἀνοιγμένα
 γύρω ἀπ' τὸ λόφο ἀκούστηκε περίχυτη ἔλεγεία,
 γιὰ τὴν ψυχὴ σου τὴν πανέμορφη καὶ τρισαγία,
 τότε ἡ λαχτάρα ἡ μυστικὴ κι ὅλα τὰ ὄνειρεμένα

μῦς σύρανε, Μυθιακριβή, γιὰ μιὰ στιγμή στὸ δρόμο
 τοῦ γήϊνου τοῦ παραδείσου—κ' ἐν' ἄσπρο περιστέρι
 τὸ χέρι σου στὸ χέρι μου φτερούγιασε μὲ τρόμο.—

Γλυκὲ μου τῆς Ἀγάπης Θεέ! Τὸ ἐλεύθερο τ' ἀγέρι
 τῆνε τρομάζει; ἢ τ' ὄνειρο; ἢ χαρὰ; ἢ ζωὴ;—Ποιὸς ξέρει!—
 Κ' ἔτσι κατηφορίσαμε μὲ τὸ σταυρὸ στὸν ὄμο.

ΝΑΖΩΡΑΙΟΙ

Στὸ δρόμο ἀνύποπτοι περνοῦν παράξενοι διαβάτες,
 καὶ τὸ κακὸ χαμόγελο δὲ βλέπουν, ποῦ οἱ Σπουδαῖοι
 γελοῦν, γιὰ νὰ χασκογελοῦν πίσω τους οἱ Χυδαῖοι.
 Μέσ' ἀπ' τὸν κόσμο οἱ Διαλεχτοὶ περνοῦν σὰν ὑπνοβάτες.

Μὰ τὴν Ἀλήθεια ἐνῶ ζητοῦν τῆς ὁμορφιάς ἐργάτες
 μ' ἀγάπην ἄδολη, στὸν ὄγλο μπρὸς οἱ Φιλισταῖοι
 μὲ λαστιχένιο πίδακου κορμί, κατεργαρέοι
 δεξοί, προφήτες δείχνονται, τοῦ λόγου οἱ ἀκροβάτες.

Κι' ὁ σάλαγος τοῦ κοπαδιοῦ σηκώνει σὰν ἀντάρα
 τὸν κουρνιαχτὸ—φανατισμὸ, καὶ τότε οἱ ἀγοραῖοι
 Σπουδαῖοι θὰ ξεφωνίσουνε στὸ πλήθος τὴν κατάρα.

Κ' οἱ διαλεχτοὶ διαβαίνουνε καταραμένοι, ὄραῖοι,
 μὲς ἀπ' τὸν κόσμο ἀνύποπτοι, σεμνοί, μὲ τὴ λαχτάρα
 καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο—οἱ αἰώνιοι Ναζωραῖοι.

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μὲ τὴ «Στέλλα Βιολάντη», ὁ ἑλληνικὸς
 κινηματογράφος σημειώνει ἕνα ἀκόμα—δευ-
 τερο ἢ τρίτο τὸ πολὺ, ἂν ὄχι τὸ πρῶτο—κα-
 τέρθωμα στὴ μικρὴ του ζωὴ. Ἄν μιλῶ γιὰ
 «κατέρθωμα» καὶ ὄχι γιὰ ἀπλή ἐπιτυχία, ὅ-
 πως θὰ ἦταν φυσικό, δὲν εἶναι ἐπειδὴ μ' ἀ-
 ρέσουν τὰ μεγάλα λόγια. Χαρακτηρίζω, ἀ-
 πλῶς, ἕνα φαινόμενο. Πρέπει νὰ γνωρίζω
 κανεὶς τι μέσα διαθέτει ἄλλοῦ ὁ κινηματο-
 γράφος, τι κεφάλαια ἀπασχολεῖ, τι ἐμφυχο
 καὶ ἄψυχο ὕλικὸ ἔχει στὴ διάθεσή του, τι ἐ-
 πιχείρηση οἰκονομικὴ καὶ τεχνικὴ ἀποτελεῖ,
 μὲ δυὸ λόγια, καὶ νάχη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος,
 κάποια ἰδέα μὲ τι πρόχειρα, φτωχικὰ καὶ
 στοιχειώδη μέσα δουλεύει, στὰ πρῶτα του
 βήματα, ὁ ἑλληνικὸς κινηματογράφος, γιὰ νὰ
 καταλάβῃ ὅτι μιὰ καλὴ ἢ ἀπλῶς ἀνθρώπινα
 παρουσιάσιμη ταινία, σὰν τὴν «Ἀστέρω», ποῦ
 παρουσίασε, ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ ἡ Δάγ-Φίλμ
 καὶ σὰν τὴ «Στέλλα Βιολάντη», ποῦ παρου-
 σιάζει τώρα ἡ Ἑλλάς-Φίλμ, εἶναι κυριολε-
 κτικῶς κατορθώματα πραγματικὰ δηλαδὴ
 tours-de-force.

Τὶ σοῦ εἶναι, τέλος πάντων, αὐτὸς ὁ Ρω-
 μῖός! Καταπιάνεται πράγματα, ποῦ ἕνας ξέ-
 νος, μὲ παρόμοια μέσα, δὲ θὰ τολμοῦσε οὔτε
 νὰ τὰ διανοηθῇ. Εἶναι τάχα τὸ θάρρος τῆς
 ἀγνοίας; Εἶναι ἡ πεποιθῆσις στὴ διαβολεμέ-
 νη του ἱκανότητα; Δὲν τὸ ξέρω. Τὸ γεγονός
 εἶναι, ὅτι ἐφτιαξε κινηματογράφου «ἐκ τῶν
 ἐνόητων», καὶ κινηματογράφου παρουσιάσιμο,
 τέλος πάντων, ὅπως ἐφτιαξε θέατρο ἐκ τῶν
 ἐνόητων, ἠθοποιούς ἐκ τῶν ἐνόητων, τραγου-
 διστὲς ἐκ τῶν ἐνόητων, χορεύτριες καὶ μπα-
 λέττα ἐκ τῶν ἐνόητων. Χωρὶς σχολεῖα δη-
 λαδὴ, χωρὶς δασκάλους, χωρὶς προπόνηση,
 χωρὶς καλλιτεχνικὰ φυτώρια, χωρὶς παρά-
 δοση καμμιὰ. Δὲν ἐπέτυχε, βέβαια, τὸ τέλειο
 πουθενά, οὔτε τὸ ἐπλησίασε. Καὶ ὅ,τι ἐπέτυχε
 ὅμως εἶναι κατέρθωμα, κι' ἂν δὲν ἔχη ἄλλη
 ἀξία, ἔχει τὴν ἀξία τοῦ κατορθώματος. Μιὰ
 ἀξία πολὺ ὑπολογίσιμη, ὡς ὑπόσχεση τοῦ-
 λάχιστον, τοῦ τι μπορεῖ νὰ δώσῃ στὸ μέλλον
 μὲ μιὰ συστηματικὴ καλλιέργεια καὶ μὲ τε-
 λειότερα μέσα. Καὶ τοῦτο μονάχα εἶναι ἤδη
 ἀρκετὸ καὶ εἶναι ἴσως πολὺ.

Ἄς περιορισθοῦμε ἕμως στὸν κινηματο-
 γράφον ποῦ, ὑπερὰ ἰδίως ἀπ' τὴ «Στέλλα
 Βιολάντη», μπορεῖ νὰ μιλή κανεὶς γι' αὐτὸν
 μὲ κάλλε σοβαρότητα. Τὶ διαθέτουν οἱ ἑλλη-
 νικὲς κινηματογραφικὲς ἐταιρεῖες, ὅσες ἀ-
 ξίζουν τέλος πάντων κάποιο λόγο, γιὰ τὸ
 γύρισμα ἐνός κινηματογραφικοῦ ἔργου; Κε-
 φάλαια; Εἶναι ἀστέρο νὰ γίνεταί λόγος γιὰ
 τὰ κεφάλαιά τους. Στούντια; Ἀνύπαρκτα.
 ἠθοποιούς; Τοὺς μαζεύουν ἀποδῶ καὶ ἀπο-
 κεί καὶ ὅλοι τους σχεδὸν παρουσιάζονται
 γιὰ πρώτη φορὰ μπροστὰ στὸ φακὸ, ἀνίδεοι
 καὶ ἀπραχτοὶ ἐντελῶς ἀπὸ κινηματογραφικὸ
 παίξιμο. Σκηνοθέτες; Αὐτοσχεδιάζονται. Συγ-
 γραφεῖς σεναρίων; Οἱ περισσότεροι, ποῦ κα-
 ταπιάστηκαν νὰ γράψουν σενάριο—δὲν ἐξαι-
 ρῶ οὔτε τὸν ἑαυτὸ μου—δὲν ξέρουν καλὰ
 καλὰ πῶς γράφεται ἕνα σενάριο καὶ ὑποτά-
 σονται ἀναγκαστικὰ στὰ γούστα, ἀμφίβολα
 κάποτε, τοῦ αὐτοσχεδιασμένου ἐπίσης σκηνο-
 θέτη καὶ στοὺς περιορισμούς, ποῦ τοὺς ἐπι-
 βάλλουν τὰ φτωχικὰ μέσα, ποῦ διαθέτει ἡ
 ἐπιχείρηση. Ἡ μήπως πρέπει νὰ γίνῃ λόγος
 γιὰ κρατικὴν ἐνίσχυση; Τὸ κράτος, μὲ τοὺς
 φόρους του, προσπαθεῖ νὰ ραυφήσῃ καὶ τὸ
 λιγοστὸ αἶμα, ποῦ κρατεῖ στὴ ζωὴ τὸ νεο-
 γέννητο βρέφος τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογρά-
 φου. Μὲ ὅλ' αὐτὰ, ὁ ἑλληνικὸς κινηματο-
 γράφος παρουσίασε μιὰν «Ἀστέρω», παρου-
 σιάζει τώρα, μ' ἕνα καινούργιο γενναῖο βήμα
 πρὸς τὰ ἔμπροσ, μιὰ «Στέλλα Βιολάντη».
 Πῶς νὰ μὴ μιλή κανεὶς γιὰ «κατορθώματα»;
 Ὅταν πρωτοπροβλήθηκε στ' ἀθηναϊκὰ
 κινηματοθέατρα ἡ «Ἀστέρω»—ἂν ἀναφέ-
 ρω τόσο συχνὰ τὴν πρωτότυπη κινηματο-
 γραφικὴ ἀδελφὴ τῆς «Στέλλας Βιολάντη»,
 ποῦ, ἐπὶ τέλους εἶναι περισσότερο ἔργο τοῦ
 σκηνοθέτη τῆς, παρά δικό μου, τὸ κάνω ἀ-
 πλῶς γιὰ νὰ χρησιμοποήσω χαρακτηριστι-
 κὲς προσωπικὲς μου ἐντυπώσεις,—κάποιοι
 ξένοι ποῦ τὴν εἶδαν μὲ πικραλέσαν, νὰ
 τοὺς βοηθήσω νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ «στούντιο»
 τῆς ἐταιρίας. «Στούντιο»; Ποῦ βρέθηκε; Ἄς
 εἶναι καλὰ τὸ ἑλληνικὸ ὑπαίθρο καὶ ὁ ἑλλη-
 νικὸς ἥλιος. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰ «στούντια»
 τῶν ἑλληνικῶν κινηματογραφικῶν ἐταιριῶν.

χής του, και να το κάνη δέντρο άνθρωπο!

Και συλλογίζομαι τη μοῖρα που θα μου λάξη έμένα, — που βέβαια δε θα είναι έτσι γλυκειά, — και συνάμα μου ρχεται να χαμογελάσω με την πρόσκληση που μου κάνουν, να λάβω μέρος στη γιορτή του Σπλήλιου, παραγνοήζοντας βέβαια την κατάντια μου τη σωματική και την ψυχική μου δύναμη. Πιο σωστό ήταν, αν μου λέγατε πως θα μου

πρεπε και μένα να έρθω εκεί στο νησί σας να σβύσω, κι ένα-δυο λόγια από τα χείλη σας να πέσουν από στο σωρό μου, σαν άνθια, και σαν πουλιά έπειτα να φτερουγίσουνε στο άπειρο της λήθης...

Έχετε με πάντα φίλο σας - άφωτισμένα, όσο και άνθρωπο!

Σας σφίγγω το χέρι
Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ (1)

Έν' από τα σπουδαιότερα πράγματα, που κάθε γενιά κληρονομεί από τις προηγούμενες της, είναι και η γλώσσα, καθώς και ο τρόπος της γραφής της. Η γλώσσα είναι μια από τις πιο λεπτές και τις πιο πολύπλοκες λειτουργίες του ανθρώπινου έγκεφάλου ως προς το έσωτερικό περιεχόμενό της, και μια επίσης πολύπλοκη λειτουργία των φωνητικών χορδών, του λαιμού και του στόματος, ως προς την έξωτερική απόδοσή της με ήχους και με φύσους. Και όμως ως πριν από 100 χρόνια, η επιστήμη της γλώσσας ήταν άγνωστη σχεδόν έντελώς' αποτελούσε ένα μικρό μόνο κεφάλαιο της φιλολογίας, που, έχοντας κύριό της σκοπό την έρμηνεία της αρχαίας λογοτεχνίας, αναγκάζοταν να σπουδάζη κάπως και τα τυπικά της γλώσσας, χωρίς όμως καμιά προσπάθεια να εξηγήση τα πολύπλοκα γλωσσικά φαινόμενα. Σήμερα όμως ευτυχώς, ύστερ' από την ανακάλυψη, που έκαμαν οι Άγγλοι στις Ίνδίες, στα τέλη του 18ου αιώνα, της καταπληκτικής ομοιότητας της αρχαίας Ινδικής με την αρχαία έλληνική και τη μεγαλοφυή σε λίγο ανακάλυψη του Βορρ, πως οι περισσότερες, σχεδόν όλες οι σημερινές ευρωπαϊκές γλώσσες είναι κόρες ή έγγονές μιας κοινής πανάρχαιας γλώσσας, και ύστερ' από την έντατικώτατη και λεπτομερέστατη σπουδή, που έκαμαν για όλες σχεδόν τις γλώσσες του κόσμου οι γλωσσολόγοι, οι Γερ-

μανοί προπάντων, ή γλωσσική έπιστήμη έχει φθάσει, ίσως μάλιστα έχει και ξεπεράσει, πολλές άλλες έπιστήμες στην ακρίβεια και στην σπουδαιότητα των συμπερασμάτων της.

Δυστυχώς από τα πορίσματα αυτά, τα γενικά και σπουδαιότερα για τη φύση και την εξέλιξη της γλώσσας, ο πολυς κόσμος, και στην Ευρώπη, προπάντων όμως στον τόπο μας, ούτε ιδέαν έχει, κ' εξακολουθεί να πιστεύη τις παλιές ιδέες, που είχε ή φιλολογία για τα ζητήματα αυτά. Άλλοιώς βέβαια θα ήταν, αν στα σχολεία της μέσης μας εκπαίδευσης, αντί να παραφορτώνωμε τα προγράμματα με μαθήματα γεμάτα τυπικές λεπτομέρειες, χωρίς γενικές ιδέες, είχαμε βάλει κ' ένα σύντομο, μα ουσιαστικό μάθημα: τα στοιχεία της γλωσσικής έπιστήμης.

Μια λοιπόν από τις μεγάλες αλήθειες, που η έπιστήμη της γλώσσας έχει θετικά αποδείξει, είναι το ότι καμιά γλώσσα του κόσμου δεν μένει, δεν μπορεί να μείνη άμετάβλητη, ή ίδια κι' απaráλλακτη, μέσα στη ροή του χρόνου. Κ' οι μεταβολές, που παθαίνει, είναι πολλών ειδών: μεταβολές στο τυπικό, στη σύνταξη, μεταβολές στις εκφράσεις, μεταβολές στη σημασία που έχουν οι λέξεις της. Είναι αυτός ένας νόμος χωρίς καμιά εξαίρεση, τόσο γενικός, όσο και οι νόμοι της φυσικής. Ούτε πρέπει να νομισθ κανέναν, ότι οι αλλαγές αυτές χρωστούνται μόνο στην επίδραση, που παθαίνει ή γλώσσα από άλλες γειτονικές της βέβαια

Γ. Γ. ΔΗΜΟΥ

ΕΝΑ ΚΕΦΑΛΙ

ή επίδραση αυτή, σήμερα προπάντων στην εποχή της γλήγορης και πυκνής συγκοινωνίας, είναι σημαντική: μα και αν μια γλώσσα έμενε έντελώς άνεπηρέαστη από άλλες, πάλι δε θα έμενε ή ίδια: ή προφορά της θα άλλαζε άργα-άργα, και το τυπικό της έπληθ, και όλα τα άλλα. Αυτά είναι συμπεράσματα, θετικά και βέβαια, της έπιστήμης της γλώσσας. Η εποχή, που οι άνθρωποι άρχισαν να διατυπώνουν με σύμβολα πάνω σε υλικά αντικείμενα, — φλοιούς δέντρων, βράχους, πέτρες κτλ. — τα νοήματά τους, δηλ. άρχισαν να γράφουν με την αρχική σημασία της λέξης, να σιαλίζουν σύμβολα (γράφω — γλάφω — γλαφυρός — γλύφω) χάνεται μέσ' στα βάθη των χιλιετηρίδων του περασμένου καιρού, καθώς χάνονται γενικά και οι πρώτες αρχές της ανθρώπινης γλώσσας. Ένα όμως είναι βέβαιο, πως κάθε πρωτόγονη

γραφή άρχισε από την εικονογραφία. Στα σπήλαια π. χ. της Μοραβίας, που τώρα τελευταία ανακαλύφανε τόσα ίχνη της προϊστορικής ανθρωπότητας, βρέθηκαν τέτοιες αρχέγονες αναπαραστάσεις κυνηγιών κτλ. σκαλισμένες στα πέτρινα τοιχώματα. Από την ζωγραφική αυτή άπεικόνιση ήταν φυσικό (και όχι και πολύ δύσκολο) να προχωρήση ο άνθρωπος στην ιδεογραφία, δηλ. στην παράσταση των μόν αντικειμένων, που φαίνονται, με άπεικόνιση, των άφηρημένων δε νοημάτων (όπως είναι οι ιδιότητες (έπιθετα), οι ενέργειες (ρήματα) κτλ. με την άπεικόνιση συγκεκριμένων πραγμάτων, που αντιπροσωπεύουνε συμβολικά την άφηρημένη έννοια. (Π. χ. για την έννοια «περιπατώ» χρησιμεύει ή άπεικόνιση ενός ανθρώπου με άνοιχτά τα δύο σκέλη κτλ.). Τέτοια καθαρά εικονική γραφή είναι π. χ.

(1) Διάλεξη που έγινε στις 13 του Μάρτη 1931 στην αίθουσα του Έμπορ. Έπιμελητηρίου.

τά αρχαιότερα ιερογλυφικά των Αιγυπτίων, ή πιο αρχαία κινέζικη γραφή και ή γραφή των Αιγυπτίων (των προεωρωπαϊκών κατασκευών του Μεξικού).

Από την εικονογραφική παράσταση είναι εύκολο, με συντόμηση των απεικονίσεων (αυθαίρετη πολλές φορές), να γεννηθί ένα είδος γραφής, που μπορούμε να το πούμε λεξογραφικό, δηλ. μιὰ γραφή, που κάθε λέξη έχει ένα ιδιαίτερο γραφικό σύμβολο, που πολλές φορές μάλιστα έχει χάσει σχεδόν εντελώς την ομοιότητά του με την αρχέγονη απεικόνιση. Έτσι λεξογραφικά συστήματα είναι ακόμη και σήμερα οι γραφές των Θιβετιανών και άλλων γειτονικών λαών, καθώς και των Ιαπώνων.

Από το λεξογραφικό στάδιο περνάμε σιγά-σιγά σ' ένα άλλο στάδιο της εξέλιξης της γραφής, στο συλλαβογραφικό ή γριφογραφικό. Στο λεξογραφικό δηλ. σύστημα αρχίζουν οι άνθρωποι να παίρνουν τα σύμβολα εκείνα, που παριστάνουνε μονοσύλλαβες συνήθως λέξεις, και για σύμβολα της ομόηχης συλλαβής σε σύνθετες ή και απλώς μεγαλύτερες λέξεις. (Σαν να πούμε δηλ., πώς το σύμβολο, που σημαίνει μιὰ μονοσύλλαβη λέξη π. χ. γή, να το παίρνουμε παντού όπου πρόκειται να γράψουμε μιὰ λέξη, που έχει τη συλλαβή γη, π. χ. αγγή, φραγή, αγωγή κτλ.). Έτσι λοιπόν σιγά-σιγά το λεξογραφικό σύστημα εξελίχτηκε στο συλλαβογραφικό, (που μπορούμε να το πούμε και γριφογραφικό, γιατί μεταχειρίζεται την ίδια απάνω-κάτω μέθοδο, με την οποία γράφουμε σήμερα τους γρίφους). Έννοείται, πώς ή μετάβαση αυτή δεν έγινε πάντα κανονικά και συστηματικά, και πολλές φορές τα δυο αυτά συστήματα βρίσκονται ανακατωμένα στην ίδια εποχή ή και στην ίδια επιγραφή. Αν έπειτα σιγά-σιγά βρεθούν και χωριστά σύμβολα για τον καθένα φθόγγο, από τους μαζί αποτελούν μιὰ συλλαβή ή μιὰ λέξη, φτάνουμε τέλος στη γραφή με γράμματα ή φθογογραφία. Κάθε λοιπόν φθογογραφία κατάγεται αρχικά από μιὰ εικονική γραφή.

Το λεγόμενο λατινικό, μα και το ελληνικό αλφάβητο, κατάγονται από το αλφάβητο των Φοινίκων. Από πού όμως πάλι κατάγεται και το φοινικικό αλφάβητο, αυτό δεν είναι εξακριβωμένο θετικά (αν από την ιερατική γραφή των Αιγυπτίων, ή την σφηνοειδή των Σουμε-

ρίων και Βαβυλωνίων). Σχηματίστηκε κατά τα 1500—2000 χρόνια πρὸ Χριστού, και είχε 22 σύμβολα μόνο για τα σύμφωνα, ενώ δεν είχε κανένα για τα φωνήεντα· κι' αυτό γιατί, στις φοινικικές γλώσσες γενικά, τη ριζική σημασία της λέξης τη δίνουν τα σύμφωνα, ενώ τα φωνήεντα χρησιμεύουν μόνο για να παριστάνουν διάφορες αποχρώσεις της αρχικής σημασίας. Το φοινικικό αλφάβητο χρησιμοποιήθηκε απαρύλαχτα και στις άλλες σημιτικές γλώσσες—αραμαιοσυριακή, εβραϊκή και αραβική—(από τ' αραβικά μάλιστα μεταφέρθηκε και στα περσικά και τα τουρκικά, σε γλώσσες δηλ. όχι σημιτικές). Έπειτα, από τα αραμαιοσυριακά πέρασε με λίγες αλλαγές στη ζενδική και στη σανσκριτική, κι' από το σανσκριτικό πάλι αλφάβητο με κάποιες μεταβολές κατάγονται όλα τα σημερινά Ινδικά αλφάβητα. Αλλά ή σπουδαιότερη μεταφύτωση του φοινικικού αλφάβητου είναι αυτή που έγινε στην αρχαία Ελλάδα. Οι παλιότεροι προελληνικοί κάτοικοι των νησιών της Ελλάδας, και της Κρήτης, οι Αιγαιεῖς, όπως σήμερα τους λένε, που δεν ήτανε Έλληνες, μα ούτε και Φοίνικες, που είχαν όμως ένα πολύ σπουδαίο και πολύ λεπτό πολιτισμό, είχανε δυο συστήματα γραφής, ένα ιερογλυφικό κ' ένα συλλαβικό· και βρέθηκαν σωρεία επιγραφών της εποχής αυτής (3000—4000 χρόνια πρὸ Χριστού) τα τελευταία χρόνια στην Κρήτη και στις Κυκλάδες. Ως τώρα όμως δεν κατόρθωσαν οι αρχαιολόγοι και οι γλωσσολόγοι να διαβάσουν τ' αλφάβητα αυτά, κ' έτσι ή γλώσσα του λαού αυτού και ή καταγωγή του μένει ακόμη αγνώστου. Όταν όμως οι Έλληνες άρχισαν να κατεβαίνουν από τους βορεινούς τόπους στην Ελλάδα, καταστρέψανε τον πολιτισμό αυτόν και για κάμποσο καιρό επικράτησε μιὰ σχεδόν άγρια κατάσταση. Τότε άρχισαν οι Έλληνες να γνωρίζονται με τις φοινικικές αποικίες (στο Αργος, στις Θήβες κτλ.) και δανείστηκαν το αλφάβητό τους· ευφύεστεροι όμως από τους άλλους σημιτικούς λαούς, το προσαρμόσανε καλύτερα στη γλώσσά τους, γιατί πολλά από τα σύμβολά του τα μεταχειριστήκανε για φωνήεντα, και προστέσανε μάλιστα και τρία καινούργια γράμματα, που ένα απ' αυτά είναι και το ω.

Από την Ελλάδα κι' από τη Ρώμη ύστερα, μέσα από τους αιώνας, το φοινικικό αλφάβητο

αυσιώθησε στην εξαιρετική τιμητική θέση να είναι σήμερα σχεδόν το παγκόσμιο αλφάβητο. Είκοσι γλώσσες πάνω-κάτω, των σπουδαιότερων λαών της γης, γράφονται σήμερα με τη λατινική μορφή του φοινικικού αλφάβητου.

* *

(Όσοι από σας τώρα ακούσατε για πρώτη φορά, με τί κόπους κ' ύστερ' από πόσες χιλιάδες χρόνια κατορθώσανε οι παλαιοί κείνοι λαοί να φτάσουνε σ' ένα φθογογραφικό σύστημα, δηλ. στο αλφάβητο, ίσως έλειπο να λογαριάσετε την κουταμάρα τους, που δεν το βρήκανε άμέσως. Μια τέτοια σκέψη όμως θα ήταν επιπόλαιη: να νομίζη κανείς εύκολο ε,τι άλλοι πριν απ' αυτόν με κόπο και μόχθο βρήκαν. Μα δεν είναι μόνο αυτό· εγώ συλλογίζομαι, πώς αν οι αρχέγονοι εκείνοι άνθρωποι μπορούσαν να μάθουν, πώς εμείς σήμερα γράφουμε τη γλώσσα μας (και δεν έννοω μόνο εμάς τους Έλληνες), θα μάς οκτείρανε· και πιστεύω, πώς θα είχαν και κάθε δίκιο να το κάμουν. Γιατί κείνοι προσπαθούσανε να βρούνε έναν τρόπο να γράφουν τις λέξεις τους όσο μπορούσαν απλούστερα. Εμείς όμως οι σημερινοί, οι τόσο προσδοκώμενοι, τη γράφουμε όσο μπορούμε δυσκολότερα, γιατί θέλουμε την «ιστορική ορθογραφία», μιὰ σκληριά, που μάς κοστίζει αφάνταστες θυσίες!

Μα τι θα πή ιστορική ορθογραφία; Καθώς πριν είπα, ή γλώσσα, που μιλιέται, δεν μπορεί να μείνη αμετάβλητη· αλλάζουν συνεχώς όλα τα στοιχεία της: ή προφορά της, το τυπικό της κτλ. Η αλλαγή αυτή της προφοράς δεν είναι βέβαια αισθητή μέσα σε μιὰ ή δυο γενεές ανθρώπων, γίνεται όμως αρκετά αισθητή ύστερ' από ένα, δυο ή περισσότερους αιώνες· και το αποτέλεσμα της είναι, πώς αρχίζει να μη συμφωνή πια με τη γραφή, που αυτή μένει βέβαια ή ίδια κ' έτσι, άμα αλλάξει άρκετά ή προφορά, ή γραφή πια δεν είναι ή κατάλληλη, για ν' αποδώσει την προφορά με τον πιο απλό τρόπο. Και ποιος είναι ο πιο απλός τρόπος, δηλ. το πιο τέλειο αλφάβητο; Βέβαια κείνο, που για κάθε φθόγγο θα έχη ένα, και μόνο ένα σύμβολο, και αντίστροφα: κάθε του σύμβολο θα παριστάνη ένα, και μόνο ένα φθόγγο. Αυτό όμως, με το πέρασμα του καιρού, παύει πια να είναι κατορθώσιμο, γιατί

και νέοι φθόγγοι μπορούν να έχουν αναπτυχθί, και συγχώνευση φωνηέντων να έχη γίνη κτλ. Η. χ. εμείς σήμερα, στη ζωντανή μας γλώσσα, έχουμε τους φθόγγους λλ, νλ, που οι αρχαίοι δεν τους έχουνε, και γι' αυτό δεν είχανε και σύμβολα γι' αυτούς· εμείς λοιπόν αναγκάζομαστε να τους γράφουμε με λάμδα ή νυ και γιώτα και ένα έννοτικό άποκάτω κτλ. Το πιο κακό όμως είναι, αυτό που γίνεται με τη συγχώνευση των αρχαίων φωνηέντων σ' ένα μόνο· έτσι, ενώ προφέρουμε: θείος, κάποιος, μύγα, θα γράψουμε το θείος με ει, το κάποιος με οι, το μύγα με υ κτλ.

Αυτή λοιπόν είναι ή ιστορική ορθογραφία: να γράφουμε σύμφωνα με την προφορά, που είχαν οι προπατόρες μας πρὸ 2000 ή 2500 χρόνων.

Ας έρθουμε τώρα στην επισκόπηση της γραφής των σπουδαιότερων πολιτισμένων γλωσσών. Οι περαότερες γλώσσες έχουνε ιστορική γραφή, δηλ. δεν γράφονται όπως λέγονται οι λέξεις, φωνητικά, αλλά ε ίδιος φθόγγος γράφεται αλλιώς στη μιὰ λέξη κι' αλλιώς στην άλλη. Αυτή ή διαφορά γραφής και ομιλίας (που παράγει την έννοια της «ορθογραφίας», όπως την έννοούμε κοινά) δεν είναι βέβαια ή ίδια σε όλες τις γλώσσες. Δυο ευρωπαϊκές γλώσσες έντούτοις έχουν κατορθώσει να εκμηδενίσουν τη διαφορά αυτή και να έχουν έπομένως καθαρή φωνητική ορθογραφία: γράφονται όπως προφέρονται, και προφέρονται όπως γράφονται. Ευτυχισμένα τα παιδιά των λαών αυτών, που δεν έχουν τα βόσωνα της «ορθογραφίας»! Οι δυο αυτές γλώσσες είναι τα Ισπανικά και τα σερβικά. Στα γερμανικά τώρα, στα δλλανδικά, στα σκανδιναβικά, στα Ιταλικά και στα πορτογαλικά, ή ορθογραφία είναι σχεδόν φωνητική. Έχει όμως, όπου ή απόκλιση αυτή γραφής και προφοράς είναι πολύ μεγάλη, είναι προπάντων στα νεοελληνικά, τ' αγγλικά και τα γαλλικά. Ένα συνειθισμένο έπιχείρημα, που ακούμε, σχετικά με την απλουστεύση της γραφής μας, είναι το πολύ γνωστό: Γιατί εμείς να μεταβάλουμε την ορθογραφία μας, αφού άλλοι λαοί πιο πολιτισμένοι, πιο μεγάλοι, δεν το κάμουν; Ανεξάρτητα όμως από το ετι ή διαφορά αυτή σ' εμάς έχει φτάσει στο ζενιθ' ως πρὸς τις άλλες αυτές γλώσσες (π. χ. φθόγγος i=ι, η, υ, ει, οι, υι,

η), νομίζω, ότι κάθε έθνος πρέπει να εξετάζει τα ζητήματά του μόνο του, χωρίς να ενδιαφέρεται τι κάνουν τ' άλλα. Βέβαια, ξαίρω και λογαριάζω πολύ καλά τις δυσκολίες μιας ριζικής μεταρρύθμισης της γραφής μας. Ξαίρω όλα τα επιχειρήματα των συντηρητικών. 1) «Έχουμε το ένδοξότερο αλφάβητο του κόσμου». 2) «Τι θά γίνει το σκόλο των τυπωμένων ως τώρα βιβλίων;» 3) «Τι έξοδα θά χρειαστούν για να φτιάσουμε καινούργια τυπογραφικά στοιχεία;» κτλ. κτλ. Ξαίρω ακόμα, πώς το γενναίο αυτό βήμα δεν θά γίνει ούτε αύριο, ούτε μεθαύριο. Μ' από τ' άλλο μέρος σκέπτομαι, πώς κάθε *επιτέλεση* ενός τολμηρού βήματος πρέπει να *προπαρασκευαστή*. Κι' αν δεν βρεθούν μερικοί άνθρωποι (που ή γενιά τους θά τους πή παραδοξολόγους, απάτριδες κτλ.), να ρίξουν την πρώτη ιδέα, πώς θά γίνει ή προετοιμασία για την πρόοδο;

Ένα πράμα όποσδήποτε δεν μπορεί κανένας καλής πίστεως άνθρωπος να το άρνηθή: πώς το σημερινό μας αλφάβητο και ή σημερινή γραφή μας δεν είναι το κατάλληλο όργανο για ν' αποδίδουμε γραφτά την προφορική μας έμιλία. Καμιά κατηγορία ή περιφρόνηση δε δίνει αυτό στη γραφή μας: είναι πολύ φυσικό, ύστερ' από 3 χιλιάδων χρόνων μεταβολές στην προφορά, ριζικώτατες, εν' αλφάβητο, που τότε ήτανε καταλληλότατο να μεταφέρη στη γραφή την προφορά εκείνης της εποχής, να μην μπορή πιά ν' αποδώση τη σημερινή προφορά. Και επειδή, ποτέ ως τώρα, δεν έγινε μιά *συστηματική προσπάθεια* ενός *επισυγχρονισμού* της γραφής, ή διαφορά αυτή μεγάλωσε, έφούντωσε, έγινε γιγάντια κ' έφτασε εκεί που τη βλέπουμε σήμερα. Θά εξακολουθήσωμε λοιπόν έτσι; Αυτό βέβαια είναι το πιο εύκολο, μά και το πιο μεγάλο κακούργημα για τις γενεές, που θά έλθουν. Σκεφτήκατε ποτέ, πόση έγκεφαλική ενέργεια και πόσα χρόνια της ζωής, της σύντομης ζωής μας, ξοδέψαμε μετς, και πόσα ξοδεύουμε σήμερα, τα δυστυχισμένα μας τα παιδιά, για να μάθουν αυτό, που λέμε *ορθογραφία*, δηλ. βουνά Ίμαλάια από δυσκολίες έντελώς συμβατικές; Ζούμε μολτατα σε μιά εποχή, που καυχιέται για τη διανόησή της, για το ρασιοναλισμό της, δηλ. τη λογικοποίηση των ιδεών της και των σκοπών

της. Είμαι βέβαιος, πώς, αν οι άρχαίοι μας πρόγονοι μπορούσαν ν' αναστηθούν και να μάθουν πώς γράφουμε και τι μαρτύρια τραβούμε για αυτό, θά μάς έλεεινολογούσαν. Άλλά το ζήτημα έχει, καθώς είπαμε, δυο όψεις: προς τις περασμένες και προς τις έρχόμενες γενιές. Κι' αν ακόμη δεχτούμε, πώς ή επισυγχρόνιση της γραφής μας, π. χ. ή παραδοχή της φωνητικής ορθογραφίας, είναι άσέβεια προς τους προγόνους μας (που εγώ καθόλου δεν το παραδέχομαι), είναι όμως άσφαλέστατα ένα *πελώριο ευεργέτημα* για όλες τις γενιές, που θά μάς διαδεχθούν και που για αυτό θά μάς εύλογοσν και θά μάς τιμούν, γιατί θά τους έχουμε κάμει τη μαθητική τους ζωή τόσο εύκολότερη και την όλη τους ζωή κατά 2—3 χρόνια τουλάχιστο μακρύτερη· μάλιστα, μακρύτερη: γιατί θά έχουμε απαλλάξει 2—3 συνεχή χρόνια της ζωής τους (θέλω να πω όλες τις ώρες μαζί, που χάνουν τώρα για την ορθογραφία) από την έντασχή σε συμβατικές έντελώς γνώσεις, που θά τις χρησιμοποιήσουν ή για την υγεία τους, ή επίτέλους μαθαίνοντας αληθινές γνώσεις, καθώς είναι τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, οι γλώσσες και τόσα άλλα. Τις ώρες, που χάνουμε τώρα για να μάθουμε πώς το κρηπίδος θέλει περισπωμένη, ενώ το έλπίδος θέλει δίξετα, το οδός δασεία, αλλά το ούδός ψιλή (για τις όποιες μάλιστα περισπωμένες, δίξετες, δασείες και ψιλές οι πρόγονοί μας, στην πιο ένδοξη τους περίοδ, ούτε ιδέα είχαν, και θά έκαναν λοιπόν και αυτοί «άνορθογραφίες», αν δινανε εισαγωγικές εξετάσεις στο πανεπιστήμιο), τις ώρες αυτές θά μπορούνε τότε οι μαθητές να τις χρησιμοποιήσουν μαθαίνοντας είτε τη γενική θεωρία της γλώσσας, είτε μιά ξένη γλώσσα, χρήσιμη στη ζωή, είτε την «ορθοπέπια», δηλ. τη νοικοκυρεμένη, ταχτική και σωστή έκφραση των σκέψεών των, πράμα που σήμερα πόσοι μπορούν να το κάμουν, ως ήταν και κατά προσέγγιση!

Άλήθεια, πρέπει να πω κάτι για ένα επιχείρημα, που δεν το έχω ακόμη αναφέρει: «Με την εισαγωγή ξενικού αλφάβητου δεν θά χάσουμε ένα μέρος από τον έθνισμό μας;» Πολύ εύκολη είναι, νομίζω, ή απάντηση: Χάνουμε από τον έθνισμό μας, όταν μαθαίνουμε, όπως τώρα κά-

νουμε, μουσική από νότες, που γράφονται σ' ένα διεθνές μουσικό αλφάβητο; χάνουμε από τον έθνισμό μας, όταν λογαριάζουμε στο διεθνές σήμερα σύστημα γραφής των αριθμών; Χάνουμε τέλος πάντων τον έθνισμό μας, όταν ντυνόμαστε ευρωπαϊκά; Χωρίς να είμαι υπερπατριώτης, αλλά και χωρίς να μην αναγνωρίζω, πώς πάντα οι άνθρωποι χωρίζονται σε έθνικές ομάδες, έχω την ιδέα πώς τα στοιχεία όπου πραγματικά ξεχωρίζεται ένα έθνος από άλλο, είναι πολύ βαθύτερα από τον τρόπο της γραφής και τα τέτοια, είναι κατά βάθος βιολογικά στοιχεία, που, και να θέλουμε, δε μπορούμε να τ' αλλάξουμε. Πώς δε χάνουν τον έθνισμό τους τα 20 άπάνω-κάτω έθνη, που γράφουν όλα μ' ένα αλφάβητο, το λατινικό;

* *

Σ' ένα σχετικό με τα ζητήματα αυτά άρθρο μου, που τυπώθηκε πέρυσι ακριβώς στην «Πρωτοπορία» του κ. Γιοφύλλη, έχω αναγράψει τους διαφορετικούς τρόπους, τους κυριώτερους τουλάχιστο, με τους όποιους θά μπορούσαμε να έκσυγχρονίσουμε το αλφάβητό μας και να κάνουμε φωνητική τη γραφή μας:

α') Μπορούμε να διατηρήσουμε το αλφάβητό μας και να προσθέσουμε μερικά γράμματα ή και να τροποποιήσουμε μερικά, που τα έχομε: είτε με διακριτικά σημεία, είτε με μιά γραμμή άποάνω, είτε με όποιον άλλο προσόμοιο τρόπο διαλέξουμε.

β') Μπορούμε να πάρουμε και όλόκληρο το λατινικό αλφάβητο και να το προσαρμόσουμε στη δική μας φωνητική, προσθέτοντας, όπου χρειάζεται, μερικά διακριτικά σημεία στα γράμματα (στιγμές ή γραμμές κτλ. όπως έκαναν οι δυτικοί Σλάβοι: Πολωνοί, Τσέχοι και Κροάτες), ή και διατηρώντας μερικά δικά μας, π. χ. το γ, το δ, το θ.

Μπορούσαμε ν' άπαριθμήσουμε και άλλες παραλλαγές αυτών των τρόπων, μά προς το παρόν είναι περιττό.

Η προσωπική μου τώρα γνώμη είναι, πώς το προτιμότερο θά ήταν ή εισαγωγή του λατινικού αλφάβητου, για πολλούς λόγους, που άπ' αυτούς θ' αναφέρω μόνο τους έξης:

α') Γιατί είναι σε χρήση σχεδόν από όλο τον πολιτισμένο κόσμο (έχτος Ελλάδα, Ρωσία, Σερβία, Βουλγαρία).

β') Γιατί (κι' αυτό είναι ίσως ο πιο σπουδαίος λόγος) πίσω από την άγάπη στην καθαότητα, το σεβας προς τους προγόνους μας κτλ. κρύβεται, νομίζω, μέσα μας — ίσως άποσυνείδητα — ένας έγωϊσμός: έχουμε τόσο συνήθεισει να γράφουμε με ορθογραφία, που θίμα θά βλέπαμε γραμμένο γλώσσα (με όμικρον) ή άνθρωπον (και τα δυο με όμικρον), «θά μάς έπιαναν τα νεύρα μας»· θά παρκαόταν δηλ. μέσα μας ένας ψυχικός καταναγκασμός πολύ δυσάρεστος — και πολύ εύεξηγητος βέβαια. Μά τι είναι αυτός ο καταναγκασμός μίς και μόνης γενιάς, μπροστά στον αιώνια επαναλαμβανόμενο καταναγκασμό της μίς γενιάς ύστερ' από την άλλη; Δεν είναι αυτό ένας άπαισιος — κι' ως είναι και κάπως άποσυνείδητος — έγωϊσμός; Με το λατινικό όμως αλφάβητο εισάγουμε τη φωνητική γραφή χωρίς καμιά όπτική δυσάρεσκεια.

Θά ήθελα μάλιστα να προστέσω, πώς ή Κοινωνία των Έθνών θά μπορούσε να κάμει μιά διεθνή έπιτροπή, που να καταγράψη όλους τους διαφορετικούς φθόγγους των πολιτισμένων (τουλάχιστο) γλωσσών, και να βρή και να έρίση ένα διεθνές σύμβολο για τον καθένα: να εισαχθούν έπειτα τα σύμβολα αυτά σ' όλα τα έθνη έπίσημα, με το σχολείο, και από αυτούς κάθε έθνος να άποτελέση το αλφάβητό του, διαλέγοντας όσα του χρειάζονται για την άπόδοση των φθόγγων της γλώσσας του και τους άλλους να τους μεταχειρίζεται μόνο, όταν θά θέλη να μεταγράψη στη γλώσσα του ξένα όνόματα (κύρια ή γεωγραφικά κτλ.) όσο γίνεται πιστότερα. (Έτσι π. χ. αν ήτανε παραδεγμένο ένα διεθνές σύμβολο για τον φθόγγο eu (γαλλ.), θά γράφαμε π. χ. ελληνικά Έυτε τον Γκαΐτε κτλ.). Τώρα το ζήτημα, πώς θά γινότανε στις λεπτομέρειές της αυτή ή προσαρμογή του αλφάβητου στην προφορά μας, αυτό βέβαια θά χρειαζότανε μιά μακρά και βαθειά μελέτη (Για το σύστημα, που προτείνει ο κ. Γιοφύλλη, καθώς και για μερικά δικά μου σύμβολα, έγινε λόγος στο άρθρο μου στην «Πρωτοπορία»). Μά τώρα δεν πρόκειται για αυτά. Πρόκειται να προπαρασκευαστή ψυχολογικά το έδαφος στις μάξες, να προσαρμοστούν πρώτα οι ψυχές μας σ' αυτή τη λύση. Μπορεί βέβαια, παρ' όλα όσα προσπάθησα να σας έκθέσω, να υπάρχουν αντιρρήσεις, όλιγότερη ή περισσότερη σοβαρές. Όσο το καλύτερο!

«Tu choc des opinions jaillit la vérité», κατά τή γαλλική παροιμία.

Ξέρω βέβαια πολύ καλά, πώς, αν έτέλειωνα με τήν αντίθετη άποψη, πώς δηλ. δεν θα έπρεπε με κανένα τρόπο ν' αλλάξουμε τὸ ἀλλάγητό μας, τὸ τόσο δοξασιμένο, πὸς μάλιστα ίσω; θα έπρεπε και ἄλλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου νὰ παραδεχτοῦν τὸ ἐλληνικὸ ἀλά-

θητο, θὰ φαινόμενα πὸς καλὸς πατριώτης; θὰ φαινόμενα, μὰ δὲ θὰ ἤμουνα; γιατί κανείς δὲ μπορεί νὰ μοῦ ἀλλάξη τὴν πεποίθησή μου. πὸς ἀληθινὰ πατριώτης εἶναι κείνος, ποὺ προσπαθεῖ νὰ κάμῃ, ὅπου και ὅπως μπορεί, εὐπολιώτερη, ἀνετώτερη, πὸς εὐτυχισμένη τὴ ζωὴ τῶν ἐρχόμενων γενιῶν τοῦ ἔθνους του!

N. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

ΤΡΙΑ ΜΕΡΟΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΤΡΑΙΝΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ (*)

Πολεμοῦσε νὰ τοῦ στάξῃ στὸ στόμα ρακί. Κι' ὅσο ἔβλεπε πὸς δὲν κατάφερνε νὰ τὸν συνεφέρῃ, θύμινε με τὸν ἑαυτό του και βλαστημοῦσε.

Ὁ ἀνθυπολοχαγός, μαζεμμένος στὴ γωνιά του, κοιτοῦσε με ὀρθάνοιχτα, στυλωμένα ἀπὸ ἐκπληξη και τρόμο μάτια. Μαζεούταν ὅσο μπορούσε, γιὰ νὰ μὴν ἀγγίξῃ τὸ λοχία, ποὺ τὸν νόμιζε πεθαμένο. Ὁ παπὰς μὰς κοίταξε ὄλους με λοξὲς ματιές.

Ὁ ἰσοβίτης ἄφησε τὸν ἀναίσθητο λοχία κι' ἄρπαξε τὸ γιατρό ἀπὸ τὸ μπράτσο και τὸν κούνησε ἕνα δυὸ φορές.

— Κύρ γιατρέ, κύρ γιατρέ! ξύπνα! Πούσαι; Κάποιος πέθανε!

Ὁ γιατρός ξύπνησε, σήκωσε τὸ κεφάλι του, γούρλωσε τὰ μάτια του και μὰς κοίταξε ὄλους ασατισμένους. Ἐπειτα με αὐστηρὸ τόνο εἶπε:

— Τί τρέχει;

Ὁ ἰσοβίτης τοῦ ἄφησε τὸ χέρι και μ' ἐπίσημο ὕφος:

— Κύριε ἐπίατρε, τοῦτος ὁ λοχίας δίπλα σου πέθανε! Δὲν τὸν βλέπετε; Κάνε του τίποτα ποὺ ξέρεις, σὰ γιατρός!

Αὐτὸς μουρμούρισε δυσαρεστημένος, ζαλισμένος ἀπ' τὸν ὕπνο:

— Πεθαίνει; Τί πεθαίνει. Δὲν ἔχει τίποτα! Σκοτισμένος θάνατι! Τί νὰ τοῦ κάνω γώ;

Ὁ ἄλλος στάθηκε ἀναπολόγητος. Πετάχτηκε ὁ νωματάρχης ξαναμμένος:

— Νὰ τοῦ κάνεις ὅ,τι λέει ἢ ἐπιστήμη

σου! Ἐμεῖς θὰ σοῦ ποῦμε τί νὰ τοῦ κάνης; Ὁ ἄνθρωπος χάνεται!

— Σιωπὴ σύ! φώναξε στὸ νωματάρχη ὁ γιατρός αὐστηρός.

Ὁ ἰσοβίτης πῆρε θάρρος:

— Βόηθά τον, κύρ γιατρέ, κι' ὅ,τι θέλεις! εἶπε με παρακλητικὸ ὕφος.

Ὁ γιατρός μαλάκωσε.

— Γιὰ νὰ δοῦμε, βρέ παιδί μου, τί μπορούμε νὰ κάνουμε.

Ἄνοιξε τὸ σάκκο του κι' ἔβγαλε φάρμακα κι' ἐργαλεῖα. Μὰς ἔδωσε σπέρτο και τὸν τρίψαμε. Τοῦθαλε σὰ ρουθούνια ἀμμωνία. Τοῦκανε κάποια ἐνεση. Ἐπειτα ἀμέσως ἄλλη. Ἄνοιξε κείνος τὰ μάτια του και συηλθε βγάζοντας βαθὺ βογγητό.

Σὰν μὰς εἶδε ἀπὸ πάνω του, ποὺ τὸν πολέμαγαμε, προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ, νὰ μὰς εὐχαριστήσῃ, μὰ δὲν τὰ κατάφερε.

— Ἄνοιξε τὸ στόμα σου! διέταξε ὁ γιατρός και τοῦσταξε μερικὲς στάλες φάρμακο. Θάταν μπάλαμο, γιατί σὲ λίγο ὁ ἄρρωστος ἤρθε σὰ συγκαλά του.

— Σὰς εὐχαριστῶ... φιθύρισε, δὲν εἶναι τίποτε!

— Βέβαια, δὲν ἔχεις τίποτα! εἶπε ὁ γιατρός, μόνο νὰ μείνης ἤσυχχα ὕστερα κάτι τὸν ρώτησε και τ' ἀπήνητησε κείνος.

— Βέβαια! ξανάπε ὁ γιατρός, δυοεντερικός κατάρρους!

Γυρίζει σὲ μένα.

— Πάρε δῶ! μοῦ λέει και μοῦ δίνει μιὰ χούφτα καταπότια.

— Ἐχεις ρολόγι;

— Ὅχι, κ. ἐπίατρε.

— Ἐ! κάθε ὥρα νὰ τοῦ δίνης δυὸ ἀπὸ δωῦτα. Τ' ἀκοῦς; ἄλλο τίποτα δὲν μπορῶ νὰ τοῦ κάνω!

— Δὲν ἔχω τίποτα!... ξανάπε ὁ ἄρρωστος, μ' ἀδυνατισμένη φωνή.

— Σύπα! Νὰ μὴ μιλάς ἐσὺ!...

* * *

Τὸ τρένο σταμάτησε. Δεξιὰ ἀπὸ τὸ σταθμό, κάνα μίλι μακρῶς, φαινόταν μιὰ ὠραία μεγάλη πόλη. Δυὸ ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ὁ ἰσοβίτης μὰς παρακαλεῖ νὰ κατεδοῦμε, νὰ μὰς κεράσῃ ὅ,τι θέλουμε.

— Ἡ πάγκα βαστάει! μὰς εἶπε γελώντας και βγάζοντας ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα μᾶτσο βρώμικα χαρτονομίσματα.

Ὁ γιατρός εἶχε κατέβῃ, Σηκώθηκα και γώ. Με τὸ στονιό, πὲς, σήκωσα και πῆρα μαζί μου και τὸν ἀνθυπολοχαγό. Ὁ νωματάρχης δὲν ἤθελε νὰ κατέβῃ. Ὁ παπὰς δὲ μὰς μίλησε ποὺ τὸν προσκαλέσαμε.

Ὁ ἰσοβίτης μὰς πρόσφερε ὅ,τι καλύτερο βρέθηκε στὸ ἐστιατόριο τοῦ Σταθμοῦ. Ὁ ταγματάρχης δὲν τὸν ἄφηκε νὰ πιῇ οὔζο. Αὐτὸς κρυφὰ γέμισε τὸ παγοῦρι του.

* * *

Σὲ μιὰ ὥρα ξαναφύγαμε. Στὸ μεταξύ, ὁ νωματάρχης εἶχε πιάσει κουθέντα με τὸ λοχία. Βρέθηκαν πατριώτες. Ὁ γιατρός τὸν ρώτησε; — Πονᾷς ἀκόμα; — Πότε-πότε...

Τοῦσταξε πάλι λίγες σταγόνες φάρμακο στὸ στόμα.

— Δὲν ἔχεις τίποτα, ξανάπε, τὰ χάπια σου νὰ πέρνης ταχτικά!

Πάλι μέσα σὲ κάμπο ἔτρεχε τὸ τρένο. Μὰ κάμπο πράσινο, δενδροφυτεμένο, δροσερό.

Ὁ λοχίας, ζωηρεμένος κάπως, συνέχιζε ἀρχινισμένη ὁμιλία με τὸ νωματάρχη.

«...Ἔτσι μὰς γελάει ἡ ζωὴ! Σὰν τὴν ἀστραφώτιστη γαλήνια νύχτα τοῦ χειμῶνα...

Ἐνῶ περιμένουμε νὰ ξημερώσῃ ἡλιολόουστη ἡ μέρα, δλόφωτη, ξυπνάμε κάτω ἀπὸνα μολυβένιο οὐρανό. Ψιλλή-ψιλλή βροχοῦλα λασπώνει τὴ γῆ. Κι' ἕνα τσουχτερό κρύο μὰς περνάει τὰ κόκκαλα και μὰς μουδιάζει τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴ...»

Ἀπ' τὰ λόγι' αὐτὰ συλλογίστηκα: Καί τοῦτος ὁ φτωχὸς θάνατι ἀπὸ κείνους ποὺ χάνουν τὸ δρόμο τους, κυνηγώντας ὄνειροφαν-

τάσματα, ποὺ τοὺς πλανῶνε. Κ' ἡ ζωὴ θέλει κοντοψαλιδομένα μυαλά, ποὺ νὰ ξέρουν νὰ μετᾶνε, νὰ ζυγιάζουν, νὰ προβλέπουν...

Ἔγινε σιωπὴ. Ὁ ἰσοβίτης, ἐκπλημένος στὰ πόδια μας, σιγατραγοῦδοῦσε ἀμανέ, εὐχαριστημένος. Ὁ νωματάρχης ἔβγαλε, ἔφτυνε, κάπνιζε.

Σὲ μιὰ στιγμή, στὴν κορφή κάποιου καλλιγράμμου μικροῦ βουνοῦ, φάνηκε μιὰ λευκὴ τούφα. Ἔνα ἄσπρο, μικρὸ συννεφάκι, ποὺ πρὶν προφτάσῃ νὰ πάρῃ κάποιο σχῆμα, ἔσβησε, χάθηκε...

Ὁ ἄρρωστος νέος γύρισε σὲ μὰς. Κοίταξε τὸν πατριώτη του κι' εἶπε:

— Νά! σὰν ἔκείνο τὸ συννεφάκι κεῖ πάνω, ποὺ τὸ ἔλυσε ἡ φλόγα τοῦ ἡλίου κι' ἔσβησε... σβήνουν και λυώνουν ἄλλες φλόγες ὄνειρα, ἰδανικά, και μένουμε γυμνοὶ σ' ἔλεεινὴ κατάντια...

— Καί τί ἰδανικά μπορεί νάχοῦμε, πατριώτη, ἐμεῖς; τὸν σταμάτησε με βραχνή, ἀγανακτισμένη φωνὴ ὁ νωματάρχης. Ἔτσι, με τέτοια μεγάλα λόγια, χανόμαστε πάντα! Ἡ φλόγα φταίνει, γιὰ ἡ πεταλούδα ποὺ πάει ἀκάλεστη και καίγεται σ' αὐτή; Καπατσούνη χρειάζεται. Νὰ ξέρης νὰ καταφέρνης κάθε πράγμα. Νὰ μπορῆς νὰ μὴν ἔρχεσαι στὸ δικό μας κατάντημα. Ὅχι νὰ τρέχης νὰ κυνηγᾷς σαπυνοφουσες, ὅσο ὁμορφὰ χρώματα κι' ἂν ἔχουν... Αὐτὸ ναι, συνάδελφε, κι' ὄχι ἰδανικά. Τί ἰδανικά;

— Τί ἰδανικά; εἶπε ὁ ἄλλος ἤσυχχα. Ἐ! ὄχι βέβαια νὰ γίνῃ κανείς Καίσαρ, κοσμοκατακτητής. Αὐτὸ θάταν ἄστερο, στὸν καιρὸ μας. Οὔτε πάλι τὰ ἰδανικά ποὺ ζωντανεύουν τίς μεγάλες φυχὲς και τίς ὑψώνουν γιὰ τὰ οὐράνια πετάγματα. Αὐτὰ θέλουν «ἀητοῦ φτερὰ». Αὐτοὶ οἱ τέτοιοι εἶναι μαρκαρισμένοι με τὴ βούλα ποὺ ἡ Μοῖρα σφραγίζει τοὺς ἐκλεκτούς. Μέσα τους καλεῖ θεῖα φωτιά. Μὰ και μὰς τοὺς ἄλλους πρέπει κάτι νὰ μὰς κεντᾷ, ἂν θέλουμε νὰ ζοῦμε. Ἡ προσπάθεια τοῦ γύφτου νὰ κάμῃ κάτι καλύτερο, ἀπ' ὅ,τι βρῆκε, ἢ δύναμη ποὺ τὸν κεντᾷ γι' αὐτὴ τὴ προσπάθεια, εἶναι κάποιο ἰδανικό, ποὺ τὸν ἀνεβάζει πὸς πάνω ἀπ' τὸν ἄδειο ἀνθρώπο, ποὺ κατεβαίνει ὡς τὸ ζῶ!

— Καί τὰ δικά σου ἰδανικά ποιά ἦταν; ρώτησε ὁ νωματάρχης με σκληρὸ τόνο. Ποιά; Δὲν μ' ἀφήνεις, ἀδερφέ... Γιατί νὰ χανόμαστε σὲ τέτοια;

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο και τέλος.

«Ο βήχας τόν έπνιξε, τὰ μάτια του άστραφταν.
Ένας ρόδινος άφρός φάνηκε στα χείλη του.
— Νά σου πω... ειπε ήσυχα ο άλλος.
Έγώ τόν σταμάτησα.

— Μην κουράζεσαι! του είπα. Πάρε και τὰ χάπια σου· είναι ώρα. Φαίνεται πώς σου κάνουν καλό.

— Κύρ λοχία, άκούμπησε τὰ πόδια σου άπάνω δώ· νά χουζουρέψης καλύτερα, τούπε ο ίσοβίτης χτυπώντας με τήν παλάμη τὰ γόνατά του. Άκκούμπα και μή σε νοιάζει! Δέ μου κάνεις κόπο...

— Εύχαριστώ, ειπε κείνος μιλώντας και στους δυό.

Κ' έλαφρά έσπρωξε τὸ χέρι μου με τὰ χάπια.

— Εύχαριστώ! δέ θέλω άδικα πάνε...

Φαινόταν έτοιμος νά συνεχίση τήν ίδια κουβέντα. Καταλάβαινε πώς τούκανε κακό. Ήξ άλλου, και για μäs μιὰ τέτοια συζήτηση ήταν χωρίς νόημα, χωρίς σκοπό για τήν ώρα αὐτή, σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον. Έκτός τόπου και χρόνου...

Συζήτηση για ιδανικά από ένα άνθρωπο άρρωστο, τσακισμένο, μέναν άλλο, πὸ ο βήχας έπνιγε κάθε λίγο κι' έσκιζε τὰ σωθικά του. Και άκροατήριο, μερικές έλεεινές ύπάρξεις, χαμένες άπ' τὸ μεγάλο πανικό... Τι νόημα μπορεί νάχε;

Για νάλλάξω κουβέντα, τὸν ρώτησα:

— Έχετε οικογένεια;

— Όχι. Γεννήθηκα φτωχός κι' όρφανός. Ήμουν παιδάκι άκόμη, σάν πέθανε ο πατέρας μου. Πιό μπροστά, είχαν χαθῆ δυό μου άδερφάδες...

Τὸ τραίνο έτρεχε μέσα σὲ μιὰ σούδα· ο δριζοντας ειχε χαθῆ. Δέν βλέπαμε δεξιά κι' άριστερά, παρά κοκκινωπά βράχια. Οι κρότοι ποδωναν τὰ σίδερα, είχαν δυναμώσει. Ή φωνή του σχεδόν δέν άκουγόταν. Κανείς πιά δέν τόν πρόσεχε. Ο άνθυπολοχαγός, άναμμένος από τὸν πυρετό, ειχε κλείσει τὰ μάτια. Ο παπός ειχε τὸ νοῦ του στάλλο διαμέρισμα, πὸ γινόταν τώρα ζωηρή φιλονεικία από τὸς μεθησμένους πὸχαν ξυπνήσει. Ο έπίατρος έτρωγε ψωμοτύρι και κάτι σιρόψελνε. Μόνον έγώ κι' ο ίσοβίτης τὸν κοιτούσαμε στα μάτια, νά καταλάβουμε τι έλεγε.

— Πέθαναν;

— Πέθαναν, ειπες; Όχι. Δηλαδή ναι!

Πέθαναν, μα όχι τὸ θάνατο πὸ νομίζεις εσύ. Άλλο, ζωντανὸ θάνατο, πικρότερο... Ή πρώτη, ή μεγαλύτερη, μελαγχρινή, ζωηρή, άτίθασση, δέ μπορούσε νά βαστάξη τὴ μισέ-ρια πὸ μäs έδερνε...

— ...

— Πώς; Νά! ο πατέρας, ύπάλληλος· χαμένος μέσ στο πλῆθος... Ο μισθός προεξοφλημένος πάντα και παιγμένος στα χαρτιά. Τὰ έπιπλα — δυα γλύτωναν τὸ σπάσιμο, στις άγριες σκηνές πὸ άκολουθοῦσαν τὸ ξετίναγμα του στο τζόγο, — πουλημένα στον παλια-τζῆ... ο σπιτονοικοκύρης πὸ μäs πέταγε έξω... ο μπακάλης πὸ μäs έκοβε τήν πίστωση, κι' έρχόταν κι' έβριζε τὴ μάγνα μου... Νά πώς! Έπειτα ή γδύμνια... Ένα φουστάνι, χρόνια... Πόσες φορές νά τὸ μεταφτιάξη; Και για φροῦτο, γκρίνια, καυγάδες, ξύλο όχι σπάνια... Τι νά κάνη; Τόσκασε μ' έναν, κι' από τότε χάθηκε...

— ...

— Ποιόν; Τι σημαίνει; Μήπως τὸν έμαθα ποτέ;.. Με κάποιον ξένο ή μένα γείτονα με τίμιο ή άτιμο. Με σωματέμπορα ή γλεντζέ. Τι έχει νά κάνη; Έφυγε... Τὴ χάσαμε για πάντα — χάθηκε άδικα! Άδικα χάθηκε κ' ή άλλη ή μικρότερη — δεκαεφτά χρονών! — Και τόσο ώρα! Ω! νά βλέπατε μόνο τὰ μάτια της, τὰ γαλάζια, τ' άθῶα, τ' άγγελικά, και τὸ τριανταφυλλένιο προσωπάκι της... Με τὰ ράσα και γώ μιὰ φορά τὴν είδα: σὰ ζωγραφιστὴ φραγκοπαναγιά. Έπειτα τὴ χάσαμε για πάντα... Για πάντα, σάν τὴν άλλη...

— Κέρδισε τὴν ψυχὴ της! μουμούρισε άπρόοπτα ο γιατρός.

— Κι' αὐτὴ τί κέρδισε άπ' τὴ ζωὴ; άπάντησε ο νέος με πείσμα.

— Μὴ κουράζεσθε, του είπα. Ήσυχάστε...

— Δέν πειράζει, θά ξεκουρασθῶ... Άκουστε πὸς χάθηκε κ' ή άλλη. Τῆς έφερε ο πατέρας κάποτε κάποιον γαμπρό. Ένα νέο γερό, καλοκαμωμένο, όμορφο, με άέρα ανθρώπου τὸυ κόσμου. Είχε όμως και κάποια σκληρότητα στα μάτια, κάτι χυδαίο στη μορφή του, πὸ προσπαθοῦσε νά τὰ σκεπάσει μ' ευγενικά φερσίματα. Ή άδερφή μου ειδε σ' αὐτὸν τὴν απολύτρωση! Τούδωσε όλη τὴν άγάπη της. Άλήθεια κι' αὐτὸς φάνηκε νά τὴν λατρεύη. Τι τόφελος; Στο τέλος φανερώθηκε χαρτοπαίχτης, σάν τὸν πατέρα

PAUL MAC

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ (Κ* Ρ. Μ.)

μου και κλέφτης. Πιάστηκε και δικάστηκε. Ύστερα από τέτοιο πέσιμο, έφυγε κ' ή άδερφή μου σὲ κάποιο μοναστήρι...

Σὲ λίγον καιρό έπειτα, κάποια χαράματα μäs έφεραν τὸν πατέρα πεθαμένο!

— ...

— Σὰ χήρεψε ή μάγνα μου, πήγαμε και καθήσαμε σὲ κάποιο ύπόγειο. Για νά με ζήση, άρχισε νά ξενοδουλεύη. Δούλευε σκληρά. Ύπεράνθρωπα αν πῶ, δέν θά πῶ ψέμα! Όλοι ήξεραν τὴ μεγάλη άνάγκη μας, τὴ φτώχεια. Τὴ δυστυχία πὸ μäs έδερνε... Κι' όμως όλοι, όλοι, — εκτός από λίγες πολὺ λίγες εξαιρέσεις, — άνάληγτα, άπονα, εκμεταλλευόταν αὐτὴ μας τὴν άνάγκη...

» Πολλές φορές, έβλεπα τὴ μάγνα μου νά γονατίζει σ' αὐτὸν τὸν άγώνα, κι' έτρεμάν τὰ φυλλοκάρδια μου, πὸς θά πέσει, για νά

μην ξανασηκωθῆ. Μά όσοίσο, τὴν έβλεπα άνέλπιστα νά ξεπετιέται όλόρθη, και νά ξαναρχίζει τὸν άγώνα τὸν πικρό...

» Τι τῆς έδινε τὴ δύναμη αὐτὴ νά παλεύη; Ένας άκατάβλητος πόθος πὸ ειχε... Ένα ιδανικό! Νά με κάνη και νά με δῆ δικαστὴ δικαιοκρίτη! Νά δίνω ανεξάντλητα τὴ δικαιοσύνη στους άδικημένους, διτι πολὺ ειχαμε άδικηθῆ!

» Αὐτὸ τὸ ιδανικό έκαμε θαύματα! Νά τρῶμε χωρίς φαί! Νά ζοῦμε χωρίς άέρα! Νά μὴ κρυώνουμε γδυμοί! Νά δουλεύουμε χωρίς φῶς τὴ νύχτα...»

Ζήτησε λίγο νερό. Από μäs δέν ειχε κανείς. Έφυγε ο ίσοβίτης και σὲ λίγο ξανάρθε εξαγριωμένος, μα κρατώντας μιὰ μπουκάλια νερό καθαρό. Με τί άγώνα και πὸς τὸ βρήκε, Κύριος οίδε! Θέλησε νά τὸυ ρίξη κάτι ο

γιατρός, μὰ δὲ δέχτηκε. Ἔπιε ἀχόρταγα τὴ μισὴ μπουκάλια. Ἐὐχαριστήθηκε. Ἐνα κῆμα ἀπὸ αἷμα ἔβαψε τὰ μάγουλά του. Θέλησα πάλι νὰ τοῦ δώσω χάπια. Ἀρνήθηκε. Ὁ ἐπίτροπος τοῦπε μὲ γλυκὸ τρόπο νὰ συχάσῃ. Μ' αὐτός, χωρὶς νὰ προσέξῃ, ἐξακολούθησε :

— Κάποτε, ἡ μάνα μου ἔπεσε ἄρρωστη βαρειά. Ἐγὼ, μὲ τὴ φτώχεια μου, τί νὰ τῆς κάνω; Ἐτρέξα, παρακάλεσα, ἐκέτευσα καὶ τὴ βάλανε σὲ κάποιον νοσοκομεῖο λαϊκὸ. Πήγαινα καὶ τὴν ἔβλεπα δύο φορές τὴ βδομάδα. ὦ! ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὴ φρίκη τοῦ βλεπεῖν κεῖ μέσα... βρώμα, ἐλεεινότητα, κακομοιριά. Ἡ ψυχὴ μου ἐπαναστατοῦσε κεῖ μέσα. Τότε ἕνας δυνατὸς, ἀκαταδάμαστος πόθος χύθηκε μέσα μου, μὲ κυριεψέ ὄλον: Νὰ γίνω γιατρός! Ἐνας γιατρός μεγάλος κι' ἕνας Ἡρακλῆς νὰ καθαρίζω κάτι τέτοιους σταύλους. Νὰ σκορπίζω χαμόγελα καὶ καλωσύνες στὶς ἄρρωστες πονεμένες ψυχές. Κι' ἔτσι, χωρὶς ν' ἀφήσω τὸνα ἰδανικὸ, ρίχτηκα μὲ θέρμη στ' ἄλλο, πού σελάγιζε τώρα στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου σὰν φωτεινὸ μετέωρο. Ἐνεῖρο μου τώρα ἦταν νὰ γίνω ἕνας διευθυντὴς νοσοκομεῖου γιὰ τοὺς φτωχοὺς.

— Ἰδανικὸς διευθυντὴς! εἶπε ὁ νωματάρχης καὶ γέλασε. Ὅλο κυνήγημα ἰδανικοῦ λοιπόν. Καὶ τὸ κέρδος; Νὰ το!

— Καὶ τί φταίω ἐγὼ...

— Ἐσὺ δὲ φταῖς, ἐγὼ πού τὸ φτύνω δὲ φταίω... ὦχ! ἄδερφέ, ἄς τα νὰ πάνε... Πῶς μπορεῖς νὰ μιλάς μὴν τέτοια κουβέντα;

Ὁ νέος σὴπασε. Σὲ λίγο, ζήτησε καὶ ξανάπιε ὄσο νερὸ εἶχε μείνη στὴ μπουκάλια. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ τὸ σούρουπο μᾶς εἶχε τυλξεί ὄλους. Οἱ διπλανοὶ εἶχαν κι' αὐτοὶ σιωπᾶσαι μόνον μὴ γυναῖκα τραγουδοῦσε κάποιον τούρκικο λαϊκὸ τραγούδι, μονότονο, θλιβερό. Καταλάβαινα πολὺ κουρασμένος. Ἐγείρα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου κι' ἀποκοιμήθηκα...

* *

Πόση ὥρα εἶχε περάσει δὲν ξέρω. Μὲ ξύπνησαν φωνές δυνατές καὶ θόρυβος, ὄχλοβοή. Νύχτα. Ἐδὲν τραῖνο εἶχε σταματήσει σὲνα πολὺ μεγάλον σταθμὸν. Μεγάλῃ πόλῃ κατάφωτη φαινόταν ἀπ' τὰ παράθυρα. Ἐδὲν φεύγε μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἐδὲν γῆκα νὰ πάμε τὸν ἀνθυπολοχαγὸν στὸ Νοσοκομεῖο. Καίγεται ἀπὸ τραυματικὸ πυρετό.

Ἡ μεγάλη πόλη, κατάφωτη καὶ ξένοιαστη,

γλεντοῦσε, τὴν τελευταία αὐγουστιάτικη βραδυά, πούτυχε καὶ σκόλη, μὲ τραγούδια, μὲ κρασί, μὲ ἔρωτα. Τὰ μαγαζιά πούταν γύρω στὸ σταθμὸν, εἶχαν γιομίσαι ἀπ' τὸν ἀνάκατο ὄχλον, πούχε κουβαλήσαι τὸ τραῖνο, σὰν τὸ γερανὸν τὰ μαύρα πουλιά. Εἶχαν σκορπιστῆ νὰ ξεμουδιάσουν, νὰ δροσίουν τὰ χεῖλη τους. Νὰ ἐλαφρωθοῦν ἀπὸ βάρη, πού μποροῦσαν αὐριο νὰναὶ ἐπικίνδυνα γι' αὐτοὺς...

Ὅταν ξαναμιπήκαμε στὸ φωτισμένον βαγόνι, ὁ παπᾶς πέταγε χάμω ἐφημερίδες τυλιγμένες μὲ τ' ἀποφάγια τοῦ στεγνοῦ φαγητοῦ του. Ὁ ἄρρωστος λοχίας εἶχε γείρει στὴ θέση τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ φαινόταν κοιμισμένος. Καθήσαμε στὴ θέση μας. Ὁ ταγματάρχης θάχε πιῆ, γιατί ἦταν κόκκινος σὰν ντομάτα.

Ξεκινήσαμε ξημερώματα. Προχωρούσαμε κατὰ τὸ βορῆ. Λίγη ὥρα θάχε περάσει κι' ἔξαφνα ἕνας δυνατὸς κλονισμὸς μᾶς πέταξε τὸν ἕνα ἀπάνω στὸν ἄλλο. Ἐδὲν τραῖνο εἶχε σταματήσει ἀπότομα γιὰ νὰποφύγη σύγκρουση.

Μὲ τὸ τράνταγμα αὐτὸ ἔπεσε μπροστὰ μας ὁ λοχίας, ἔτσι κουβαριασμένος, ὅπως ἦταν στὸν καναπέ, μονοκόμματος. Ὁ ἰσοβίτης τὸν ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά του. Χέρια, πόδια ξυλιασμένα. Καὶ τὰ μάτια του ὄρθανοίχτα, ἀκίνητα, γυάλινα! Φρίκη!

— Πέθανε! Πάει! εἶπε μὲ τραχειὰ φωνὴ ὁ ἰσοβίτης, πού τὴν ἔκοβε ἕνας κόμπος στὸ λαιμὸ.

Ὁ γιατρός ἔσκυψε καὶ τὸν ξέτασε ἀμέσως σηκώθηκε.

— Ἐτέλεσται! εἶπε μ' ἐπισημότητα, κι' ἄρχισε νὰ μουρμουρίζῃ κάποιον ψαλμὸν.

Ὁ ἰσοβίτης ξανάβαλε τὸ νεκρὸ στὸν καναπέ καὶ προσπάθησε νὰ τοῦ κλείσῃ τὰ μάτια. Ἄνοιγόκλεινε τὰ χεῖλη του, σὰν κάτι νὰθελε νὰ πῆ. Κάτι νὰ ἐκφράσῃ, πού καταλάβαινε νὰ φουσκώνῃ τὸ στήθος του, μὰ δὲν μποροῦσε. Εἶπε μόνον κάτι, πού ἴσως δὲν ἤθελε νὰ πῆ:

— Ἐ! ἔχω ἄδικο λοιπόν ἐγὼ πού πίνω; Ἄν ἔπινε, δὲ θὰ πέθαινε καὶ τοῦτο τὸ καλὸ παιδί!

Κανείς, βέβαια, δὲν τ' ἀπάντησε σ' αὐτὸν τὸν παράδοξον συλλογισμὸν. Ξεβούλωσε τὸ παγούρι του καὶ ἤπιε, ἤπιε ἀχόρταγα ρακί. Τὰ μάτια του φλογίστηκαν, ἀγρίεψαν. Ὅλοι μᾶς μέναμε ἀκίνητοι, βουβοί, θλιμμένοι. Εἶχε πάρει ἡ μέρα. Τρέχαμε στὴ σκιὰ κάποιου

τετράψηλου βουνοῦ. Ἐκάρω πῶς τοῦ Ὀλύμπου. Σὲ μιὰ στροφή, φάνηκε νὰ ξεπροβάλλῃ ἀπὸ κάποια κορυφὴ ὀλόχρυσος λαμπρὸς ἥλιος. Ὁ ἰσοβίτης εἶχε μεθῆσαι. Μίλαγε μοναχὸς του, ἔβριζε· φώναζε· ἀπειλοῦσε ἄδρατους ἐχτροὺς.

Ζύγωσε τὸ μεσημέρι. Μιὰ στιγμὴ, πετάγεται πᾶνω καὶ λέει στὸν παπᾶ:

— Παπᾶ! αἰντε, τώρα πούναί μέρα καὶ βλέπεις, βάλε τὸ πετραχήλι σου καὶ διάβασε καμμιάν εὐχὴ σ' αὐτὸν τὸ φουκαρᾶ! — Ὁ παπᾶς, μιλιὰ! Ὁ ἄλλος θύμωσε· τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ φαρδομάνικο καὶ τὸν τράνταξε:

— Ἐ! ἔσένα μιλιᾶω· τὸν κουφὸ κάνεις;

— Ἀφησέ με! Μὴ μὲ τραβάς! Ἐχω τ' ἄμφια στὸ ταγάρι, φώναξε τρομαγμένος.

— Νὰ τὰ βγάνῃς!

— Δὲν μπορῶ· εἶναι ραμμένο!

— Ἄ! ἔτσι; στάσου λοιπόν!

Πρὶν προφτάσουμε νὰ τὸν ἐμποδίσουμε, ἄρπαξε τὸ ταγάρι, ἔκοψε τὸ κορδόνι πού τὸ κρατοῦσε κρεμαστὸ στὸν ὦμον του. Καὶ μὲ μιὰ ἐπιδέξια μαχαιριὰ τὸ ξεκοίλιασε. Πετᾶχτηκαν ἀπὸ μέσα τὸ τυλιγμένον πετραχήλι, κάποιο βιβλίον καὶ μερικά ἄλλα πράγματα, κάτι γιορτάνια, κάτι κομμάτια μεταξωτά. Ὁ παπᾶς, σαστισμένος, ὄρθος, προσπαθοῦσε νὰ μαζέψῃ τὰ χυμένα πράγματα καὶ φώναζε:

— Κύριε ταγματάρχα, τὴν συνδρομὴν σας ζητῶ! βοήθεια! Βιαιοπραγία· εἶμαι λοχαγός· ἔχω βαθμὸν.

Ὁ ταγματάρχης κοιτοῦσε μ' ἀνοιχτὸ στόμα, σαστισμένος· ὁ νωματάρχης σάρκαζε. Ὁ παπᾶς διαμαρτυροῦταν. Ἐδὲν τραῖνο ἔτρεχε· ἡ ζέστη εἶχε δυναμώσει. Ὁ ἰσοβίτης μᾶς ἔλουζε ὄλους. Ὁ ἰσοβίτης ἀμέρωτος· σκληρὸς· βρήκε τὸ πετραχήλι, τὸ πέταξε τοῦ παπᾶ:

— Μπρός! φόρα τὸ πετραχήλι καὶ διάβασ' τον ἐντάξει· χέρι-χέρι! μὲ τὸ νῆ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Ξέρεις, ἔτσι νάχουμε τὴν εὐχὴ σου, ἐγὼ δὲν πέρνω ἀπὸ χωρατά!...

Ὁ παπᾶς τρέμοντας ἀπὸ ἀγανάκτηση καὶ θυμὸν, πέρασε τὸ ἄμφιο κι' ἄρχισε νὰ μουρμουρίζῃ.

— Καθαρά, σταράτα! Νὰ τὰ καταλαβαίνω! φώναξε ὁ ἄλλος.

Σὰν τέλειωσε τὸ διάβασμα, ρώτησε:

— Ἐπέ σωστά;

— Ναι! τ' ἀπαντήσαμε.

— Ἐ! τότες πάρε γιὰ τὸν κόπο σου! — Τοῦ πέταξε ἕνα χρυσὸ νόμισμα:

— Κι' ἄλλοτε νὰ ξέρῃς μὲ ποιὸν κουβεντιάζεις. — Ἦταν πολὺ μεθυσμένος...

Κόντευε τὸ τρίτον ἡλιοκαίλιμα, πού θάβλεπα ἀπ' τὸ τραῖνο. Κάμπος ἀτέλειωτος μπροστὰ μας. Ὅτ' ἕνα δέντρο πρόσιον, οὔτ' ἕνας λοφάκος, οὔτ' ἕνα ποταμάκι. Ὁ ἥλιος ἔχει κάψει τὸ ξερὸ χῶμα καὶ τῆρα ἡ γῆ ἔβγανε μιὰ λαύρα, πού μᾶς ἐπνιγε. Ἐδὲν πτώμα ἄρχισε νὰ βρωμάῃ. Κάθε ὥρα, κάθε στιγμὴ ἡ δυσωδία δυνάμωνε. Πνιγόμεσται. Λαχταρούσαμε γιὰ μιὰ στάλα δροσιά. Ἐτέλος ὁ ἥλιος σὰν πυρωμένον χαλκοματένιον ταψί, χάλιηκε πέρα, μακριὰ ἀπὸ τὸ σβολωμένον χῶμα τοῦ καραγκούνικου κάμπου. Σὲ λίγο, ἄρχισαμε ν' ἀνεβαίνουμε. Δροσερό, βουνίσιο ἀεράκι μᾶς ἀναγάλιασε, τὸ σούρουπο.

— Ἐ παιδιά! εἶπε ὁ γιατρός χαρούμενος· ξέρετε, ἤρθαμε στὰ δικά μας χῶματα!

— Πότε φτάνουμε; ρώτησα.

— Ὡς αὐριο τὸ μεσημέρι...

— Καὶ μπορεῖ νὰ μείνη κοντὰ μας τὸ πτώμα ὡς αὐριο τὸ μεσημέρι;

— Δὲ θάναί κίνδυνος γιὰ μᾶς; εἶπε ὁ νωματάρχης.

— ...

— Τί πρέπει νὰ γίνῃ; ξανάπε.

— Ν' ἀπαλαχτοῦμε ἀπ' τὸ πτώμα κι' ἀπ' τὸν κίνδυνον· εἶπε ὁ γιατρός.

— Πῶς;

— Σκεφτήτε καὶ κάνετε!...

Ἐδὲν τραῖνο θὰ σταμάταγε μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Νὰ σταματήσῃ στὸ μεταξὺ δὲν ἦταν τρόπος. Ἀποφασίσαμε νὰ πετάξουμε τὸ νεκρὸ, κι' ὅπου τύχαινε... Μπορεῖ σὲ μέρος, πού νὰ τὸν ἔβρισκαν τίποτα χωριάτες καὶ νὰ τὸν ἔθαβαν. Μπορεῖ νάπεφτε καὶ σ' ἔρημον τόπον καὶ νὰ τὸν ἔτρωγαν τὰ ὄρνια καὶ τὰ γρίμια. Ἄς ἦταν! Θάταν ὄρνια κι' ἀγρίμια τοῦ τόπου μας!

Ὁ συνεφιασμένος κατὰ τὴν ἀνατολὴν οὐρανὸς εἶχε φέρει πῶς σύντομα τὴ νύχτα. Ἐδὲν σκοτάδι κι' ἔξω καὶ μέσα. Στ' ἄλλο διαμέρισμα, εἶχαν ἀνάψει κάποιον σαρματσέτο. Μόλις ἔφτανε σὲ μᾶς ἡ ἀνταύγεια. Μπήκαμε σὲ μιὰ σήραγγα. Μόλις βγήκαμε, ἀπέναντί μας φάνηκε ἄλλη στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ. Στὸ μεταξὺ μιὰ μεγάλη σιδερένια γέφυρα· βρισκόμαστε ἀνάμεσα σὲ δύο βουνά. Ἐδὲν τραῖνο πῆγαινε σιγά. Πολὺ σιγά. Ὁ ἰσοβίτης

ὄρθος μὰς κοίταζε ὄλους. (Ὁ) γιατρός τοῦκανε νόημα μὲ τὸ κεφάλι:

— Ἐμπρός! — Ἀποφασιστικά ἐκείνος ἀρπαξε τὸ νεκρὸ σύντροφο σὰ δυνάτᾳ του μπράτσα καὶ μὲ μιὰ κίνηση τὸν πέταξ' ἔξω, στὸ κενό!

Βρισκόμαστε στὴ μέση τοῦ γεφυριού. Τὰ σύννεφα οχίστηκαν. Τὸ φεγγάρι μισόγει-

μο φάνηκε καὶ φώτισε μὲ τὸ γλυκὸ του φῶς.

— Ἄντε, φουκαρά μου καὶ σύ! εἶπε στενάζοντας ὁ ἰαεθίτης.

Ἦταν ὁ μόνος ἐπικήδειος!

Ἔσκυφα καὶ κοίταξα κάτω. Στὸ βυθὸ τοῦ βαράθρου ἕνα ποτάμι σερνόταν σὰν ἀσημένιο φίδι, ἀργά...

ΦΩΤ. ΛΕΛΟΥΔΑΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΣΑΤΥΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (*)

Μετάφραση ΔΗΜ. Μ. ΣΑΡΡΟΥ

Κεγὼ καθὼς τὸν ἔνοιωσα πὺ εὐφράνθηκα, 420

κι' ἄλλο καυκὶ τοῦ δίνω, γιατί τόξερα πῶς τὸ κρασί θὰ τὸν πληγώση καὶ γοργὰ τὴν τιμωρία θὰ λύβη, Κι ἄρχισε λοιπὸν νὰ τραγουδάη. Κεγὼ συχνοκερνώνοντας τον, τοῦ φλόγιζα τὰ σπλάχνα του μὲ τὸ πιετό.

Καὶ τραγουδεῖ βραχνὰ πλάϊ στοὺς συντρόφους μου 425

ποὺ κλαίγουν, καὶ τὸ σπήλιο ἀντιβογγάει. Μὰ ἐγὼ βγήμα σιγά, καὶ θέλω νὰ γλυτώσω ἐσὲ μαζί μου, ἂν θέλεις. Τώρα πέτε, ἂν δέχεστε νὰ φύγετ' ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄσμιχτο ἄνθρωπο καὶ μὲς στοῦ Βάκχου τίς αὐλὲς νὰ κάθεστε μαζί μὲ τίς Νεραίδες, ἢ δὲ δέχεστε; 430

Μέσα ὁ γονιός σου αὐτὰ τὰ παραδέχεται.

Ἄλλ' ὅπως εἶν' ἀδύναμος κηῖρε πιετό, σὰν πιάστηκαν μὲς στὸ καυκὶ οἱ φτεροῦγες του, σὰν τὸ πουλί στὴν ξόβεργα, δὲν ξεκορνᾷ μὰ ἐσὺ μ' ἐμένα γλύτωσε—σὰν ποῦ εἶσαι νιός— καὶ τὸν παλιό σου φίλο, τὸ Διόνυσο, 435

βρῆς πάλι, ποῦ δὲ μοιάζει μὲ τὸν Κύκλωπα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Καλέ μου, ποῦ νὰ βλέπαμε τὴ μέρα αὐτὴ τὸν Κύκλωπα τὸ θεομπαίχτη φεύγοντας!

(Δείχνοντας τὸ φαλλό του)

Πόσον καιρὸ ἔχω χῆρο τὸ σιφούνι μου!—

(Μὲ μιὰ χειρονομία πρὸς τὸ σπήλιο γιὰ τὸν Πολύφημο)

Μὰ τοῦτον δὲ μποροῦμε νὰ τὸν φάγουμε. 440

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄκου λοιπὸν πῶς μελετῶ νὰ ἐκδικηθῶ τᾶγριο θεριὸ κι ἀπ' τὴ σκλαβιά νὰ γλύσω ἐσέ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Λέγε· θάκούσω τὸ χαμὸ τοῦ Κύκλωπα κι ἀπὸ κιθάρα Ἀσιανῆ πιδ εὐχάριστα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Θέλει νὰ πᾶι στοὺς ἀδερφοῦς του Κύκλωπες 445

γιὰ χαροκάει, σὰν εὐφράνθη πίνοντας.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἔνοιωσα· μὲς στοὺς λόγγους ὀλομόναχο, σὰ θὰ τὸν πιάσης, γὰ τὸν σιράξης μελετᾷς, ἢ νὰ τὸν σπρώξης κάτω σὰ κατσάβραχο.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὅχι δὲ τέτοιο: κάποιο δόλο ἐπιθυμῶ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Σὰν τί; Σ' ἀκοῦμε ἀπὸ καιρὸ ποῦ εἶσαι σοφός. 450

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Νά, θὰ τὸν ἐμποδίσω νᾶβγη, λέγοντας πῶς τοῦτα τὸ πιετό στοὺς ἄλλους Κύκλωπες δὲν πρέπει νὰ τὸ δώση, καὶ μονάχος του νὰ τόχει καὶ τὴ ζωὴ του νὰ καλοπερνᾷ.

Καὶ σὰν τὸν πιάση ὁ Βάκχος κι ἀποκοιμηθῆ, 455

βρίσκειται στὴ σπηλιά του ἕνα κλωνάρι ἐλιάς, ποῦ σὰν τὸ κάνω σουβλερὸ στήν ἄκρη του μὲ τὸ σπαθί μου, θὰ τὸ βάλω στὴ φωτιά.

Καὶ σὰν τὸ ἴδῳ καμένο, θὰ τὸ πᾶρω εὐθύς καὶ θὰ τὸ μπήξω καυτερὸ στοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι μέσα, νὰ τοῦ σβήσω ἐγὼ τὸ φῶς.

Κι ὡς λάμνει τὸ τρουπάνι μὲ διπλὸ λουρί 460

σὰ συναρμόζη τὸ καρᾶσι ὁ ναυπηγός, ἔτσι θὰ στρίψω τὸ δαυλί στοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι καὶ θὰ κάψω τὰ μαυράδια του.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ὦ τί χαρά! τὰ σχέδια σου μὲ τρέλαναν. 465

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τότε ὄλους: σέ, τὸ γέρο καὶ τοὺς φίλους μου, σᾶς βάνω μὲς στὸ μαῦρο τρεχαντήρι μου κεῦθὺς σᾶς φευγατίζω μὲ διπλὰ κουπιά.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Μπορῶ λοιπὸν ἔτσι ὅσο γιὰ καλὸ κέγῳ 470

νὰ πιάσω λίγο τὸ τυφλωτικὸ δαυλί; Θέλω κέγῳ στὸ φόνο αὐτὸ νὰ εἶμαι βοηθός.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Πρέπει κἔσὺ, γιὰτ' εἶναι μέγα τὸ δαυλί.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Θὰ σήκωνα καὶ βάρος ἑκατὸ ἀμαξιδῶν, ἂν κάψουμε τὸ μάτι, σὰ σφηκοφωλιά, τοῦ Κύκλωπα, ποῦ τώρα θὰ τὸν βρῆ ὁ χαμός. 475

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σωπάτε τώρα· ξέρστε τὸ σχέδιο· κιόταν προστάξω πιά, τὸν πρωτομάστορα νάκοῦτε. Γιατί μέσα δὲ θὰ φήσω ἐγὼ.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

τοὺς φίλους μου καὶ νὰ γλυτώσω μόνος μου.
 "Ἄν καὶ μπορῶ νὰ φύγω; κέξω βγῆκα, ἰδές, 480
 ἀπὸ τὰ βίβη τῆς σπηλιάς, ἀλλὰ θαρρῶ
 δὲν εἶναι δίκιο νὰ γλυτώσω μόνος μου
 καὶ ἀφήσω τοὺς συντρόφους μου γιὰ νὰ χαθοῦν.
 (Ξαναπαίρνει στὸ σπήλιον)

6. ΣΤΑΣΙΜΟ Β΄

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἐμπρὸς τώρα, ποιὸς ὁ πρῶτος
 καὶ αἰὼν πρῶτο ποιὸς κοντὰ
 θὰ σταθῆ καὶ θὰ χουφτιάσῃ
 τὸ παλοῦν καὶ τὸ καμένο,
 καὶ στοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι
 θὰ τὸ μπήξῃ καὶ θὰ σβήσῃ
 τὴ λαμπρή του τὴ θεωρί!

(Ἀκούεται τραγούδι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπήλιον)

Σώπα, σώπα, μεθυσμένος.
 ἄγροικος, παρὰφρονος,
 τραγουδώντας δίχως χάρη,
 καὶ κλαψούμενος σὲ λίγο,
 βγαίνει ἀπ' τὴ βραχοσπηλιά του.
 Ἐμπρὸς ἄς τὸν διδάξουμε

485

490

τώρα τὸν ἀδίδαχτο
 μὲ τραγούδια χαρωπά,
 ποὺ θὰ τυφλωθῆ γοργά.

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Α΄

Ἴτι καλοτύχης εἶν' ὅποιος 495
 πίνοντας γλυκὸ κρασί
 ξεφραντιώνει ξαπλωμένος
 κεῖθυμιόντας τραγουδεῖ
 μ' ἓνα φίλο ἀγκαλιασμένος
 κέχοντας στὴν κλίνη δίπλα
 μιὰν ἀφράτη κοπελιά 500
 ποῦν' ἀπάνω στὸν ἀνθό της,
 καὶ μ' ἀρώματ' ἀλειμμένος
 στὰ λαμπρὰ κλωστὰ μαλλιά
 τραγουδεῖ καὶ λέει: «Τῆ θύρα
 ποιὸς θάνοιξῃ, βρὲ παιδί!»

495

500

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ΄

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶ πῶ πῶ! χορτάτος εἶμαι
 ἀπὸ κρασί, καὶ ἀναγαλλιάζω
 ἀπὸ τὸ γερὸ φαγί·
 παραγέμισε ἡ κοιλιά μου
 σὰ μαιούνα φορτωμένη
 ἀπὸ τὸν πίτο ὡς τὴν κορφή.
 Μὲς στῆς ἀνοιξῆς τίς ὥρες
 τὸ χορτάρι χαρωπὸ
 μὲ καλνάνει στὸ χαροκόπι
 καὶ στὰδέρφια μου τραβῶ
 νὰ χαρῶ μ' αὐτὰ κέγῳ.

(πρὸς τὸν Ὀδυσσεά)

Ξένε, φέρε μου τᾶσκέ,

δός μου το νὰ πιῶ κρασί! 510

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Β΄

Ἦμορφο τ'ἀνάβλεμμά σου
 κ'ἦμορφος τώρα περνᾷς
 ἔξω ἀπὸ τὴν κατοικιά σου...
 Κάποιος ἀγαπᾷ κέμᾳς.
 Μὲς στίς δροσερὲς σπηλιές σου
 σοῦ προσμένουν τὸ κορμί
 καὶ λαμπάδες ἀναμμένες 515
 καὶ μιὰ νύφη τρυφερή.
 Καὶ πολύχρωμα στεφάνια
 θὰ σοῦ σφίξουν — μιὰ χαρὰ —
 τὸ κεφάλι σου γοργά.

515

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ὦ Κύκλωπα, ἀκουσέ με· ξέρω ἐγὼ καλὰ
 τὸ Βάκχο τοῦτον, ποὺ σοῦ πρόσφερα νὰ πιῆς. 520

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κι αὐτὸς ὁ Βάκχος τί λογῆς θεὸς περνᾷ;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὁ πιὸ μεγάλος θεὸς τῆς καλοπέρασης.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κέγῳ λοιπὸν εὐχάριστα τὸν ρεύγομαι.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κακὸ δὲν κάνει σὲ κανένα αὐτὸς ὁ θεός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Θεός, καὶ πῶς τᾶρέσει μὲς στᾶσκέ νὰ ζῆ; 525

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

"Ὅπου τὸν βάλῃς, εἶν' αὐτὸς καλόβουλος.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δὲν πρέπει οἱ θεοὶ νὰ κλειοῦνται μὲς στὰ δέρματα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄλλ' ἂν σ' ἀρέσει; Τὸ τομάρι σ' ἐνοχλεῖ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μισῶ τᾶσκέ· μὰ τὸ πιτό τοῦ τᾶγαπῶ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μεῖνε λοιπὸν καὶ πιεῖ κεῖθραίνου, Κύκλωπα! 530

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δὲν πρέπει δὰ νὰ δώσω καὶ στὰδέρφια μου;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

"Ἄν τ'ᾶρχεις μόνος, θᾶρχεις πλειότερη τιμή.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ ἂν πιοῦν κοὶ φίλοι, θὰ ὠφελήσω πλειότερο.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τὸ χαροκόπι φέρνει ἀμάχες καὶ γροθιές.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μέθησα, ναί, δὲ θά με ἔγγιξῃ ὅμως κανεὶς. 535

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σὰν πιῆς, πρέπει νὰ μένεις σπῆτι σου, καλέ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μωρὸς εἶν' ὅποιος δὲ χαροκοπᾷ σὰν πιῆ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κι ὅποιος μεθώντας μένει σπῆτι του, σοφός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐσὺ τί λές, βρὲ Σιληνέ; Νὰ μείνουμε;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Ναί, ἀφέντη, ἄλλοι συμπότες τί μᾶς χρειάζονται; 540

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐδῶ εἶναι καὶ ἀνθισμένη χλωρασιά πυκνή.

ΣΙΛΗΝΟΣ

Κεῖν' ὅμορφα νὰ πίνῃς μὲς στὸ ἡλιόκαμα.
 Στρῶσου λοιπὸν μὲ τὰ πλευρὰ κατὰχαμα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ τί μοῦ βάζεις τὴν κανάτα πίσω μου;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μήπως κανείς περάση καὶ τὴ χύση.

545

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶς;

Ἐσὺ κρυφὰ νὰ πίνεις θέλεις; βιάσε τὴν
στὴ μέση. — Κἔσὺ, ξένο, πές μας πῶς σὲ λέν;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κανένα. Καὶ ποιά χάρις ἐγὼ θὰ σοῦ χρωστῶ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄπ' ὅλους τελευταῖο θὰ σὲ φάω ἐσέ.

550

ΣΙΑΗΝΟΣ

(Ἀνακαίτερε τὸ νερὸ μὲ τὸ κρασί καὶ γέμισε τὸ ποτήρι)
Καλὴ τιμὴ στὸν ξένο δίνεις, Κύκλωπα.

(Πίνει)

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

(Στὸ Σιληνό).

Ἐ σὺ! τί κάνεις; Πίνεις τὸ κρασί κρυφὰ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅχι, ἀλλ' αὐτὸ μὲ φίλησε σὰν ὄμορφον.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἀηλίσου, ἀγάπη ἂν τῶχεις, ποὺ δὲ σ' ἀγαπᾷ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Λέει, μὰ τὸ Δία, μάγαπάει ποὺ εἶμ' ὄμορφος.

555

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κέρνα... γεμᾶτο τὸ ποτήρι... Φέρτο ἐδῶ!

ΣΙΑΗΝΟΣ

Πόσο νερὸ ἔχει μέσα; Νὰ κοιτάξουμε.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Θὰ τὸ χαλίσσης. Ἐτσι δός το μου!

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅχι δά,

πρὶν, μὰ τὸ Δία, μὲ στεφάνι νὰ σε ἰδῶ,
καὶ πρὶν τὸ δοκιμάσω.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κλέφτει ὁ κεραστής.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σοῦ δοκιῶμαι ὄχι, μὰ εἶναι τὸ κρασί γλυκό.
Σφουγγίσου τώρα νὰ σοῦ δώσω γιὰ νὰ πιῆς.

560

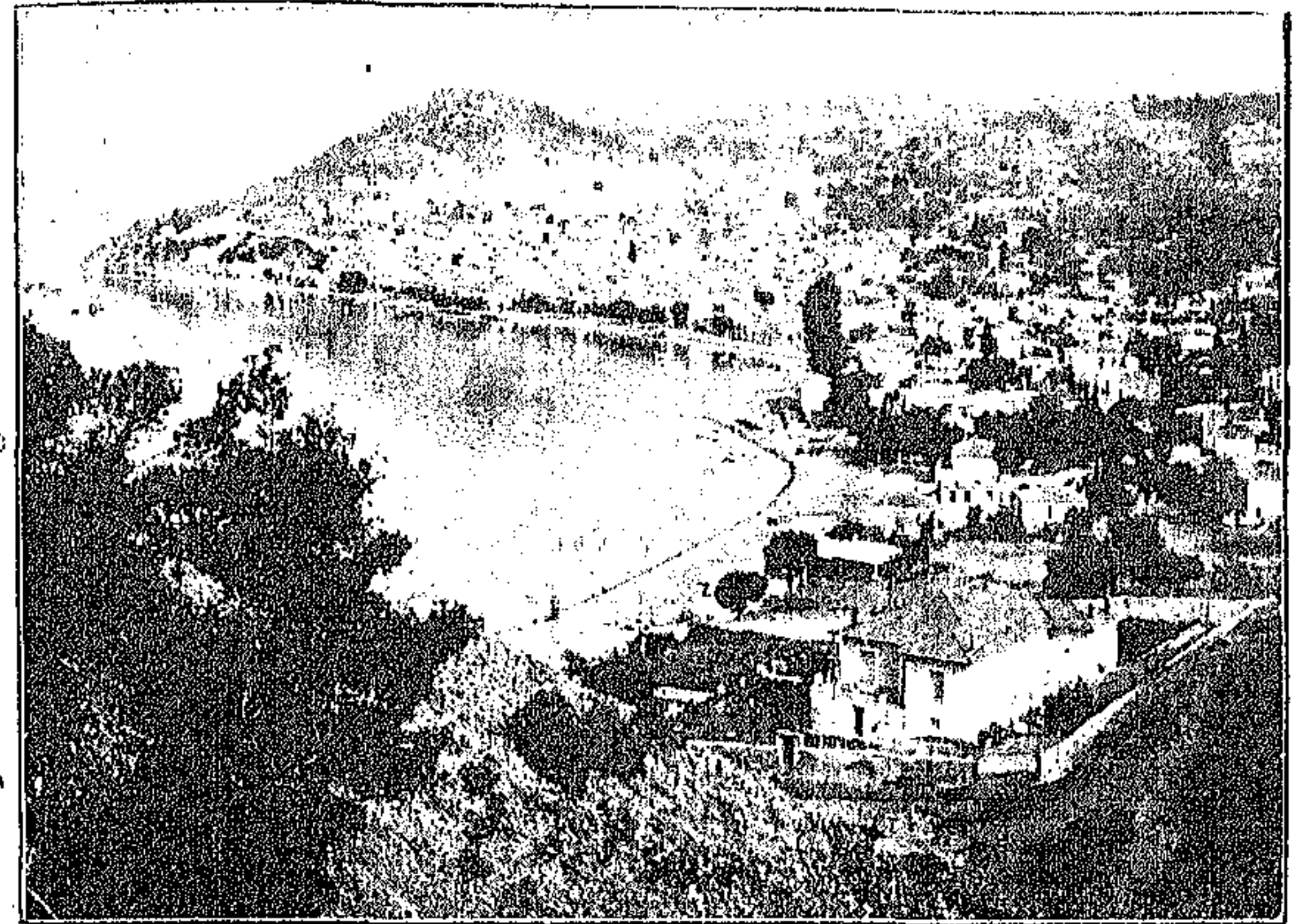
ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Νά' πάστρεψα τὸ χεῖλος καὶ τὶς τρίχες μου.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Βάλε τὸν ἄγκωνά σου βολικὰ λοιπόν,
καὶ ρούφηξ' ὅπως βλέπεις νὰ ρουφῶ κ' ἐγὼ—
κι ὅπως ξανά δὲ θὰ με ἰδῆς.

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο)

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ (*)

ΛΙΜΝΗ-ΕΥΒΟΙΑΣ

Ἡ ὄραία κωμόπολις τῆς Εὐβοίας— ἀνάμεσα Χαλκίδα καὶ Αἰδηφό— ἀπλώνεται ἀπὸ τὸ γαλὸ στοὺς λόφους ποὺ τὴν στεφανώνουν καταπράσινοι ἀπὸ πεῦκα πυκνά. Μὲ τὰ ὄμορφα καὶ ἄσπρα σπίτια τῆς καὶ τὴ γύρω φύση, παρουσιάζει ἓνα γραφικὸ θέαμα. Σήμερον ἔχει πάνω ἀπὸ 3 χιλιάδες ψυχές, φωτίζεται μὲ ἠλεκτρικὸ καὶ οἱ κάτοικοί τῆς ἐργάζονται στὰ ἐδῶ μεταλλεῖα τοῦ λευκόλιθου καὶ ἄλλοι εἶναι ναυτικοί. Ἐδῶ, λέει ὁ ἱστορικός, πρωτοέφησε μὰ σκοῦνα ὁ Ἄνδρέας Μισούλης, προτοῦ ἀκόμα ἀρχίσῃ ἡ Ἐπανάσταση, γιὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ὑπῆρχαν ἐδῶ ταρανάδες καὶ ναυπηγοῦσαν ὄμορφα καὶ γερὰ καράβια.

Στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἐπαιξε τὸ καλύτερο μέρος, γιὰ τὸ ἀποδῶ ἄρχισε πρῶτα. Ἐδῶ εἶχαν μαζευτῆ τὰ ζωηρότερα στοιχεῖα τῆς Β. Εὐβοίας. Οἱ Λιμνιώτες ἀρματώσανε

(*) Ἀπὸ τὸν Γ' Λογοτεχν. Διαγωνισμὸν τῆς «Νέας Ἐστίας»

τέσσερις σκοῦνες, ποὺ ἐνωθήσανε μὲ τὶς Τρικεριώτικες καὶ ἐπλεον στὰ παράλια τοῦ Εὐβοϊκοῦ. Ὁπλαρχηγοὶ ἀπὸ τὴ Ροῦμελὴ ἐστρατολόγησαν τοὺς κατοίκους καὶ ἐβάδισαν πρὸς τὴ Χαλκίδα καὶ ἐπίασαν τὸ Ντερβένι, θέση πολὺ ὀχυρὴ. Ἀργότερα κατέβηκαν στὰ Βουσακία. Οἱ πρῶτες ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις δὲν πῆγαν καλά, γιὰ τὴν ἔλειπαν οἱ κατάλληλοι ἀρχηγοί. Ἀπὸ τὴ στιγμή ὅμως ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὁ Ἄγγελος Γοβιός, τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Ὁ καπετὰν Ἄγγελος Νικ. Γοβιός ἦτανε Λιμνιώτης, γεννήθηκε στὰ 1780 καὶ σὲ μικρὴ ἡλικία ἀρπάνεψε, γιὰ τὸ πατέρα του βροῆκε σκληρὸ θάνατο πτὴ θάλασσα καὶ εἶται τὸν ἀνάθρεψε ἡ μάνα του. Φιλελεύθερος καὶ παλληκάρι καὶ μὴ ὑποφέρωντας τὴ σκλαβιά, τὰ χάλασε μὲ τοὺς κοιταμπάσηδες τοῦ χωριοῦ του καὶ πῆγε στὸν Ἀλῆ πασσᾶ, στὰ Γιάννενα, ζητώντας ἱκανοποίησιν καὶ δικαιοσύνη. Ὁ Ἀλῆς διέκρινε στὸν νέον αὐτὸν πολεμικὸς ἀρετὴς, τὸν δέχτηκε στὴ σωματοφυλα-

κή του και τὸν διέφρασε ἀρματολόγος, χωρίς ἀρματολίαν. Ἐκεῖ γνωρίστηκε μετὰ τὸν Ὀδυσσεύα Ἀρδουῦτσου καὶ τοὺς ἄλλους. Παντοῦ διακοιμήθηκε γὰρ τὴ στρατιωτικῇ του ἀξία. Ὅταν σὶὰ Γιάννενα ὁ Οὐκονόμος ἄρχισε νὰ σκέψη τὴς ἰδέας τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, πρῶτος αὐτὸς τὴς ἀπαύστησε, καὶ ὅταν ἦρθε

Ἡ προτομὴ τοῦ Ἀγγελῆ Γουσιῶ ἀπὸ Λίμνη

ὁ καιρὸς, τόσκασε ἀπὸ τὰ Γιάννενα μαζί με τοὺς ἄλλους ἀντάμωσε τὸν Ὀδυσσεύα σὶὰ Χάνι τῆς Γραβιάς κλειστικὴ μέσα μετὰ τοὺς 117 καὶ πολέμησε σὶὰ λιοντάρι. Τὸ ὄνομά του ἀκούστηκε σὶὰ τὴν Εὐβοία καὶ ὠνομάστηκε «Ἀετὸς τῆς Εὐβοίας».

Ἀπὸ τὴ Ρούμελη πέρασε καὶ ἦρθ' ἐδῶ, ὅπου τὸν δέχτηκαν οὐ σωτῆρα καὶ οἱ κηλοὶ ἐχθροὶ του. Ἐδῶ, ἦρθ' ἀπὸ τὰ Βουσακία ἐπιτροπὴ νὰ τοῦ προσφέρει τὴν ἀρχηγία. Ἀπὸ τὴς πρῶτες μέρες, ἔδειξε μεγάλα προσόντα ἀρχηγοῦ στρατοῦ. Πεῖρα πολεμικῆ καὶ στρατηγικῆ εὐφυΐα μεγάλη. Ἐπειτέθη κατὰ τῶν Τούρκων σὶὰ Ψαχνὰ, τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς κατεδίωξε ὡς τὴ Χαλκίδα. Μετὰ δευτέρῃ μάχῃ, τοὺς ἀνάγκασε νὰ κλειστοῦν σὶὰ Κάστρου τῆς Χαλκίδας. Τὸ φρόνημα τοῦ στρατοῦ του μετὰ τὴς ἐπιτυχίας αὐτῆς γιγαντιώθηκε. Μετὰ πρόσωπα ἱκανὰ προσπαθοῦσε νὰ κινήσῃ σὶὰ ἐπανάστασι δλητὴν Εὐβοία, ἀπὸ τὸ Ξηροχώρι ὡς τὴν Κάροστο. Ὁμομητῆρι εἶχε πάντοτε τὰ Βουσακία. Ὁ Ὁμῆρ Βουώνης ἀπὸ τὴ Βοιωτία τὸν Ἰούλιου τοῦ 1821, φθάνει σὶὰ Χαλκίδα μετὰ 5000 στρατὸ καὶ κανόνια, προχωρεῖ σὶὰ Βουσακία, ὅπου γίνεται σκληρὴ μάχη, ἐφ' ἣν ὄρες. Ὁ Ἀγγελῆς, μετὰ τοὺς 500 ἀνδρες ποὺ εἶχε, ὁρμῶν μετὰ τὰ γαταγάνια καὶ τρέπουν τοὺς Τούρκους σὶὰ ἀτακτὴ φυγὴ πρὸς τὴ Χαλκίδα. Ἡ νίκη αὐτὴ εἶχε μεγάλη ἐπίδρασι σὶὰ ἠθικὸ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων. Ὁ Ὁμῆρ Βουώνης καλεῖ τὸν Πασσὰ τῆς Καρύστου μετὰ τὸ στρατὸ του σὶὰ Χαλκίδα καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, μαζί καὶ οἱ δύο προχωροῦν σὶὰ Βουσακία. Ὁ Ἀγγελῆς ἀποσύρεται σὶὰ Ἄγιο, θέσῃ ψηλότερη καὶ πρὸ ὄχρῃ. Ἐκεῖ κερδίζει καὶ ἄλλη νίκη. Σὺν χαμένους ὁ Ὁμῆρ Βουώνης γυρίζει πάλι σὶὰ Βοιωτία. Τὸ δεύτερο χρόνον 1822, τὴν 28 Μαρτίου, ὁ ἠρωϊκὸς ἀρχηγὸς Ἀγγελῆς Ν. Γουσιῶς σὶὰ μιὰ καταδίωξι τῶν Τούρκων σὶὰ κάμπο Καστέλλας καὶ Ψαχνῶν ἔπεσε νεκρὸς ἀπὸ σφαῖρα ἐχθρική. Ἡ Ἐπανάστασι σὶὰ πρόσωπό του ἔχασε ἱκανώτατο ἀρχηγό. Ἄν ζοῦσε, θάπερνε θέσῃ ἀρχηγοῦ ἀξίας ἴσης μετὰ τὸν Καραϊσκάκη; σὶὰ μεγάλη ἐκείνη ἐποποιΐα τοῦ Ἔθνους μας. Ἡ κωμόπολις ποὺ τὸν ἐγέννησε, τοῦσθησε σὶὰ 1911 μαρμαρένια προτομὴ, ἔργο τοῦ γλύπτη Μπονάνου, σὶὰ μέση τῆς πλατείας τῆς.

ΣΤ. ΒΑΡΒΟΥΖΟΣ

ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΤΡΟΦΩΝΙΟΥ

Ὁ Ἀριστομένης Μιχαήλ, ὁ πύλος δημοσιογράφος καὶ ἰδρυτῆς τῆς «Πατρίδος» ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀποθανὼν τὸ 1916 ἐν Πόλει, ἀφηκεν ἀνέκδοτον τὸ ἔργον του «Ἀντήνορος». Τὸ ἔργον τοῦτο φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος, ὅστις περιεργάζετο τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν I' π. Χ. αἰῶνα, περιγράφει ταύτην ἱστορικῶς, ἀρχαιολογικῶς, κοινωνιολογικῶς, ἐν γένει ἐκτὸς πᾶσαν ἑταιρίαν. Ἀποτελούμενον ἐξ ὑπερχιλίων σελίδων, ἔχει γραφῆ ὑπὸ τὴν μορφήν ἀπομνημονεύματος καὶ περιλαμβάνει οὕτως εἰπεῖν τὴν ἐκλαϊκωσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Πολλοὺς ἴσως ἐνέψει ἡ γλώσσις ἀλλ' ὡς ἔχον ἡμεῖς ὄψιν, ὅτι ἡ συγγραφή τοῦ ἔργου τούτου — ἡ ὁποία ἀπῆρθε 12ετίαν, — εἶχε τελειώσῃ τὸ 1906. Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ «Ἀντήνορος» ἔχον δημοσιευθῆ εἰς τὴν «Μεσσηνιακῇ Ἐκτετυρίδι» τοῦ Στ. Κεραβεῶ (1908) (Πύλος, ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ὁμωνύμου κεφαλαίου) καὶ εἰς τὸ Ἡμερολόγιον Σκόκου (1915) (Λαίς ἢ Κορινθία). Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον κεφάλαιον παρεχρησθῆ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ συγγραφέως δ. Σοφίας Μιχαήλ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΣΚΗΡΑΣ

... Ὁ Ἀθηναῖος, ὁ μέλλων νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ βάρη τοῦ ἐν Λεβιδεῖσι σπηλαίου τοῦ Τροφωνίου, ὅπως ἐκεῖ λάβῃ τὸν χορηγόν, ἂν ἐξήτει, ἐκαλεῖτο Ἐρμόδωρος, ἐπεθύμει δὲ νὰ πληροπορηθῆ, ἂν ὁ μονογενὴς υἱὸς του, δεινῶς πύσων, θὰ ἐθεοματεύετο. Ὁ Ἐρμόδωρος διήλθεν ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς καταβάσεώς του εἰς τὸ σπηλαίον εἰς τοὺς ναῖσκους τῆς Τύχης καὶ τοῦ Πνεύματος, ποιούμενος χοῆσιν ψυχρῶν λουτρῶν, ἀπέχων τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγορευμένων, καὶ τρώγων ἐκ τῶν κρεάτων τῶν θυμιάτων τῶν δι' αὐτοῦ τούτου προσφερθέντων. Μόλις ἀρχαμένης τῆς νυκτός, ἐθυσίασθη εἰς κριός, τὰ ἐντόσθια τοῦ θυσαίου ἐξήτασαν οἱ ἱερεῖς τοῦ μαντείου, καὶ εὐρον αὐτὰ σύμφωνα πρὸς τὰς διαθέσεις τοῦ Τροφωνίου· ἐκλήθη δ' ὁ Ἐρμόδωρος εὐπρόσδεκτος ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως κατέλθῃ εἰς τὰ βάρη τοῦ σπηλαίου. Τὸ αἷμα τοῦ θυσιασθέντος κριοῦ ἐρορήθη ἐντὸς βύθρου καλουμένου: βόθρος τοῦ Ἀγαμήδους, πρὸς τέρισιν τῆς σκιάς νεκροῦ ταφέντος εἰς τὸ μέρος τοῦτο κατὰ τὰς παραδόσεις. Μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς αἰτήσεώς του, ὁ εὐλαβὴς Ἀθηναῖος ὠδηγήθη εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἐρκύνης, εὐθὺς δὲ δύο πρόσθηβοι, ἡλικίας δεκατριῶν ἐτῶν, ἤλειψεν αὐτὸν μετὰ ἔλαιον καὶ διάφορα ἀρώματα.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἐρμόδωρος ὠδηγήθη εἰς δύο ἐγγὺς πηγὰς, καλουμένας τῆς Λήθης

καὶ Μνημοσύνης. Ὅστις πῆλ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτῶν, μετὰ τῆς πρώτης ὕδατος θὰ σπῆσῃ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος· μετὰ τῆς δευτέρας θ' ἀποτυπώσῃ εἰς τὴν μνήμην θ,τι θὰ ἴδῃ καὶ θ' ἀκούσῃ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου.

Τούτου γενομένου, ὁ Ἀθηναῖος ὠδηγήθη ἐντὸς ναῖσκου, ἐνθα, ἀπ' οὗ πρῶτον προσηυχθήθη, μετέβη, ὅπως κατέλθῃ ἐν τῷ σπηλαίῳ, φέρων ἐνδομια μάλλινον λευκόν. Τὸν ἠκολουθήσαμεν ὑπὸ τὸ ἀσθενὲς φῶς τῶν καιομένων δάδων, αἵτινες ἠγοῦντο τῆς πορείας, καὶ εἶδομεν τοῦτον εἰσελθόντα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἐνθα ἄδηλον πόσον χρόνον ἔμελλε νὰ διατρίψῃ ἀθέατος.

Πρὸ δὲ τῆς καταβάσεως τούτου εἰς τὰ βάρη, συνοδὸς ἱερεὺς ἔδωκεν αὐτῷ πλακοῦντας εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δηγμάτων τῶν ὄψεων.

Τινὲς μένουσιν ἐν τῷ βάρει τοῦ σπηλαίου ὥρας μόνον, ἐνῶ ἄλλοι ὀλόκληρον ἡμερονύκτιον καὶ περισσότερον. Ὁ Ἐρμόδωρος ἔμεινεν ὥρας μόνον, καθ' ὅσον κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἠκούσαμεν θόρυβον καὶ φθάναντες ἐπὶ τόπου, εὐρομεν τοὺς ἱερεῖς κύκλῳ τῆς ἔδρας τῆς Μνημοσύνης, ἐνθα εἶχον ἐναποθέσει τοῦτον, λαμβάνοντες παρ' αὐτοῦ γῶσιν τῶν ὄσων εἶδε καὶ ἤκουσε. Ἦτο ἐντρομος μετὰ ὀφθαλμοὺς ἡμισβεσμένους, μὴ ἀναγνωρίζων οὐδένα τῶν περι-

στοιχούντων αὐτὸν καὶ ἐν ἡμιαναισθησίᾳ διατελῶν.

Ἄφ' οὗ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἤκουσαν ἀσυναρτήτους τινὰς καὶ διακεκομμένας φράσεις, ὡς ἐθεόθησαν ὡς τὴν ἀπάντησιν τοῦ μαντείου, οἱ ἱσραεῖς ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν ναῦσκον τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἰύχης.

Ἐκεῖ ἀνιπαυθεῖς, ἀνέλαβε βαθμιαίως τὰς αἰσθήσεις του, ἀλλὰ δὲν διετήρησεν ἢ ἔχον συγκεχυμένας τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ διαμονῆς αὐτοῦ. Ἐκεῖνο ὁμῶς,

ὅπερ παραμένει εἰς τοὺς κατερχομένους εἶναι ἡ φοβερὰ ἐντύπωσις τοῦ τρόμου, ὃν δοκιμάζουσι, καθ' ὅσον αὐδαῖς ἀτιμωρητὴ συμβουλεύεται τὸ μαντεῖον τοῦτο. Ἡ πλειονότης τῶν κατερχομένων εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπως λάβωσι χρησιμὸν παρὰ τοῦ Ἰεροφάντου, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σπηλαίου ἔξοδον παριμένονσι διαρκῶς, ἐφ' ὅρου ζωῆς, μελαγχολικοὶ δι' ὃ καὶ δαίκις βλέπουσι τινὰ μελαγχολοῦντα, ἐρωτῶσι, μήπως ἐρχεται ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἰεροφάντου.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΝΕΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ΓΙΑ Τ' ΟΜΟΡΦΟ ΚΟΡΙΤΣΙ

— Πάρε καὶ δυὸ φλέσους, Ρηγιώ μου. Ἡ φωτιά μᾶς ἄφηκε. Νὰ μᾶς ζυμπαθῶτε ποῦμαστε λιγάκι ἀκατάντευτοι. Νὰ βολὰ σιὰ χίλια χρόνια, πὸν κοπιᾶσετε σιὸ φτωχικό μας! Ἦταν ἀνεπάντεχο, παιδάκι μου, μὰ δὲν ξέρεις πόσο φραριστήθηκα, πὸν οἶδα σιὴν πόρτα μου... Νὰ μᾶς ζυμπαθῶτε.

— Δὲ βλάσουν αὐτὰ, κυρὰ ζυμπεθέρα, ἴμα ὁ κόσμος εἶναι καλά... Ἐχεις κἀνα καλὸ κρασί, λέω γώ; Αὐτό! Ἄδὲ γιὰ τέτοια πράγματα... ποιὸς σκοτίζειται... Θυμᾶμαι τὸ μακαρότη τὸ γεροζυμπεθέρο· ἔφκιανε κᾶτι μπρούζικα, πὸν λὲς, Γιάννο... ἄλλο πρᾶμμα. Μὲ νὰ ποτηριά, πάρτον κᾶτω! Δὲν εἶχε τέσσερα καὶ πέντε...

Ἡ Ρηγιώ μπῆκε μὲ νὰ ἀγκαλιὰ ρουτζίδια ἀπ' τὴ νιὰ μεριά καὶ νιὰ μπούλια ἀπ' τὸ γιοματᾶρι σιὰ ἄλλο χέρι.

Ἦταν ὁμορφη κοπέλλα δεκαοχτὼ μὲ δεκαεννιὰ χρονῶν. Ἐκεῖ πὸν δὲν παίρνει. Γιομάτη, ροῖδοκόκκινη, πὸν λὲς κ' ἄμα χτύπιες τῶνα τῆς μάγουλο, θάσκαε τᾶλλο· κ' εἶχε δυὸ μάτια ληόμαυρα πὸν αἰσφαζαν.

Ἐβαλε τὰ ξύλα, ἕνα ἕνα, σιὴ φωτιά, πὸν φουντάρωσε τώρα, καὶ σιὰ ἄθηκε ὁλόρθη παροπέρα.

— Κάλλιο πέντε κάρβουνα, πάρα χίλια πρᾶβια... ζυμπεθέρα. Ἄς κάμη τώρα ὀσηνη τοβοῦρα (1) θέλει... Μὰ πέρασα καὶ νύχτες ὀλάκερες ὄξω, δὲλως φωτιά, μὲ δρόλαπα (2), νὰ ὀγγη ἀπὸ πάνω μὲ τὸ του-

λοῦμι... μὰ τετοιανοῦ λογιοῦ παγωτὴ δὲ μῶλαχε.

— Δὲν τηρᾶς, παιδάκι μου: δὲν καλωσύνεψε λότελα ἀπ' τὸν Ἀηδημήτρη... Ψηθήκαμε πάνω σιὰ δαυλιά. Τοῦτο ἦταν ἄλλο κακὸ φέτο... Δὲ φέρνεις τὸ σοφρά, Ρηγιώ μου;

— Γιὰ μᾶς; Δὲν εἶν' ἀνάγκη, ζυμπεθέρα μου. Ἐχομε φάει, οὐντας κινάγαμε. Μονάχα ἕνα γυαλί κρασί νὰ σῆς εὐνηθοῦμε. Ἐμεῖς θὰ φύγουμε πάλε.

— Τέτοια ὄρα; Παιδάκι μου, κάνει πεθαμὸς ὄξω! Ὅπως πορέψουμε... Ταχυνά φεύγετε.

— Ὄρε θὰ φύβγουμε γιὰ νὰ φύβγουμε. Ἐχομε γλέπιες τὰ πρᾶμματα μοναχά. Θὰ πῆς, ποιὸς σὲ ξέρει πὸν παίρνεις ψωμί τούτην ὄρα, μὰ εἶναι κ' ὁ ἄλλος ὁ φόβος μὲ τέτοια παγωτὴ: γιὰ ζουλάπι... Πέρου κόντεψε νὰ μ' ἀφήκη τὰ μισά. Ἄμα δὲν πάθης, δὲ μαθαίνεις, λέει...

— Ἐ τότε φέρε τὸ σοφρά, Ρηγιώ μου. Πάρτε δυὸ χαπιές! Δὲ σᾶς φαρμακῶνου με... ὕστερα πᾶτε μὲ τὸ καλό.

Ἡ Ρηγιώ, γλήγορη καὶ νοικοκυρεμένη, τὰ τοίμασε ὀλα κῆφερε τὸ σοφρά μπροστὰ στοὺς ξένους. Ἐκεῖνοι κάμανε τὸ σταυρό τους κῆρχῆσαν. Πῆσαν σὲ λίγο τὰ ποτηρία.

— Ἐβίβα, νὰ χαίρεσαι τὴ Ρηγιώ, κυρὰ ζυμπεθέρα. Κι ἐσύ, Ρηγιώ, μ' ἕναν καλὸ γαμπρό, τώρα γλήγορα...

Ἐκεῖνη χαμπήλωσε τὰ μάτια — λὲς καὶ

δὲν τῆς ἄρεθε. — Φραριστιῶ, ἀπάντησε ντροπαλά.

— Καὶ νιὰ ποῦρθ' ὁ λόγος... Ἐμεῖς, ζυμπεθέρα, γιὰ νὰ ὀθοῦμε, κατάλαβες, τέτοια ὄρα σ' ἀχορτικὸ σᾶς, πᾶει νὰ πῆ πὸς ἔχομε κάποιον καλὸ σκοπό...

— Καλὸ νᾶχετε, παιδιά μου.

— Ἐοὐ τώρα γέρασες νὰ ποῦμε τὸ σωστό. Ἡ Ρηγιώ γίνηκε γιὰ παντοειά. Δὲ θῆταν καλὸ νὰ βγῆς κ' ἀπ' αὐτὴν τὴν ἔγνοια; Νὰ βάνης, ὅπως λέν', τὸ ποδάρι ἕνα ἀπὸν τᾶλλο;

— Ἐ, παιδάκι μου, σὰ ὄρθη τὸ τυχερό της, τί θὰ τὴν κάμω; Μὰ καὶ τὰ παιδιά λιγότερα νῶρα. Κι ὕστερα, δὲν εἶν' γιὰ ὀποια κ' ὀποια χέρια ἡ Ρηγιώ μου, κατὰ πὸν ξέρεις. Τὴ φτώχεια τὴν τρέμω, παιδάκι μου· ἡ φτώχεια φέρνει τὴ κρῆνια...

— Ἐ κ' ἂν σᾶβροισκα γὼ ἕνα καλὸ παιδί, μὲ ἔχοντα, μὲ οὐλα τὰ καλὰ κ' ἀδεῶν μέου σιὸ χωριό;

— Τὴ νὰ σοῦ εἰπῶ; Σὰν εἶν' ὅπως λὲς κ' ἦταν γραφτό της, γιὰτί ὄχι; Νὰ ἰδοῦμε καὶ τί ἀξιώσεις ἔχει, γιὰτί ἔμεῖς, τὸ ξέρεις, ἀπὸ ἔχοντα δὲ μᾶς ἔδωκε καὶ τόσα πολλὰ ὁ Θεός· μὰ δὲ μᾶς ἄφηκε κ' ἡ μοῖρα.

— Ἐγνοια σου, κυρὰ ζυμπεθέρα, καὶ πὸς πὸς εἶν' γινωμένο. Τὸ παιδί πὸν σοῦ λέω γώ, δὲν πᾶει οὔτε γιὰ προῖκα, οὔτε γιὰ τίποτα. Ὅ,τι τοῦ δώκης, θὰ πάρη. Ἀγάπησε, πᾶς τὸ λέν', νὰ σᾶς κάμη συγγενῆδες. Τὴ ἄλλο θέλεις; Ἀπὸ ἄνθρωπο, μὴ σὲ μέλει τὸν παίρνω γὼ ἀπάνω μου.

— Μὰ, παιδάκι μου, σάματι ἔχω τὰ πολλὰ παιδιά; Αὐτὸ κ' αὐτό... Ὅ,τι ἔχω καὶ δὲν ἔχω αὐτηνῆς εἶναι. Μὰ σκοτῶνω ἀπὸ κῆνη τὴν ὄρα τὸ μυαλό μου γιὰ νᾶβρω αὐτὸ τὸ σπῆτι.

— Μὴν ψάχνεις, κυρὰ ζυμπεθέρα! Σὰν ἀνοῖξης κῆνο τὸ παραθύρι, εἶναι μπροστὰ σου...

Τῆς Ρηγιῶς τὰ μάτια ἀστράφανε ξαφρικά. Προσποιήθηκε πὸς δὲν ἄκουγε τί λέγαν. Μὰ ἡ καρδιά της χοροπηδοῦσε.

— Κατάλαβα, παιδάκι μου.

Σκέφτηκε λίγο καὶ γύρισε κατὰ τὴ Ρηγιώ. Μὰ κῆνη ρωτᾶτε!

— Ἐ κ' ἐοῦ, χαμπηλομάτα, πὸν κάνεις

πὸς δὲ μᾶς ἀκοῦς, τί λὲς; Τὰ λέμε καλὰ μὲ τὴ μάνα σου;

Ἐκοιμρε κατωκόκκινο τόρμα τὸ πρόσωπό της καὶ δὲν ἀπάντησε. Μὰ ἕνας ζυμπεθέροκόπος καπάτος θὰ καταλάβηκε ὀλη τῆς τὴν καρδιά...

Σηκώθησαν νὰ φύβγουν.

— Καληνύχτα, κυρὰ ζυμπεθέρα. Καλογορίζικη ἡ δουλειά μας. Σὲ πέντ' ἔξη μέρες, πρῶτα ὁ Θεός — θὰν τὸ κάμουμε δῶ μέσα. Θὰ μπαπεταχτῶ γλήγορα νὰ σᾶς δώκω χαμπέρι, πότε θὰ ποῦμε τὰ καλογορίζικα.

— Καληνύχτα, Ρηγιώλα.

— Καληνύχτα σᾶς, ἀπάντησαν κ' οἱ δυὸ. Ἡ Ρηγιώ ἄρπαξε τὸ λῆγρο καὶ τοὺς ἀνοῖξε τὴν πόρτα

— Φέξε τους σιὴ σκάλα, παιδάκι μου.

— Καὶ τόρμα τί λὲς ἐοῦ, Ρηγιώλα μου; Τῆς χᾶϊδερε τὰ μαλλιά. Νὰ μοῦ εἰπῆς, παιδάκι μου, ἂν θέλῃς. Νὰ ρωτήσης τὴν καρδιά σου! Ἐμένα μοῦ φαίνεται πὸς εἶν' καλά. Νοικοκυρόσπιτο εἶναι. Μὲς σιὴν πόρτα μου θὰ σέχω καὶ τὸ παιδί, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ ἐργατικὸ τὸ ξέρω.

Ἡ Ρηγιώ δὲν ἀπάντησε, τὴν καρδιά της τὴν εἶχε ρωτήσῃ ἔδῶ καὶ δυὸ χρόνια... Τὸ παιδί τ' ἀνικουνοῦ σπιτιοῦ κόντεψε νὰ τὴν πλευριτῶση σιὸ παράθυρο...

Τῆς ἤρθε ν' ἀγκαλιάσῃ τὴ μάνα της, νὰ φωνάξῃ «εἶμαι βιοσίλισσα!»: τῆς προξένεσαν τὸν ἀγαπημένο της!... Μὰ σκέφτηκε καλύτερα, συγκρατήθηκε· κ' ἀπάντησε σὰ φρόνιμο κορίτσι:

— Ἄν εἶν' τυχερό μου, ἄς γένη...

ΝΙΚΟΣ Α. ΣΟΥΛΙΑΣ

Σημ.—Τὸ διήγημα τοῦτο εἶναι κυρίως ἀπόπειρα λογογραφική: Γλώσσα, ἔθιμα, οἱ 2—3 παροιμίαι καὶ ἰδιωματικὲς φράσεις εἶναι τῆς Φθιώτιδος. Ὡς πρὸς τὴ γλώσσα, τὰ πιθανὸν παράδοξα «ζυμπεθέρος», «ζυμπαθᾶω», λέγονται ἀκριβῶς ἔτσι. Ὅμοιος καὶ οἱ ἄλλες λέξεις: φραριστιῶ καὶ φραριστιῶμαι (ἐννοεῖται ὅτι ἀπαντοῦν καὶ ὀρθῶς: συμπεθέρος, φραριστιῶ κλπ.), ταβοῦρα, δρόλαπα, παγωτὴ, σουφράς, θὰ φύβγω, χαμπηλόνω, νὰ (νιὰ) σόντας.

Τὸ πρόσωπο, πὸν δὲ φανερώγεται σχεδόν, εἶναι ὁ σύντροφος τοῦ προξενητῆ, τὸν ὀποῖον δὲν παράλειψα ἀπὸ λέθος, ἀλλὰ γιὰτι κυρίως σὲ τέτοιαις περιστασίαις, μιλοῦν οἱ ἀμείσως ἐνδιαφερόμενοι.

(1) Ξερὴ καὶ παγετὴ ἀτμόσφαιρα.

(2) Ραγδαία βροχὴ.

133

Ἡ χρυσομαλλοῦσα.

Καλλίως ἐπιληθίαζε τὴν πλατεία τῆς Ἀνάκληψης, εἶδε, λίγο μακρύτερα ἀπὸ τὸ μαγαζὶ του, κόσμον πυκνὸ, μαζεμένον δλόγυρα σ' ἓνα ξύλινο στρογγυλὸ σπιτάκι, κινητὸ, ποῦ ἔμοιαζε μὲ θέατρο φασουλῆδων.

— Ἴε ἐστάθηνε πάλι; ρώτησε ἓνα παιδί, ποῦ ἔτρεχε νὰ προφτάσῃ τὸ θέαμα.

— Μπερλίνα!.. φώναξε τὸ παιδί χαρούμενο. Ὁχ, γέλια ποῦ θὰ κάνουμε!

Ἐτρεξε τότε κι' ὁ Ἰζώρτζης, μ' ἔβλη του τὴν κούραση. Ἦταν περίεργος νὰ ἰδῇ...

Ἀπ' ὄλους τοὺς δρόμους ἔτρεχαν ἐπίσης μικροὶ καὶ μεγάλοι, κι' οἱ τζελουτζίες (!) τῶν σπιτιῶν δλόγυρα μισοάνοιγαν κι' ἐπρόβαιναν ἀπὸ μέσα γυναίκεια κεφάλια.

Ἐνας ταμπουρλιέρης τῆς πολιτίσας χτύπησε τὸ ταμπούρλο του, κι' εἰπετα ἓνας ἀρχικλητήρας ἀνέβηκε σ' ἓνα σκαμνὶ ταβέρνας καὶ φώναξε στὸ πλήθος:

— Ὁ Ἄντρέας Μοῦρτος τοῦ Κωσταντῆ θὰ παιδευτῆ σήμερα στὴ μπερλίνα, γιατί ἔκλεψε τρεῖς κότες τῆς κυράσας Καντηλίνας ἀπὸ τὸν Ἅγιον Παῦλο. Θὰ φάῃ πενήντα βουρδουλιές, γιατί εἶν' ἡ δεύτερη βολὰ ποῦ τὸ κάνει.

— Οὐρρα!.. ἀλαλάξανε τὰ παιδιὰ. Πάλι ὁ Μοῦρτος!.. Γεῖά σου, Μοῦρτο, καὶ κουράγιο!

Ἦταν ἓνας τύπος σγαρίλιου ὁ Μοῦρτος, γνωστὸς σ' ὅλη τὴ χώρα. Τριγύριζε πάντα ξυπόλυτος καὶ ξεσκούφωτος, τραγουδοῦσε, μεθοῦσε, ἔδριζε, κι' ὅπου ἔδρισκε καμμιὰ κότεα, τὴν ἔκλεβε. Πότε ζητιάνευε, πότε ἔκανε καὶ κανένα θέλημα.

Τὰ μαγικόπαιδα τὸν πείραζαν στὸ δρόμο, ἀλλ' ἀπὸ μακριὰ. Γιατί τὸν φοβόνταν κιόλα. Ἦταν χεροδύναμος, τὰ κυνηγοῦσε καὶ τὰ ἔδερνε. Γι' αὐτὸ χαιρόνταν τώρα ποῦ θάτριωγε πενήντα βουρδουλιές.

Τὸ σπιτάκι εἶχε μπροστὰ μιὰ θυρίδα στρογγυλὴ κι' ἀπὸ κάτω δυὸ ἄλλες μικρότερες. Ἡ πρώτη ἦταν γιὰ τὸ κεφάλι τοῦ κατάδικου· οἱ ἄλλες γιὰ τὰ χέρια του.

(!) Τζελουτζίες—Καφέσια ξύλινα, δικτυωτὰ παραθυρόφυλλα ἢ σκεπάσματα τῶν παραθύρων, γιὰ νὰ βλέπουν ἀπὸ μέσα οἱ γυναίκες, χωρὶς νὰ φαίνονται. Ἦταν σὰν τίς τέντες, ποῦ βάζουμε σήμερα στὰ παράθυρα, ἀλλὰ κλεισμένες μὲ δικτυωτὸ καὶ στὰ πλάγια κι' ἀπὸ κάτω.

κι' ἀναγκάζοταν νὰ προστρέξῃ καὶ στὴ Βενετία; θὰ ἔτρωγε ἄλλα χίλια δουκάτα στὰ δικαστήρια.

Κακὸ μπλέξιμο, τελospάντων...

Εἶχε ἓναν ἀδοκάτο, ποῦ τὸν ἔλεγαν Πελεκάση κι' ἦταν τίμιος ἄνθρωπος καὶ γνωστικός.

Περνώντας ἀπὸ τὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Μάρκου—τὴ σημερινὴ πλατεία τοῦ Ποιητοῦ—γιὰ νὰ γυρῶσῃ στὴ σαράγια του, τὸν ἀντάμωσε κατὰ τύχη, τὴν ὥρα ποῦ ἔμπαινε στὴ Μποτέγα (!) ὅπου ἐσύχναζαν οἱ ἀφεντάδες.

Ξεσκούφωτος καὶ σκυμμένος—γιατί ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἔτσι περνοῦσαν ἀπὸ τὴ Μποτέγα τῶν ἀφεντάδων οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ—ὁ Ἰζώρτζης στάθηνε μιὰ στιγμὴ καὶ τοῦ εἶπε:

— Μπορῶ, ἀφέντη, νὰ σὲ ρωτήσω ἓνα λόγο;

— Μπράβο...

Κι' ὁ καλὸς Πελεκάσης τὸν τράβηξε μὲ τρόπο πρὸς τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, γιατί ἓνας πληθεις δὲν ἔκανε οὔτε νὰ πολυσταθῇ ἀπόξω ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατικὴ Μποτέγα...

Ἐκεῖ, στὸ πόδι, ὁ Ἰζώρτζης τοῦ εἶπε τι συμβαίνει. Κι' ὁ ἀδοκάτος, χωρὶς νὰ κούσῃ πολλὰ λόγια, τοῦ ἔδωσε ἀμέσως τὴ συμβουλή:

— Νὰ πλερώσης!.. Τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω, παιδί μου, νὰ πλερώσης. Θέλεις νὰ ξεδέψης ἄλλα τόσα καὶ νὰ μὴν κάμης τίποτα; Γιατί ἐγὼ σ' τὸ λέω, κι' ἄς μὴ μὲ συμφέρῃ, πὼς τὸ δίκιο σου δὲ θὰ τὸ εὐρῆς ποτέ. Αὐτὸ τὸν ὥραιο τρόπο ἀνακάλυψαν τώρα-ῦστερα, γιὰ νὰ ληστεύουν τὸν κόσμον. Συκοφαντίες γιὰ κοντραμπάντα. Κι' ὁ σιδρ Πρεβεδοῦρος, ποῦ τὸ ξέρει καλά, κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νὰ τρῶνε τὰ κοπέλλια. Γεῖά σου, κι' ὅ,τι εἶπαμε, ἔδωπά νὰ μείνῃ νὰ μὴν εὐρῶ κἄνε καὶ τὸ μπελᾶ μου, ποῦ σοῦ εἶπα τὴν ἀλήθεια...

Ἔτσι, ὁ Ἰζώρτζης ξεκίνησε ἀπὸ τὴν πλατεία, πέρασε τὸ Γιοφύρι καὶ μπήκε στὴ Μεγάλῃ Ρούγα.

Ἦταν ἀπελπισμένος.

(!) Μποτέγα—ποτοποιεῖο, καφενεῖο,—μολοῦντι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ πολὺ λίγοι ἔπιναν καφέ. Ἡ Μποτέγα τῶν εὐγενῶν ἐσπερίριζε σουμάδες, λεμονάδες, σπέρτα καὶ γλυκά.

στελε στὴν Ἐτσελέντσα, ἢ Ἐτσελέντσα μὲ διώχνει. Πρέπει νὰ πάω τώρα στὴ φυλακὴ;

— Ἡ νὰ πλερώσης, εἶπε μὲ ἀπάθεια ὁ γραμματικός.

— Οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλο!.. ἀποκρίθηκε ὁ Ἰζώρτζης. Ἐγὼ θὰ κάμω τὴν ἀναφορά μου στὸ Κοινὸ βιβλίον καὶ δὲν ἀκούω κανένα.

— Νὰ κάμης ὅ,τι θέλεις. Μὰ νὰ μὴ φωνάζης ἐδῶ μέσα, γιατί δὲν εἶναι τὸ σπίτι σου, καὶ νὰ μᾶς δείξης τίς πλάτες σου. Γλήγορα.

Κάτι ἔκαμε νὰ πῆ ὁ Ἰζώρτζης, ἀλλὰ ὁ μικρὸς γραμματικὸς τὸν ἔκοψε μὲ μιὰ χειρονομία καὶ μιὰ σπρωξιά.

— Στὸ καλὸ, φώναξε, στὸ καλὸ!..

Καὶ ὁ Ἰζώρτζης ἔφυγε, δίνοντας μιὰ μούντζα τοῦ γραμματικοῦ... ἀλλ' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν τσέπη του.

«Νὰ ἐσὺ κι' ὁ ἀφεντικός σου!.. μουρμούρισε. Κλέφτες!..»

Τώρα δὲν ἤξερε τί νὰ κάμῃ. Νὰ σκάσῃ τὰ χίλια διακόσια δουκάτα; Δὲ θὰ φτώχαινε βέβαια, μὰ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς περάσῃ τῶν κατεργαριῶν· ἔτσι, ἀπὸ πείσμα. Θὰ προτιμοῦσε νὰ τὸν φυλακίσουν. Νάναφερθῇ στὸ Κοινὸ βιβλίον; Ὁχι πέντε, ἀλλὰ δεκαπέντε μέρες θὰ περνοῦσαν, χωρὶς νὰ «ἰδῇ ἀποτελεσμα». Νὰ πάῃ στὴ φυλακὴ καὶ νὰ βάλῃ ἓναν ἀδοκάτο ν' ἀνακόψῃ τὴν ἀπόφαση τοῦ ἀρχιτουανιέρη στὸν Πρεβεδοῦρο, γιὰ νὰ ἐξεταστῇ καλύτερα ἢ ὑπόθεση, κι' ἂν ἔβγαине πάλι ἐναντίον του, νὰ ἐφεισθάλῃ τὴν ἀπόφαση τοῦ Πρεβεδοῦρου στὸν Πρεβεδοῦρο τῆς Δαλματίας, ποῦ ἦταν τότε, νὰ ποῦμε, τὸ Ἐφετεῖο τῶν Ἐφτανήσων; Θὰ ἔρρεθε στὴ φυλακὴ, ὡς ποῦ νὰ γίνουιν ὄλ' αὐτά. Καὶ καλά, ἂν ἔδρισκε τὸ δίκιο του· μ' ἂν δὲν τῶδρισκε

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

— ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΖΑΚΥΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ — (!)

Ἐνας γραμματικὸς, ἀρχοντόπουλο ὡς εἰκοσι χρονῶν, ροδοκόκκινο κι' ἀμούστακο, μ' ἐπίσημη μαύρη φορεσιὰ—κοντὸ πανταλόνι, κεντητὴ τραχηλιά, ἄσπρη περούκα καὶ ἀσημένιες φιαύμπες στὰ σκαρπίνια—σηκώθηκε, ἄμα εἶδε τὸ Ἰζώρτζη, καὶ τὸν ρώτησε τί θέλει μὲ νεῦμα ἀπλό.

— Νὰ ἰδῶ μιὰ στιγμὴ τὴν Ἐτσελέντσα...

— Πὼς σὲ λένε;

— Ἰζώρτζη Δούγαρη.

— Καὶ γιὰ τί δουλεῖς;

— Μὰ... θὰ τὴν πῶ τοῦ ἴδιου.

— Καλά... πὲς μου καὶ μένα πάνου-κάτου, νὰ ξέρω τί νὰ τοῦ πῶ.

Μὲ λίγα λόγια ὁ Ἰζώρτζης τοῦ ἐξιστόρησε τὴν ὑπόθεσή του καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ χαρτί τῆς Ντουάνας.

— Καλά, καλά, εἶπε ὁ μικρὸς γραμματικὸς, φέρ' το δῶ καὶ περίμενέ με.

Πῆρε τὸ χαρτί καὶ βγήκε ἔξω.

Ὁ Ἰζώρτζης ἐπερίμενε μονάχος του.

Σὲ λίγη ὥρα, τὸ ἀρχοντόπουλο ἐγύρισε μὲ τοὺς ὄμους λιγάκι πιὸ σηκωτοὺς καὶ τὰ μούτρα πιὸ κατεδασμένα ἀπὸ πρὶν.

— Μοῦ κκοφαίνεται πολὺ, εἶπε στὸ Ἰζώρτζη, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτα. Ὁ Ἐκλαμπρότατος δὲ θέλει οὔτε νὰ σὲ ἰδῇ. Μοῦ εἶπε νὰ σοῦ δῶσω τὸ χαρτί σου καὶ νὰ πᾶς στὸ καλὸ. Θυμωμένος μάλιστα.

— Μὰ γιατί τέτοια καταδρομὴ; ρώτησε ὁ Ἰζώρτζης, παίρνοντας τὸ χαρτί του πίσω.

— Δὲν ξέρω, ἀποκρίθηκε ξερὰ ὁ γραμματικὸς, δὲν εἶναι δική μου δουλειὰ.

— Τίνας εἶναι λοιπόν; ἐφώνησε μὲ κάποιον θυμὸ ὁ Ἰζώρτζης. Ὁ Καντζηλιέρης μ' ἔ-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

— Ἄ θ ἄ ν τ ι ! . . πρόσταξε ὁ ἀρχικλη-
τήρας.

Ἀπὸ τῆ στραγγυλῆ θυρίδα, μὲ μιὰ σπρω-
ξιά στὸ σθέρκο, πρόσταξε ἡ κεφαλα τοῦ Μούρ-
του—ἓνα κοκκινόμαυρο μοῦτρο σὰν ἀποπλη-
χτικοῦ, καὶ κάτι μαλλοῦρες σὰν τὸ φτερό τοῦ
κοράκου, ἀχτένιστες. Ἀπὸ τίς ἄλλες δυὸ τρύ-
πες, ὁ δῆμιος, ἀπὸ μέσα, τοῦ ἔβγαλε τὰ χέ-
για του, γυμνά ὡς τοὺς ἀγκῶνες. Ἔτσι, ἀπ’
ὄλο τὸ Μούρτο, τὸ πλῆθος δὲν ἔβλεπε παρὰ
τὸ κεφάλι του καὶ τὰ χέρια του. Ὁ δῆμιος
ὡς τὸν ἔδερνε μέσα στὸ σπιτάκι, ἀδρατος, κι’
ὁ κόσμος ἢ ἄ γ λεντοῦσε μὲ τοὺς μορφασιμούς
καὶ τίς χειρονομίες ποὺ ἢ ἔκανε ὁ κατάδι-
κος ἀπὸ τοὺς πόνους. Αὐτὴ, ἦταν ἡ τιμωρία
τῆς Μπερλίνας. Βασανιστήριο μαζὶ καὶ δια-
πόμευση. Ἔνα θέαμα σκληρὸ καὶ ἀστείο.

— ὦ ! . . καλῶς τον ! . . φώναξε καρσιδευ-
τικά τὸ πλῆθος, ἅμα εἶδε τὸν κλεφτοκοττά.
Καλημέρα !

Καὶ κάποιος μάγκας τὸν ἐγκαρδίωσε :

— Κουράγιο, Ἀντρέα ! Κοίταξε μὴ μᾶς
ντροπιάσης στοὺς Βενετσιάνους ! . .

— Ἐγνοια σας, μωρὲς παιδιὰ, ὑποσχέθηκε
ὁ Μούρτος, καὶ ἢ τὸ δείξω. Οὔτε ὡχ δὲ ἢ ἄ
κάμω, τὰ καρφιά νὰ μοῦ βάλουν ἐδῶ μέσα.
Ἐγνοια σας κι’ ὁ Ἀντρέας ὁ Μούρτος εἶναι
φιλότιμο παληκάρι ! . .

Καὶ πραγματικῶς. Ἐπεσαν, ἀπὸ μέσα, μὲ
ὑπόκωφους χρότους οἱ πρῶτες τρεῖς-τέσσερις
βουρδουλιές στὴν πλάτη, χωρὶς νὰ ταραχθῆ
καθόλου ὁ κατάδικος. Κοίταξε τὸν κόσμο μὲ
τὰ φουσκωμένα μάτια του καὶ γελοῦσε περι-
παιχτικά . . .

— Μπράβο, Μούρτο ! . . τοῦ φώναζαν. Κου-
ράγιο, Ἀντρέα ! Βάστα ! . .

Ἀλλὰ στὴν πέμπτη βουρδουλιὰ τὸ γέλιο
του κόπηκε, πάγωσε . . . Δὲν ἦταν ἀκόμα
μορφασιμὸς πόνου, ἦταν ἔμως ἓνα ξάφνισμα.
Πῶς ; Ὡς τὸν πονοῦσαν τώρα ; . .

— Μή, Ἀντρέα ! . . τοῦ φώναζαν ὀλόγυρα
μὴ, ψυχὴ μου, καὶ μᾶς ντροπιάσης ! . . Βά-
στα ! . .

— Ἐγνοια σας ! . . εἶπε ὁ Μούρτος.

Ἀλλὰ δὲν πρόστασε νὰ πῆ τίποτ’ ἄλλο.
Τοῦ ἦρθε καινούρια βουρδουλιὰ, ποὺ τὸν
ἔκαμε νὰ δαγκώσῃ τὸ χεῖλι του, γιὰ νὰ μὴ
βγάλῃ φωνή. Ἔ, ἦταν πιά σωστὸς μορφασιμὸς.

Τὸ πλῆθος ἐκάγχασε.

— Χά, χά, Μούρτο ! . . Ἔτσι εἶπαμε ; Γέλα
τὸ λοιπὸν ! . . Γέλα, μωρέ, ποὺ τᾶχασες ! . .

Ἀλλὰ ποῦ νὰ ξαναγελάσῃ, ὁ κακομοῖρος ! . .
Οἱ βουρδουλιές ἀπὸ μέσα ἐπεφταν βροχὴ στὸ
γυμνὸ του κορμί. Καὶ σὲ λίγο ἔβγαλε τὴ ντροπὴ
κατὰ μέρος κι’ ἔρριξε κάτω τὸ κεφάλι του
γιὰ νὰ μορφάξῃ χωρὶς νὰ τὸν βλέπουν.

Τὸ πλῆθος εἶχε ξεκαρδιζτεῖ ἀπὸ τὰ γέ-
λια.

— Μὰ τ’ εἶν’ αὐτὰ ; τοῦ φώναξε ἓνας ἀ-
στεῖος. Θέλεις νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ, νὰ σάφή-
σουμε ; Δὲ ντρέπεσαι λιγάκι ;

Ἀλλὰ τώρα ὁ κόσμος μιλοῦσε κι’ ἀστειεύ-
ταν μονάχος του. Καμμιὰ ἀκράσση δὲν τοῦ
ἔδινε ὁ κατάδικος. Εἶχε παραδοθεῖ στὸ μαρ-
τύριό του, εἶχε νικηθεῖ ἀπὸ τὸν πόνο του κι’
ἄρχισε νὰ συστρέφῃ τὰ χέρια, νὰνεβοκατε-
βάξῃ τὸ κεφάλι, νὰ ξεφουσαῖ καὶ νὰ μουγκρίζῃ
χωρὶς νὰ τὸν μέλη γιὰ τίποτα καὶ γιὰ κανένα.

— Ἰὸν ἄτιμο ! . . εἶπε κάποιος· κάνει σὰ
νᾶτανε στὸ σπίτι του . . .

Ὁ λόγος αὐτὸς κορύφωσε τὴν εὐθυμία.
Ἀλλὰ ἦταν κ’ ἡ καλύτερη στιγμή. Οἱ μορ-
φασμοὶ κ’ οἱ χειρονομίες τοῦ Μούρτου, ποὺ
μ’ ἔνα τελευταῖο ἴχνος φιλοτιμίας προσπα-
θοῦσε ἀκόμη νὰ πνίγῃ τίς κραυγές καὶ τὰ
κλάμματα ποὺ τοῦ ἀνέβαιναν, ἦταν κάτι πῶ
κωμικὸ παρὰ τραγικὸ. Κι’ ἀπὸ τίς γυναῖκες
ἀκόμα ποὺ τὸ δλεπαν, καμμιὰ γιὰ τὴν ὥρα
δὲν ἐσυλλογιόθηκε νὰ συγκινηθῆ, νὰ συμ-
πονέσῃ.

Κι’ ἐκεῖνο τὸ μοῦτρο τοῦ κλεφτοκοττά εἶχε
πάρει ἓνα χρώμα τόσο ἀλλόκοτο ! Σὰ μελίν-
τζάνα μισογιωμένη . . .

— Κι’ ἀπὸ δῶ ! . . κι’ ἀπὸ δῶ ! . . γυρί-
στε τον τώρα κατὰ μᾶς ! . . φώναζε τὸ πλῆ-
θος ποὺ ἦταν μαζεμένο πίσω ἀπὸ τὸ σπιτάκι
καὶ δὲν ἔβλεπε τίποτα.

Κι’ οἱ κλητῆρες ἀναγκάστηκαν νὰ γυρί-
σουν τὸ σπιτάκι, « γιὰ νὰ ἴδουν κι’ οἱ ἄλλοι » . . .

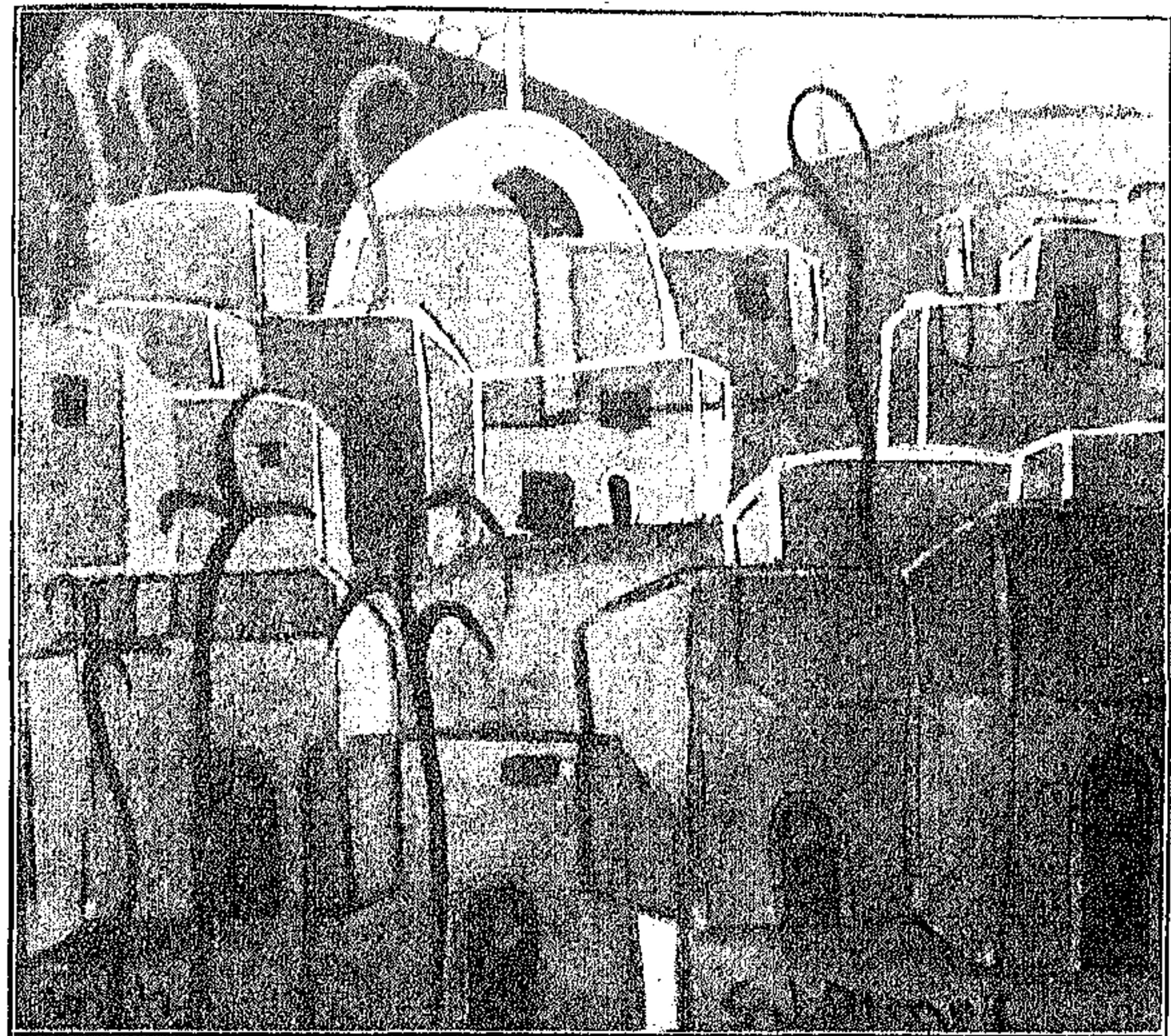
Οἱ βουρδουλιές ἐξακολουθοῦσαν. Κι’ ἐπι-
τέλους ὁ Μούρτος ἄρχισε τὸ ξεφωνητό.

Ἡ πρώτη του ἄγρια κραυγὴ ἔκαμε τὰ γέλια
ὄλα νὰ πάφουν. Καὶ μέσα στὴ γενικὴ σιωπὴ,
ἔπεσαν τὰ πελπισμένα λόγια ποὺ ξεφώνησε :

— ὦχ, μάννα μου ! . . Βοηθάτε, χριστι-
νοί ! . . Σκυλιά ! . . ἔλεος ! . .

Τὰ φουσκωμένα μάτια ἔτρεχαν σὰ βρῦσες.
Τώρα πιά ἄρχιζε τὸ τραγικὸ.

Λίγοι εἶχαν ὄρεξη ἀκόμα γιὰ γέλια. Οἱ
περισσότεροι κοίταζαν μὲ ψυχρὴ περιέργεια
καὶ μὲ μορφασιμὸ οἴχτου. Πολλές τζελου-
τζίες ἐκλεισαν, κλάμματα κοριτσιῶν ἀντη-

Γ. Γ. ΔΗΜΟΥ

ΤΟ ΦΩΣ ΚΙ Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΑΠΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

χοῦσαν ἀπὸ τὰ παράθυρα. Καὶ μερικοὶ ἀπὸ
τοὺς νοικοκυραίους, ποὺ εἶχαν σταματήσει
ἐκεῖ, πεισπλάτησαν μὲ φρίκη.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἔφυγε ὁ Ἰζώρτζης.
Δὲν ἐστάθηκε νὰ ἴδῃ τὸ τέλος, ποὺ ἦταν
βέβαια ἡ λιποθυμία τοῦ φτωχοῦ Μούρτου
καὶ τὸ κουδάλημά του στὸ καλύδι ἀπὸ δυὸ
Μαρκουῖνους ἀπάνω σ’ ἓνα φορετὸ . . . Κι’
ἄλλες φορές ἔτυχε νὰ ἴδῃ Μπερλίνα, ἀλλὰ
καμμιὰ δὲν τοῦκαμε τέτοια ἐντύπωση, σὰν τὴ
σημερινή. Μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀδικημένου
γινόταν σὰν ἐπανάσταση. Καὶ γιὰ πρώτη
φορὰ ἔβλεπε τὴ βάρβαρη, τὴ σκληρὴ, τὴν
ἀπάνθρωπὴ ἐκεῖνη τιμωρία σὰν τὸ φριχτό-
τερο σημάδι μιᾶς τυραννίας, ποὺ ἐπίεζε τοὺς
φτωχοὺς, τοὺς ἀδύνατους.

— Ἰδέε, μωρέ, ἰδέε ! . . μούρμουριζε, ἔταν
βρέθηκε μονάχος στὸ μαγαζὶ του, ὕστερα

ἀπ’ ὄλη αὐτὴ τὴν ἐδύσσεια. Γιὰ τρεῖς πα-
λιόκοττες, κάνουν τοῦ ἀνθρώπου τέτοιο μαρ-
τύριο, τὰ παλιόσκυλα ! . . Καὶ γι’ αὐτοὺς
ποὺ κλέβουν χιλιάδες, μιλιοῦνια, ποὺ δὲν
κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς γδύνουν, δὲ βρι-
σκεται οὗτ’ ἓνας μπόγιας ποὺ νὰ δίνῃ, κάνε
κλιτσιές . . . Ἄχ, μωρέ, νάχα ἔξουσία ! . .
ἄχ, καὶ νᾶμουν γιὰ μιὰ μέρα μοναχὰ ὁ
Γ’ κενεράλ ντι Μάρε ! . . (1) Θάβανα
πρῶτα-πρῶτα στὴ Μπερλίνα τὸν Ἐκλαμ-
πρότατο Πρεβεδοῦρα, ἔπειτα τὸν Ἰλλουστρί-
σιμο τὸν ἰκαντζηλιέρη του, ἔπειτα τὸν γκεν-
τιλ ὁμο τὸν Ἀρχιντουανιέρη, καὶ τελευταῖο
τὸ ροδομέγουλο γραμματικαῦδι μὲ τοὺς ἀ-
σημένιους γάντζους στὰ σακαπνία. Ἄχ,

(1) Ἐγνοεῖ τὸν γενικὸ διοικητὴ τῶν νήσων, ποὺ
εἶχε στὴν ἐξουσία του καὶ τοὺς Πρεβεδοῦρους.

καημένο ρεμπελιδὸ τῶν Ποπολά-
ρων! Πότε θὰ ματαγίνης;

Δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ πῆ τίποτε στὴ γυναί-
κα του, πρὶν νὰ ἰδῇ τί θὰ κάμῃ, νὰ πάρῃ
τὴν ἀπόφασή του. Ἐὸ βράδυ ἄκουσε ἢ Ἔλενα
τὸν ὑποδέχτηκε μὲ φωνές:

— Ἐἰ σοῦ ἀτάθηνε, Ἐζώρτζη; Ἀλήθεια
σὲ πιάσανε τὴν αὐγὴ οἱ Μαρκουῖνοι; Ἐἴτοι
μᾶς εἶπαν οἱ γειτόνοι. Γιατί μᾶς τὸ κρυ-
φές; Ἐστειλα τ' ἀπόγεμα στὴ σαράγια
δυσὸ φορὸς τὴν Κρουσταλένια, κ' ἔλειπε.
Ποῦ ἦσουνα; Ἐἴ σὲ θέλανε; . . .

Κι' ὁ Ἐζώρτζης ἀναγκάστηκε νὰ τὰ πῆ.
Δὲν περιέμενε βέβαια συμβουλὴ ἀπὸ τίς γυ-
ναῖκες, ἤθελε ἄκουσε νὰ τίς ἠσυχάσῃ, γιὰ νὰ
μὴ φαντάζονται τίποτε χειρότερο. Ἐπειτα,
ἀφορμὴ γύρευε κι' αὐτὸς νὰ ξεθυμάνῃ, νὰ
βρῶσῃ τὸ Γκουβέρνο, νὰ χύσῃ τὴν ἀγανά-
χτησή του καὶ τὴν ἀπελπισίαν του.

Ἡ Ἔλενα τὸν ἀφῆσε νὰ μιλήσῃ κι' ἔ-
πειτα τὸν ρώτησε:

— Πῆγες λοιπὸν στὸν Πρεβεδοῦρο καὶ δὲ
σὲ δέχτηκε;

— Ναί.

— Καλά. Θὰ πάω ἐγὼ καὶ θὰ μὲ δε-
χτῇ! . . .

— Μὲ τὰ σιωπὰ σου;

— Ἀκου ποῦ σοῦ λέω . . . Δὲ σοῦ εἶπα
πῶς ὁ Πρεβεδοῦρος μὲ γνωρίζει; Δὲ σοῦ
εἶπα πῶς μ' ἀπάντησε στὴ Ρούγα, ἐκεῖνη
τὴν ἡμέρα ποῦ ἔμπαινα στὴ χώρα, καὶ μοῦ
εἶπε πῶς ἔποτε θέλαμε τίποτ' ἀπὸ δαῦτον,
εἶναι πρόθυμος; Ἀπορῶ μάλιστα πῶς δὲ σὲ
δέχτηκε, ἄμ' ἄκουσε τ' ὄνομά σου. Γιατί
ἐγὼ τοῦ τῶπα. Ἐὸ θυμᾶμαι καλὰ πῶς τοῦ
τῶπα. . .

— Μὰ νὰ ἰδῆς, ἂν τὸ θυμῆθῃ καὶ κεί-
νος . . . ἔκαμε ὁ Ἐζώρτζης σκεφτικός.

Ἀλήθεια, αὐτὸ θὰ εἶναι . . . θὰ τὸ ξα-
στόχησε. Ἀφῆσέ με ἄκουσε νὰ πάω ἐγὼ, νὰ
τοῦ τὸ θυμῶσω. Μ' ἀφῆνεις, ἔ;

Ἡ Ἔλενα δὲν ἤξερε τὴ φήμη τοῦ αἰὸρ
Μπέμπου. Ὁ Ἐζώρτζης ἄκουσε τὴν ἤξερε
καλὰ . . . Πῶς θάφηνε τὴ γυναῖκα του, εἴτοι
νέα κι' ὀμορφῆ, νὰ πάῃ σ' ἐκεῖνο τὸ παλάτι
ἔπου κατοικοῦσε ὁ ἀνύπαντρος γυναικίας;
Κι' ἀπὸ τί ἄλλο θὰ ἦταν ἢ τὴν τὴν καλο-
σύνη καὶ προθυμία, παρ' ἀπὸ τὴν ἐντύπωση
ποῦ θὰ τοῦ ἔκαμε ἢ Ἔλενα ἢ χρυσομαλ-
λοῦσα, ὅταν τὴν πρωτοεἶδε στὸ χωριὸ κι'
ἔπειτα πάλι στὴ χώρα: . . . Ὁχι, δὲ θάταν

καθόλου φρόνιμο, γιατί ὁ Ἐζώρτζης τὴν τιμὴ
τοῦ τὴν ἤθελε . . .

Ἐπειτα ἄκουσε νὰ τὸ καλοσυλλογι-
ζεται. Δυσὸ χιλιάδες ρεάλια ἦταν αὐτὰ κ' ἢ
Ἔλενα πάλι μιὰ τίμια γυναῖκα, ἀπὸ τίμιο
σὸί, ποῦ μπορούσε νὰ τῆς ἔχῃ κάθ' ἐμπι-
στοσύνη. Δὲ θὰ χανόταν ἢ τιμὴ, ἂν τὴν ξα-
νάβλεπε ἄλλη μιὰ φορὰ ὁ Πρεβεδοῦρος,
ἔστω καὶ στὴ Ρεζιντέντσα. . . Καὶ μόνο ἀπὸ
τὴν εὐχαρίστηση, καὶ μόνο ἀπὸ μιὰ ἐλπίδα
στὸν ἀέρα, μπορούσε νὰ τῆς ἔκανε τὴ χάρη
—στὸ χέρι του ἦταν— νὰ γλυτώσῃ τὸν ἄν-
τρα της ἀπὸ τὸ βαρὺ πρόστιμο μὲ μιὰ μονο-
κοντυλιά. Κι' ἔπειτα . . . ἔποτε ξανάβλεπε
Ἔλενα, ἄς τῶγραφε . . .

— Καλὰ, εἶπε ἐπιτέλους ὁ Ἐζώρτζης. Πάρε
αὔριο τὴν αὐγὴ τὴ μάννα καὶ πηγαίνετε.

— Ἄ, μπράβο! . . . φώναξε χαρούμενη ἢ
Ἔλενα. Ἄσε καὶ νὰ ἰδῆς, πῶς θὰ σοῦ τὰ
καταφέρω ἐγὼ . . .

Ὁ νοῦς της δὲν ἔβαζε κακὸ. Οὔτε εἶχε
τόση «φαντασία» γιὰ τὴν ὀμορφίαν της, ποῦ
νὰ νομίζῃ πῶς μπορούσε νὰ τρελλάθῃ γι'
αὐτὴν ἕνας μεγάλος ἀφέντης ὡς τὸν Πρε-
βεδοῦρο. Τὴν προθυμία ποῦ τῆς ἔδειξε, τὴν
ἐξηγοῦσε σὰ μιὰν ἀρχοντική, βασιλική, νὰ
ποῦμε, καλοσύνη. Μήπως δὲν ἦταν ὁ βασι-
λιάς τοῦ νηιοῦ; Καὶ μήπως οἱ βασιλιάδες
δὲ δείχνονται ἔτσι καλοὶ στὸ λαὸ; Εἶχε
ἀκούσει, ἀπάνω σ' αὐτὸ, ἕνα σωρὸ ἱστορίες . . .
Ἐπειτα ὁ αἰὸρ Μπέμπος ἦταν τὴν ὥρᾳ
γέρος ἄνθρωπος. Ἄν ἦταν τοῦλάχιστο κανέ-
νας νέος, ἀπάνω στὴ βράση του, καὶ θὰ
μπορούσε κι' αὐτὴ νὰ φοβηθῇ.

Κι' ὁμοίως, τὸ γυναικεῖο ἔνστιχτο τὴν ἔ-
σπρωξε νὰ ντυθῇ μὲ τὴ μεγαλύτερη φιλα-
ρέσκεια, τὴν ἄλλη μέρα ποῦ ἦταν νὰ πάῃ
στὴ Ρεζιντέντσα. Κάτι τῆς ἔλεγε, κρυφά,
μυστικά, πῶς τόσο πιὸ εὐκόλα, πιὸ γρήγορα
θὰ τῆς ἔκανε τὴ χάρη ὁ Πρεβεδοῦρος, ὅσο
πιὸ ὀμορφῆ θὰ τοῦ φάνταζε . . .

Ἐφόρεσε ἕνα μεταξωτὸ, ἀνοιχτὸ γαλά-
ζιο, φουστάνι ποῦ τῆς πῆγαινε πολὺ στὸ
χρῶμα· ἀφῆσε ξεσκεπαστὸ τὸν κίττασπρο
λαιμὸ της, στολισμένον μόνον μ' ἕνα χρυσοῦ
γιοντάνι—ὅπως καὶ τὰ τορνευτὰ μπράτσα
της, ὡς τὸν ἀγκῶνα, μὲ δυσὸ βενέτικα βρα-
χιόλια, ἀπὸ γαλάζιες πέτρες—καὶ χτένισε
πολὺ προσεχτικὰ τὰ ἡλιοξανθα μαλλιά της,
ποῦ τὰ σκέπασε ἐλαφρὰ μὲ μιὰ διάφανη
μαντίλια.

Ἐἴτοι δὲν ἔμοιαζε βέβαια μὲ ἀρχόντισσα.
Ἦταν ὅμοιος κάτι καλύτερο ἀπὸ μιὰ νοικο-
κυρά. Κάποια χαριτωμένη χωριατιά, ποῦ
εἶχε ἀκόμα πάνω της, τῆς ἔδινε μιὰ ἰδιορ-
ρυθμία καὶ τὴν ξεχώριζε ἀπ' ἄλλες τίς γυ-
ναῖκες τῆς τάξης της. Οἱ ἄντρες, ποῦ τὴν
ἐβλεπαν σπάνια στὸ δρόμο, μὲ τὸ κάπως ἄλ-
λόκοτο ντύσιμό της, μὲ τὸ καλοδεμένο κορ-
μί της καὶ μὲ τὸ ἐλεύθερο, τὸ χωριάτικο
βῆμα της, ξαφνιαζόνταν κι' ἔλεγαν: «Ἐἴ
εἶναι τούτη;» Τὴν ἐκοίταζαν καλύτερα. Κι'
ἔπειτα ἀπὸ τὸ ξάφνισμα, ἦταν ὁ θαυμασμός
κι' ὁ πόθος.

Ἡ χήρα Λουγαρίνα ἐφόρεσε ἀπλὰ καὶ
δλόμαυρα. Μόνον τὸ κεφάλι της ἐτύλιξε μ'
ἕν' ἄσπρο μαντήλι, ποῦ τὸ ἔδεσε κάτω ἀπὸ
τὸ πηγούνη της, κι' ἀπάνω σ' αὐτὸ ἔβαλε
ἕν' ἄλλο, μαῦρο, τὸ κάρφωσε ἀπλῶς στὴν
κορφὴν κι' ἀφῆσε τίς ἄκρες του μὲ τὰ κρό-
σια νάνεμίζουν. Ἐἴτοι τὸ ἄσπρο μαντήλι, ποῦ
φαίνονταν λίγο κι' ἐκορνίζονε δλόγυρα τὸ
συμπαθητικὸ πρόσωπό της, ἦταν τὸ μόνον
ἀνοιχτὸ σημάδι πάνω στὴν ἐλόμαυρη φορεσιά.

* *

Πῆραν οἱ δύο τους τὸ δρόμο τοῦ Κάστρου,
ἀπὸ τὴν Πικριδιώτισσα, κι' ἔφτασαν, ρωτών-
τας, στὴ Ρεζιντέντσα. Ὁ Μαρκουῖνος μὲ τὸ
ἄρκομπουζο του τίς ἀφῆσε νὰ περά-
σουν, χωρὶς νὰ τίς ρωτήσῃ τί ἐγύρευαν—δυσὸ
γυναῖκες, ποῖον ἄλλο θάθελαν, παρὰ τὸν Πρε-
βεδοῦρο;—κι' ὁ ὑπὸ κρητὸς μὲ τὴ στολή τίς
ἔφερε μπροστὰ στὸ γραμματικῶδι.

Τὸ κομψὸ ἀρχοντόπουλο κάτι θὰ εἶχε ἀ-
κούσει κι' αὐτὸ γιὰ τὰ χρυσὰ μαλλιά της
Γαϊτανιώτισσας, γιατί, ἂν κ' ἦταν πολλοὶ
ἐκεῖνη τὴν ὥρα στὸ γραφεῖο, τοὺς ἀφῆσε
ὄλους κι' ἔτρεξε νὰ περιποιηθῇ τὴν Ἔλενα.

— Τὶ ἀγαπᾶς, κυρά μου;

— Νὰ ἰδῶ τὴν Ἐτσελέντσα, μπορῶ;

— Ναί, καὶ, νὰ ἰδοῦμε τὴν Ἐτσελέντσα,
βιάστηκε νὰ προσθέσῃ κ' ἢ Λουγαρίνα, γιὰ
νὰ μὴ φανταστῇ κανεὶς πῶς ἢ νύφη της
θάμπαινε μόνη της στοῦ Πρεβεδοῦρου.

— Μπράβο, ἔκαμε ὁ γραμματικός· μὰ μοῦ
χαρίζεις, κυρά μου, τὸνομά σου τὸ χρυσὸ;

— Εἶμαι, ἀφέντη μου, ἢ Ἔλενα τοῦ Μα-
ταράγκα, ἀπὸ τὸ Γαϊτάνι· εἴτοι πῆς του, καὶ
θὰ μὲ θυμῆθῃ.

— Μὲ τὴν πεθερά της, τὴ χήρα, Λουγα-
ρίνα, ἀπὸ τὴ χώρα, πρόσθεσε ἀμέσως ἢ γριά.

— Πολὺ καλὰ . . . τὴν ὥρᾳ μιὰ στιγμὴ. Κα-
θῆσ' ἔδωπά, νὰ πᾶω νὰ τοῦ τὸ πῶ.

Καὶ τίς ἔβαλε νὰ καθῆσονται σ' ἕναν πέ-
ταινο καναπέ, ποῦ ἦταν στὴ μέση ἑνὸς τοί-
χου, μὲ μιὰν εἰκόνα ἀπὸ πάνω, ποῦ παρί-
στανε κάποιον παλιὸ Δόγγη, ἴσως τὸ Φαλιέρο.

Πῆρε μερικὰ χαρτιά ἀπὸ τὸ τραπέζι του
καὶ βγήκε βιαστικός. Ἡ Ἔλενα εἶχε γίνῃ
κατακόκκινη, γιατί καταλάβαινε ὅλα τὰ μά-
τια γυρισμένα πάνω της. Κ' ἢ γιὰ Λουγα-
ρίνα τῆς ἔκανε ἀέρα μὲ μιὰ βεντάλια καὶ
τῆς ἔλεγε:

— Ἐσκασες, παιδί μου, ὡς νάνεβῆς ἐτοῦτο
τὸν ἀνήφορο. Καὶ στὴ θέση ποῦ εἶσαι . . .

— Ὁχι, καλέ, ἀπαντοῦσε σιγὰ ἢ Ἔλενα·
δὲν κατάλαβα κανένα κόπο. Δὲν εἶμαι πάλι
μὲ τὴν κοιλιά στὸ στόμα!

Τέλος τὸ γραμματικῶδι ξαναγύρισε καὶ
τοὺς εἶπε:

— Ὁ Ἐκλαμπρότατος δέχεται τὴν κυράτσα
Ἔλενα τοῦ Ματαράγκα· δὲν μπορεῖ ὁμοίως νὰ
δεχτῇ καὶ τὴν κυράτσα Λουγαρίνα, ποῦ θὰ
εἶναι βέβαια ἢ μάννα τοῦ Ἐζώρτζη τοῦ Λου-
γαρη.

— Γιατί; ἔκαμε ἢ γριά.

— Δὲν ἤξερω, κυρά μου, μὰ κάποιον λόγο
θὰ ἔχῃ. Τελος πάντων, αὐτὴ εἶναι ἢ προ-
ταγή.

Ὁρθίαι οἱ γυναῖκες, κοιταζόνταν μὲ ἀμη-
χανία. Ὁ γραμματικός, ἀπὸ δίσταση, ἀπο-
μακρύνθηκε λίγο, γιὰ νὰ τίς ἀφῆσῃ νὰ συνη-
νοηθοῦν.

— Ἄς πάω μοναχὴ μου, εἶπε ἢ Ἔλενα
στὴν πεθερά της.

— Μὰ κάνει, παιδί μου;

— Γιατί δὲν κάνει; Θὰ μὲ φάῃ ὁ ξένος
ἀφέντης; Ἄσε με!

— Μὰ ὁ Ἐζώρτζης μοῦ εἶπε . . .

— Ἄς τοῦτε τὸ Ἐζώρτζη καὶ τὸν κάνω ἐγὼ
καλὰ.

Ἡ Λουγαρίνα συλλογίστηκε τίς δυσὸ χι-
λιάδες. Καὶ εἶπε:

— Καλὰ, πῆγαινε καὶ σὲ καρτερῶ.

Ἡ Ἔλενα προχώρησε δυσὸ βῆματα πρὸς τὸ
γραμματικῶδι.

— Λοιπὸν; ρώτησε αὐτὸς.

— Νὰ πάω. Μπορεῖ νὰ μὲ καρτερῆσῃ ἐδῶ
ἢ πεθερά μου;

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! . . . ὅσο θέλει . . .

Καὶ τὸ ἀρχοντόπουλο χτύπησε ἀμέσως ἕνα
κουδούνι.

Ἡ χρυσοστόλιστος ὑπηρέτης παρουσιάστηκε.

— Λορέντος, μπάσε τὴν κυράτα. Ἐλενα Λουγαρίνα στὴν Ἑτσελλέντσα...

Μπροστὰ ὁ Λορέντος, πίσω ἡ Ἐλενα, βγήκαν στὸ ἐπιτόλιο, πέρασαν εἰς δύο κορινθόρα, μακρὰ καὶ ἔρημα, καὶ μπήκαν σὲ μιὰν ἀπέραντη σάλα, κι' αὐτὴ ἔρημη. Ἡ Ἐλενα ἄρχισε νὰ ἀισθάνεται ἕναν ἀόριστο φόβο. Προχώρησε ἕμως πίσω ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη, πού χτύπησε κι' ἀνοίξε τέλος μιὰ πόρτα, κρέτησε τὸ φύλλο ἀνοιχτό, ἄφησε τὴν Ἐλενα νὰ περάσῃ καὶ εἶπε:

— Ἡ κυράτα Ἐλενα Λουγαρίνα.

— ὦ, καλῶς κοπιᾶζεις! . . . ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ βάθος μιανῆς ἄλλης σάλας, μικρότερης. Ἦ κάνουνε τὰ μάτια σου τὰ δύο;

Ἡ Ἐλενα ἀντίκρουσε τὸ σιδρ Μπέμπο.

Τὰ γυαλιστερά ματάκια του τὴν κοιτάζανε γελαστά καὶ σι' ὀλοστρόγγυλο πρόσωπό του, τὸ ξυρισμένο, μὲ τὰ πλαδαρά μάγουλα, ἔλαμπε χαρά...

Ἡ Ἐλενα βρήκε θάρρος ἀμέσως.

— Προσκυνῶ τὴν εὐγενεῖα σου, εἶπε μὲ βλαβερὰ ὑπόκληση νὰ μοῦ συμπαθήσῃς τὸ ἀτξάρντο (θάρρος, ἀυθάδεια) πού πήρα, νὰ ἔρθω νὰ σ' ἀνησυχήσω.

— Καλέ, τί λέε, κυρά μου, πού ἐγὼ σὲ περίμενα σὺν καὶ τί! . . . Ἐλα, ἔλα, κόπιασε ἐδῶ, πέρασε ἀπὸ μέσα! . . . Ἔτσι γειά σου . . . Ἐδῶ εἶμαστε οἱ δύο μας . . . μὲ τὸ Θεό . . . Κάτσε, κάτσε καὶ λέγε μου! . . .

Καὶ μιλώντας ὀλοένα, ὁ Πρεβεδοῦρος ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς Ἐλενας, τὴν τράβηξε ἔλαφρὰ, ἐσπρωξε μιὰ πόρτα, τὴν ἔμπασε στὸ ἰδιαίτερο γραφεῖο του καὶ τὴν κάθησε σ' ἕνα μικρὸ ντιβάνι, στρωμένο μὲ κόκκινο δαμάσκο.

Ὁ ἴδιος κάθησε ἀντίκρου τῆς καὶ κοντὰ τῆς, σὲ μιὰ πολυθρόνα στρογγυλή.

— Καὶ τί νὰ σοῦ πῶ, Ἑτσελλέντσα; ἄρχισε ἡ Ἐλενα: μήπως δὲν τὴν ξέρεις τὴ σὺφραμά μας;

— Ναι, ναι, κάτι ἄκουσα . . . ἀποκρίθηκε ὁ Πρεβεδοῦρος, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸ γυμνὸ τῆς τὸ λαμβό μου φαίνεται πὼς ἤρθε φέε κι' ὁ ἄντρας σου. Μὰ δὲν τὸν ἐδέχτηκα. Καὶ ξέρεις γιατί δὲν τὸν ἐδέχτηκα; . . .

Καὶ τὴν κοίταξε στὰ μάτια μ' ἕνα χαμόγελο πονηρό.

Ἡ Ἐλενα κατέβασε τὰ δικά της κι' εἶπε:

— Καταλαβαίνω . . . θὰ στοχάζεται ἡ εὐ-

γενεῖα σου, πὼς ὁ ἄντρας μου ἔκαμε σι' ἀλήθεια τὸ κοτραμπάντο, μὰ ὁ καχημένος . . .

— Ὅχι, ὄχι ὄχι γι' αὐτό! . . . τὴν ἔκοψε ὁ Πρεβεδοῦρος. Δὲν τὸν δέχτηκα, γιὰ νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστηση νὰ ἰδῶ ἀπὸ κοντὰ τὴν ἑμορφη χρυσομαλλούσα. Τόξερα πὼς ἔλθουσιν νὰ μὲ παρακαλέσῃς. Δὲ σοῦ εἶπα, πὼς σὲ περίμενα σὺν καὶ τί! . . .

— Ἀλήθεια: ἔκαμε μ' ἀθῶα χαρὰ ἢ χωριατοπούλα. Μὰ μοῦ κάνεις μεγάλο δῶρο, Ἑτσελλέντσα . . . Τὸ ἀξίζω ἐγὼ;

— Μ' ἂν δὲ τὸ ἀξίζεις ἐσύ, τῆς ἀποκρίθηκε, ποῖά τὸ ἀξίζεις στὸν κόσμο; Εἶσαι ἢ ἑμορφότερη κυρά ἀπ' ὅσες εἶδα στὴ ζωὴ μου! . . .

Καὶ μὲ τὸ κομπλιμένο αὐτὸ ὁ Πρεβεδοῦρος ἄπλωσε τὸ χέρι του κι' ἔπιασε χαϊδευτικὰ τὸ χέρι τῆς Ἐλενας. Ἐκείνη τοῦ τᾶφθηκε, γιατί δὲ θάκανε βέβαια τὴν ἀυθάδεια νὰ τὸ τραβήξῃ ἀπὸ τὸ χέρι ἑνὸς Πρεβεδοῦρου . . . Κι' ὁ σιδρ Μπέμπος ἐξακολούθησε νὰ τῆς τὸ κρατῇ, νὰ τὴν κοιτάζῃ καὶ νὰ τῆς λέῃ μὲ φωνή, πού ἄρχιζε τώρα κάπως νὰ τρέμῃ:

— Ἄς εἶναι ὅμως, ὅ,τι καὶ νὰ μοῦ πῆς, ὁ ἄντρας σου τὴν ἔκαμε τὴ βρωμοδουλειά. Ἐξέτσα ἐγὼ κι' ἔμαθα καλά . . .

— Μὰ ὄχι, ἀφέντη μου, φώναξε ἡ Ἐλενα, ὄχι! . . . Νὰ σοῦ ὀρκιστῶ στὴ ζωὴ μου, στὴ ζωὴ του, νὰ παλαμίσω τὸ Εὐαγγέλιο . . .

Καὶ καθὼς εἶχε σηκώσει τὰ χέρια τῆς, μαζὶ μὲ τὴ φωνή—διαμαρτυρία γιὰ τὸ ἄδικο πού ἄκουγε— ὁ Πρεβεδοῦρος τῆς τᾶπιασε καὶ τὰ δύο καὶ τῆς τὰ κατέβασε.

— Σώπα! . . . τῆς εἶπε μὲ ὀρμή, γιὰ νὰ κάμῃ φυσικώτερη τὴ χειρονομία του: σώπα καὶ τὰ ξέρω, σοῦ εἶπα, ἔλα! . . . Οἱ ἀνθρώποι οἱ δικοί μου δὲν κοιμῶνται. Ἐμαθα μάλιστα ἀπὸ πρόσωπο πού τὸν ἄκουσε μὲ τ' αὐτιά του, πὼς ὁ σιδρ Γζώρτζης σου ἔδρισε καὶ τὸ Γκουδέρνο. Εἶπε πολὺ ἄπρεπα λόγια, καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴ Βενετιά.

Ἡ Ἐλενα ταραχτήκε πολὺ. Ἀλήθεια, μήπως στὸ θυμὸ του γιὰ τὸ ἄδικο, ὁ Γζώρτζης εἶπε κανένα λόγο καὶ τὸν ἄκουσε κανέναν καλοθελητῆ καὶ τὸν ἔμαρτύρησε στὴ Ρεζιντέτσα . . .

— Μὰ, ἀφέντη μου, ψιθύρισε, δὲν τὸ πιστεύω . . . κάποιος θὰ τὸν ἀδικόβαλε, ὅπως γιὰ τᾶλλο.

— Ὅχι, ἐγὼ ξέρω . . . Δὲν μὲ γέλανε μὲνα οἱ ἀνθρώποι μου . . .

Κι' ἐπωφεληθῆκε ἀπὸ τὴν ταραχὴ τῆς ὁ σιδρ Μπέμπος, γιὰ νὰ πλησιάσῃ ἀκόμα τὴν πολυθρόνα του στὸ ντιβάνι καὶ νὰ σηκώσῃ τὰ χέρια του ὡς τοὺς ἀγκῶνες κι' ἔπειτα ὡς τοὺς ὤμους τῆς Ἐλενας. Τὴν κρατοῦσε σχεδὸν ἀγκαλιασμένη— ἔτσι τάχα, στὴν ὀρμὴ τῆς ὀμιλίας— καὶ τῆς ἔλεγε:

— Ἐννοια σου ὅμως, καὶ γι' ἀγάπη τῆς χρυσομαλλούσας, ἐγὼ δὲ θὰ τὸν παιδέψω . . . (θὰ τοῦ χαρίσω μάλιστα καὶ τὸ πρόστιμο τῆς Ντουάνας— δύο χιλιάδες ρεάλια δὲν εἶναι! . . .

— Ναι, Ἑτσελλέντσα . . . δύο χιλιάδες ρεάλια . . . χίλια διακόσια δουκάτα παναπῆ . . . θὰ χανόμαστε, φτωχοὶ ἀνθρώποι . . .

Καὶ κρεμασμένη ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Πρεβεδοῦρου, ἀφοσιωμένη ἐκεῖ, περιμένοντας μὲ ἀγωνία τὴν ἀπόφασή του, ἡ Ἐλενα, κείνη τὴ στιγμὴ, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν καταλάβαινε τὸ πονηρὸ του χᾶδι.

— Ἐννοια σου σοῦ λέω . . . ἐξακολούθησε ὁ σιδρ Μπέμπος: ἐγὼ θὰ τοῦ χαρίσω αὐτὸ τὸ πρόστιμο, φτάνει καὶ σὺ νὰ μοῦ κάμῃς, μιὰ χάρη.

— Ἐγὼ; ἀπόρησε ἡ Ἐλενα: καὶ τί χάρη μπορῶ νὰ κάμω ἐγὼ στὴν εὐγενεῖα σου;

— Ἄκουσε νὰ σοῦ τὴν πῶ σι' αὐτὴ! . . . ἀποκρίθηκε ὁ Πρεβεδοῦρος.

Καὶ καθὼς τὴν κρατοῦσε ἀπὸ τοὺς ὤμους, ἀνασηκώθηκε λίγο κι' ἔσκυψε πάνω τῆς.

— Ἐνα φιλάκι, τῆς ψιθύρισε. Ἦποτ' ἄλλο! Καὶ τὰ φλογερά του χεῖλη ἀκούμπησαν σχεδὸν στὴ λευκορρόδινη ἐπιδερμίδα τῆς «ξανθομαλλούσας», λίγο παρακάτω ἀπὸ τ' αὐτιά τῆς.

Ἀλλὰ τὸ φίλι δόθηκε στὸν ἀέρα, γιατί ἡ Ἐλενα τινάχτηκε ἀμέσως ἀπάνω. Καὶ σπρώχνοντας μὲ ὀρμὴ τὸν Πρεβεδοῦρο, πέρασε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἐπιπλα πού τὴν περιόριζαν καὶ βρέθηκε στὴν ἄλλη ἀκρὴ τοῦ γραφείου.

Ὁρθή, ἀναφοκοκκινισμένη, μὲ τρεμούλα σ' ὄλο τῆς τὸ κορμί, δὲ μποροῦσε νὰ προφέρῃ λέξη.

Ὁ σιδρ-Μπέμπος ὅμως, συνειθισμένος σὲ τέτοια, δὲν ταραχτήκε καθόλου. Σηκώθηκε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴν πολυθρόνα του, βημάτισε σιγὰ ὡς τὸ τραπέζι του, στάθηκε μπροστὰ ὀρθιος καὶ μ' ἕνα γέλιο σαρκαστικὸ εἶπε:

— Καλά, κυρά μου: ἀφοῦ δὲ μοῦ δίνεις ἕνα φίλι μὲ τὸ καλὸ, δὲ θὰ σοῦ τὸ πάρω μὲ τὴ βία.

Στὸ ἀναμεταξύ αὐτὸ ἡ Ἐλενα εἶχε συνέλθει λίγο ἀπὸ τὸ ξαφνικὸ:

— Καὶ δὲν κάνεις πὼς θὰ μοῦ τὸ πάρῃς μὲ τὴ βία; εἶπε μ' ἔντονο ὕφος καὶ μὲ πνιγμένη φωνή. Βγάζω τίς φωνές καὶ σοῦ κάνω σοῦσοῦρο. Ἐγὼ εἶμαι τίμια γυναῖκα. Ἑτσελλέντσα! . . . Κι' ἂν ἤρθῃ, παναπῆ, νὰ σὲ παρακαλέσω γιὰ τὸν ἄντρα μου πού . . .

— Καλὸ, καλὸ, τὴν ἔκοψε ὁ Πρεβεδοῦρος μὲ τὴν ἴδια ἀπάθεια: μὴ θυμῶνῃς τώρα, γιατί ἐσύ δὲ θὰ πάθῃς τίποτα. Ὁ ἄντρας σου μόνο θὰ πάθῃ. Καὶ τὸ πρόστιμο θὰ τὸν ἀφήσω νὰ πλερώσῃ, καὶ καταγγεῖλια θὰ βάλω νὰ τοῦ κάμουν γιὰ τ' ἄπρεπα λόγια πού εἶπε. Ἐννοια σου, καὶ θὰ παιδεύτῃ ὅπως . . . τὸ ἀξίζεις!

(Ἀκολουθεῖ)

ΨΥΧΗΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ

Οἱ Φίλοι

Ἐχουν οἱ δύο τους τὴν ψυχὴ πιανώρια τόσο, πού δὲ γνωρίζονται παινοῦ νᾶναι ὅπου τίς θωρεῖς, ποτές τους χώρια. Στῆς Γῆς τὰ τέμπη ἂν ζοῦνε, ἢ σ' οὐρανοῦ . . .

Κ' οἱ δύο τους ἔχουν ὁμορφὰ τὰ μίμια καὶ τόσο φωτεινὰ κι' ἀγνί, γλυκιά, πού ὅπως ἂν τᾶγναντέψῃς, μισακιά τὸ φῶς τους ἴδιο οἴχουν, σ' ἴδια πλάτια . . .

Κι' ἔχουν τὰ χεῖλη— ῥόδινα ἢ χλωμά— τίς ἴδιες τίς σαιγμές, καί, λέε, φιλοῦνε, ἢ πικραμμένα ἢ πρόσχαρα μιλοῦνε, πάντα οἱ καρδιές τους σὺν νὰ ζοῦνε σιμά . . .

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

1. ΒΡΑΔΥΝΗ ΜΑΓΕΙΑ

Τὸ ἑσπερινὸ τὸ ἡμίφωτο
κάποια γλυκάδα φέρνει
μέσ στην ψυχὴ ποῦ ὁ πόνος τῆς
ἀμίλητῆ τῆ σέρνει.
Κ' οἱ ἀνάμνησες, σὰν εὐωδιές
π' ἀκοπὰ ρόδα χύνουν,
ἴχιοι ποῦ χάνονται μακριὰ
σιγά-σιγά καὶ σβήθουν,

οἱ ἀνασασμοὶ τῶν λουλουδιῶν,
τοῦ φεγγαριοῦ ἢ μαγεία,
μέσ στην ψυχὴ μου σμίγουνε
σ' ἀτέλειωτῆ ἁρμονία.
Ἦχοι, εὐωδιές κ' ἀνάμνησες
καὶ τὸ χλωμὸ φεγγάρι
μέσ στην ψυχὴ μου ἐστάλαξαν
τῆ βάλσαμὴ τους χάρη.

2. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Τὰ ρόδα μόνο θὰ μᾶς δοῦνε
καὶ τὰ κλαδιὰ τὰ τρυφερά,
κι' ὡς θὰ περναίμε, θὰ μᾶς ποῦνε
λόγια γλυκὰ κάθε φορὰ.
Τὰ ρόδα μόνο θὰ μᾶς δοῦνε.

Μέσα στοῦ κήπου τὸ σκοτάδι,
τοῦ φεγγαριοῦ τ' ὄχρὸ τὸ φῶς
θάνατο χυμένο σὰ μαγνάδι
μυστηριακὸ — πόθος κρυφός —
μέσα στοῦ κήπου τὸ σκοτάδι.

Γλυκὸ τ' ἀγέρι στὰ μαλλιά σου
θὰ ψιθυρίζη μυστικά
κι' ἐγὼ γερός, κι' ἐγὼ κοντὰ σου
θὰ σοῦ μιλῶ ἐγὼ πῶς γλυκὰ
ἀπὸ τ' ἀγέρι στὰ μαλλιά σου.

Ἔλα τὸ βράδυ, σὲ προσμένω
μέσα στὸ φῶς τὸ θαλασσί.
Θάν' τὸ φεγγάρι τὸ θλιμμένο
καὶ θάμαι γώ, καὶ θάσαι σύ.
Ἔλα τὸ βράδυ, σὲ προσμένω.

1. ΓΟΗΤΕΙΑ

(τριολέττο)

Τοῦ πόνου πάλι ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ ἡ φλογέρα,
τὰ πάθη, ἀνήμερα θηριὰ, παύουν νὰ οὐρλιάζουν,
λύκοι, τσακάλια, ἔμπρὸς στὰ πόδια μου λουφά-
Τοῦ πόνου καθὼς παίζει ἡ μαγικὴ φλογέρα. [ξουν,
τοῦ Ὁρφέα ἡ λύρα στέλνει ἀντίλαλο ἀπὸ πέμα,
στὴ μουσικὴ ἁρμονία τοῦ θρήνου ὄλα ἡσυχάζουν.
Τοῦ πόνου ἡ μαγεμένη ἀκουστήκε φλογέρα
κι' ἀγρίμα ἡμερωμένα πιά οἱ κακίες, λουφάζουν.

2. ΑΝΤΑΡΣΙΑ

(Gloria Victis)

Ἄρροβα τὴν ὀργὴν σου θ' ἀτενίσω
κι' ἐνάντια στὴ βουλή σου θὰ ὀρθωθῶ.
Τὸ ξέρω, ἄνισο ἀγῶνα πῶς θὰ στήσω,
μὰ θὰ παλέψω ὡσότου νὰ χαθῶ.

Δυὸ βήματα μπροστὰ καὶ πάλι πίσω,
ἀπὸ ἀφανισμοῦ πρὶν πέσω τὸ θυδὸ,
τὴ δύναμή σου ἐγὼ θὰ ἐξευτελίσω
κι' ἄδοξα, ὦ Μοῖρα, δὲν θὰ νικηθῶ.

Κι' ἂν στρέφονται οἱ ἀμείλικτοι τροχοὶ σου
κι' ἀθλιο σκουλήκι λυώνουν τὸ κορμί,
θὰ τρῖζουν τῶν κοκκάλων μου οἱ ἄρμοι,

καὶ στοὺς αἰῶνες τὴν ταπείνωσή σου,
τὸ αἷμα μου θὰ σκούζη, ἐκδικητής:
— πῶς Νικημένος εἶναι ὁ Νικητής!

3. GRACE

ὦ! παιδικὴ λουλούδινη ψυχὴ,
πόσον καιρὸ ἔχει τώρα νὰ εὐωδιάσῃ
μπρὸς στοῦ σπιτιοῦ μας τ' ἅγιο εἰκονοστάσι
ἄρωμα κρίνου, ἢ ἀθάνα σου προσευχὴ!

Τῆς ἀπιστίας σὰν ἔσβησε ὁ βοριάς
τῆς Παναγίας τ' ἀκόμητο καντήλι,
σὲ μάρανε μὲ τὰ μαυρά της χεῖλη
ἢ ἀμφιβολία, ἢ κάμπια τῆς φθορᾶς.

Μὰ ἐδέχτηκες τῆς Χάρης τὴ βροχὴ
κι' ὦ θαῦμα! ὑψώνεις πάλι ὡς θυμιατήρι,
τῆς εὐλαβείας λιβανωτό, τὴ γύρη,
κ' ἡ παιδικὴ εὐωδιάζει προσευχὴ!

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὴν πονηριὰ τὴν ἀσφαλτὴ τοῦ σκουροῦ τοῦ δὲν ἔχει,
μήτε τὸν τόσο δισταγμὸ τοῦ σπίνου, ὁ καλογιάννης,
ποῦ ἔρχεται τὸ χινόπωρο, σὰν ἀρχινᾷ καὶ βροχία
καὶ στὴ θολούρα τὰ βουνὰ τ' ἀντικρινὰ τὰ χιόνια.

Ἀθῶος ὀλότελα, σωστὸ παιδί βουνήσιο, κ' ἀγαθὸς
καθὼς τὸ τσοπανόπαιδο. Τὸν καρτεροῦν τὰ βροχία,
ποῦ στήνει τὸ κακίφυχο παλιόπαιδο, καθὼς
ζητάει στὰ ξεροπάδιονα σκεπὴ ἀπ' τὰ πρωτοβροχία.

Σὰν ἔρχεται, τ' ἀνίσταρεχα, τ' ἀριόφυλλα θὰ πιάσῃ,
τὰ θάμνα, ποῦ στίς ρίζες των τὰ φύλλα τὰ πεσμένα
ὁ σκοτεινὸς χινόπωρος ἔχει πικροσσοριάσει.
— ἀποθυμᾷ νὰ ζήσει ἐκεῖ κρυφὰ καὶ μετρημένα.

Μὰ σεργιανίζει, καὶ σγουρὸ τὸ κόκκινο γιορντάνι
θὰ τὸν προδώσῃ! Καὶ λαλεῖ, ὁ ἀνίδεος! τὸν ἀκοῦς;
σὰν κομπολόγι ἢ καθαρή φωνούλα του, ἔτσι κἀνεῖ,
ποῦ ξεμετράει μὲ τίς πικρές του σκέψεις ὁ παππούς...

Χαιρὰ σου, χωριατόπουλο χαμπίσιο: ὁ καλογιάννης,
ὅταν τὸ χιόνι ἀπὸ παντοῦ θὰ πέφτῃ στὴν ἀδελή σου,
θὰ τρέξῃ ὁ εὐκολόπιστος στὰ βροχία, ποῦ τὸν πιάνεις
ἀκοπὰ, ἀπὸ τὴν εὐκόλη τὴν κίστη τοῦ βουνήσιου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΦΙΝΗΣ

ΣΤΗ ΜΑΙΡΗ ΠΟΥ ΠΕΤΑΞΕ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

(τοῦ Robert Burns)

Ἄστει ἐσὺ ἀργοκίνητο μὲ τὴ θαμπὴ σου ἀχτίδα,
ὅπου ἀγαπᾷς νὰ χαιρετᾷς τὴν πρώτη-πρῶτῃ ἀδελή,
κάνε τὴ Μαίρη μου νάρθῃ ξανά στὸ φῶς τῆς μέρας,
ποῦ ἀπ' τὴν πικρὴ μου ἐπέταξε γιὰ πάντοτε ψυχὴ!

ὦ Μαίρη, ἀγαπημένη μου σκιά, ποῦ μοῦχεις φύγει!
ποῦ εἶν' τῆς γλυκιάς σου ἀνάπαυσης ἢ θέσῃ ἢ ἀπαλή;
προσέχεις τὴν ἀγάπη σου ποῦ τριγυρνᾷ ἐδωκάτου;
τάχατε ἀκοῦς τὰ στήθη τῆς ποῦ σκίζουν στεναγμοὶ;

Τὴν ἀγιασμένην ὥρα αὐτὴ, μπορῶ νὰ λησμονήσω,
νὰ λησμονήσω τὸ ἱερὸ τὸ δάσος μας μπορῶ,
ποῦ ἐσυναντόμαστε κοντὰ στὸν Ἑῦρ, τὴν κάθε μέρα,
πρὶν τὸν πικρὸ νὰ νοιώσουμε τοῦ ἔρωτα χωρισμοῦ;

Κι' ὁ αἰώνιος χρόνος ποῦ περνᾷ, ποτὲ αὐτὲς δὲ θὰ στήσῃ
τῆς εὐτυχίας τίς θύμησης ἀπ' τὸν παλιὸν καιρὸ:
στὸ ἀγκάλιασμα μας τὸ ὕστερο, τὴ θεϊκιά σου εἰκόνα —
ἄχ! λίγο τὸ σκερτήκαμε στὰ περασμένα αὐτὰ!

Φίλαγε ὁ Ἑῦρ φλοισβίζοντας τὴ χαλικοστρωμένη
ἀκρογιαλιά, μὲ τὰ γάρια τὰ δάση τὰ πυκνά
τόλμασπρα λευκάγκαθο κ' οἱ εὐκοδερὲς σημάδες
στὸ μαγικὸ ἀπλωνόντανε τοπίο ἀγκαλιαστά.

Τὰ λούλουδα ἐξεπύδαγαν ἐρωτικά ἀπ' τὸ χῶμα,
ἐρωτικά ἐτραγοῦδαγαν στοὺς κλώνους τὰ πουλιά —
ὡσποῦ μνηοῦσε τὸ φευγὶὸ τῆς φτερομένης μέρας.
ἢ δύση πέρα ἢ λαμπερὴ, πολὺ, πολὺ γοργά.

Ἀκόμα ἡ μνήμη μου ξυπνᾷ στίς θύμησης ἐκείνες
καὶ θλιβερά στοχάζεται τὴν ἀθλία μου ζωὴ!
Ὁ χρόνος τὴν ἐντύπωση γερότερη τὴν κάνει,
καθὼς σκάβουν βαθύτερα τὸ ρέμα οἱ ποταμοί.

ὦ, Μαίρη! ἀγαπημένη μου σκιά ποῦ μοῦχεις φύγει!
ποῦ εἶν' τῆς γλυκιάς σου ἀνάπαυσης ἢ θέσῃ ἢ ἀπαλή;
προσέχεις τὴν ἀγάπη σου ποῦ σέρνεται ἐδωκάτου;
τάχατε ἀκοῦς τὰ στήθη τῆς ποῦ σκίζουν στεναγμοὶ;

1. EXIONIZE...

'Εχιόνιζ' ὄξω στήν αὐλή μας,
μέσα στήν τρέλλα τοῦ βοριά,
καί μεῖς γυρισμένα, τήν καλή μας
ἀφουγκραζόμαστε γιαγιά.

— «... Ἦτανε κάποτε, παιδιά μου,
ἓνα παιδί ἐνός βασιλιά,
κα' ὅπως τὰ δυό σας στήν παδιά μου
ἦταν γυρισμένα, σιά παλιά...»

'Εσώπιασ' ἄξιωμα νά λείη
κα' ἔβαλε τὰ θαμπά γυαλιά,
κα' ἀναψε τὸ κερί τοῦ καιεῖ
στά ψυχοχάρτια τὰ παλιά.

Κι' ἔκοψε ὡσάν μ' ἐλεημοσύνη
σὴν θύμησή της τήν πλαστιά,
ποῦ ὁ χρόνος ὄλο καί τή σβήνει
καί τῆς ξεβάφει τὰ χαρτιά.

... Κ' εὐθὺς ξανάρχισε ἡ καλή μας
τ' ἀχνά σφουγγίζοντας γυαλιά,
— πῶς χιόνιζ' ὄξω στήν αὐλή μας! —
για τὸ παιδί τοῦ βασιλιά... .

2. Μ' ΑΝΟΙΧΤΑ ΦΤΕΡΑ

Πάνω ἀπ' τὸν κόσμο τοῦτο ἀπλώσατε
τὰ παγωμένα σας φτερά
καί τ' ὄνειρά σας ξεδιπλώσατε
στοὺς οὐρανοὺς φανταχτερά!

Τὰ χιόνια μὴν τὰ φοβηθῆτε,
χάμω τινάχτε τα στή γῆ
σάν τὸν κοροδαλό, ἀνεβῆτε
στ' οὐρανοῦ τῆ φωτοπηγή!

'Ἐκεῖ ψηλά, τ' ἀστέρια ζοῦνε
εὐτυχημένα, λαμπερά,
ὡσάν τὰ μάτια τοῦ δακρυοῦνε
ἀπὸ μιὰ ἀμέτρητη χαρά.

'Ἐκεῖ πετάτε, μέσ' στ' ἀστέρια,
σάν ἀνοιχτόφτερα πουλιά,
τῆς ψυχῆς μου τὰ περιστέρια,
πρὸς τῆ σωστή σας τῆ φωλιά.

3. EIKONA

Μιά σιγαλάτατη βραδυά, καί πέρα
κι' ἀκόμη ἀποκρατεῖ τὸ κοκκινάδι,
σάν αἷμα, ποῦ πεθαίνοντας ἡ μέρα
ἀκόρπισε μὲ τὸ ὑπέρτατό της χᾶδι.

Εἶναι τὸ γαλιγνότερο ἀκρογιάλι
μαργαρωμένο ἀπ' τὸν ἀποσπερῆτη.
Τῆς ὥρας τὸν μαρμαρώναν τὰ κάλλη
τῆς νύχτας τὸν ἀστρωρτερό μαγνήτη.

Μονάχι μιὰ ψυχὴ εἶναι μέσ' στὸ βράδι:
ἓνας φαρῆς ἀπόψε σιγορρίχτει
νὰ πιάσῃ τὸ χρυσόψαρο κοπάδι
τῶν πόθων στὸ πλεχτὸ του δίχτυ.

Ἄν ξέρω... τὸν φαρᾶ, ὅπως τὸν εἶδα,
σὴν ράθυμη βαρκούλα ἀναγεφυμένο,
θυμῆθηκα ἓνα ὄνειρο... μιὰ ἐλπίδα...
καί τὸν ἑαυτό μου ὄμοιο— νὰ προσμένω...

ΚΡΩΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

1. ΣΑΝ ΠΡΩΤΑ

Μέσα στὸ μπάρ καθήσαμε κ' οἱ τρεῖς
μὲ θλιβερὲς ψυχὲς ἀπὸ νορίς.

Στὴ μπάρα, στά τσιγάρα, λίγη ζάλη
ζητήσαμε νὰ ξαναβροῦμε πάλι.

Λίγο, κι' ἐμεῖς, νὰ νοιώσουμε γιορτῆ,
μέσα στήν παραζάλη τήν πλαστή.

Τὸ βούισμα τῶν αὐτιῶν νὰ μᾶς γελάσῃ
πῶς ἡ παλιά γιορτῆ μας ἔχει φτάσει.

Ἔτσι εἴχαμε συνήθιο μιὰ φορὰ
— ὄντας παιδιά — νὰ νοιώθουμε, ὦ Χαρά,

ἔσένα στὸ φαιδρὸ τὸ σπιτικό μας:
σὴν ζάλη καί στὸ βούισμα τῶν ἀφτιῶν μας...

2. ΔΙΣΘΗΜΑ

— "Ἐλα, καημένε!" Κ' ἡ φρονή,
παράκληση ἢ προσταγὴ
νάταν; Ἄν ξέρω.

Τὸ λευκὸ μπράτσο δυνατὰ
τὸ τράβηξες, πρὸς τὰ καιτὰ
ζεῖλη μὴ φέρω.

— "Ἐλα, καημένε!" Κ' ἡ σφιγτὴ
φρονὴ σου στήν τρεμπολιαστικὴ
σάρκα χτυπάει:

ἀπ' τὸ αἰσθημα σου τὸ βαθύ
σὴν κουρασμένη μου ψυχὴ
ἀχὸς δὲν πάει...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΣΚΗΡΑΣ

Τὸ δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Οἱ Δημοσιογράφοι κι' ἡ Γλῶσσα.

Στὸ φύλλο τοῦ Σαββάτου, 25 Ἀπριλίου, δημοσιεύθηκε στήν «Πρωτᾶ», σὴν σειρά τῶν ἐπιφυλλιδίων της, ἓνα ἄρθρο τοῦ κ. Κων. Θ. Παπαλεξάνδρου μὲ τὸν τίτλο «Δημοσιογράφοι καί Γλῶσσα». Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ὁ κ. Παπαλεξάνδρου μιλεῖ γιὰ ζητήματα γενικώτατα καί σπουδαιώτατα, καί νομίζω πῶς δὲ θάτανε ὁλότελα ἀσκοπα αὐτὰ τὰ λίγα λόγια.

Ὁ κ. Παπαλεξάνδρου, πέρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ μιὰ μελέτη τοῦ κ. Α. Παπαδόπουλου, συντάκτη τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, «Οἱ γαλλισμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας», κι' ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Σπ. Φίλιππα «Οἱ δῆθεν γαλλισμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας», περνάει σ' ἓν' ἄλλο ζήτημα: "Ἄν οἱ δημοσιογράφοι κι' ὁ Τύπος χαλᾶνε, «διαφθερῶν» τὴ γλῶσσα ἢ ἂν, ἀπεναντίας, «κατεργάζονται, ζυμώνουν τὸ γλωσσικὸ ὄλικὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» βοηθώντας ἔτσι μ' ὅλες τις δυνατόεις τους σὴν καλλιέργεια καί τὴν καλύτερη τῆς γλώσσας.

Ὁ κ. Α. Παπαδόπουλος, σὴν μελέτῃ ποῦ ἀναφέρουμε, κατηγορεῖ τοὺς «ἐφημεριδογράφους» ὅτι «διαφθερῶν» τὴ γλῶσσα. Αὐτὸ ὁ κ. Παπαλεξάνδρου θέλει νὰ τὸ ἀναιρέσει καί τὸ προσπαθεῖ ἀκριβῶς στὸ ἄρθρο του.

«Γλῶσσα ἑλληνικὴ δὲν ὑπάρχει» τώρα πλάθεται, καί τὴν πλάθουν οἱ δημοσιογράφοι κυρίως — νὰ ἐξακολουθεῖ τάχα νάχει δίκιο ὁ κ. Παπαλεξάνδρου; Ἡ μήπως ὅσα λέει γιὰ τοὺς «ἐφημεριδογράφους» ὁ κ. Παπαδόπουλος, αὐτὰ εἶναι τὰ πιὸ ἀληθινά;

Νομίζω πῶς ὁ κ. Παπαδόπουλος, — ἄσχετο ἂν ἀπὸ τὴν καθαρηνουσιάνικη ἀποψή του — ἔχει μεγάλο δίκιο νὰ λέει, μαζί μὲ τόσους ἄλλους, πῶς οἱ δημοσιογράφοι καταστρέφουν τὴ γλῶσσα γιὰ καλὰ. Χωρὶς κανεὶς νὰ «πασχίξει» μὲ τὸ ζόρι, ὅπως βεβαιώνει ὁ κ. Παπαλεξάνδρου, νὰ «χορᾶσει» (νὰ «κάμει νὰ χορᾶσει» θάτανε σωστότερο) «τὴ σημερινή μας γλῶσσα — ἓνα πράγμα ζωντανό, σπαραχιστό — στὸ λίκνο τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ» (!) μὴ φαίνεται πῶς θάχε μεγάλο δίκιο ν' ἀπατεῖ ἀπ' ὄσους γράφουν, μιὰ στοιχειώδη δημοσιογραφία κι' ἓνα κάποιο γλωσσικὸ αἰσθημα, ἀπαράτμητο. Ζήτημα κυλισθησίας, ζήτημα αὐτιοῦ, ματιοῦ, τελοσπάντων, ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο. Καί θάχε ἀκόμα πιὸ πολὺ μεγάλο δίκιο νὰ σημειώσῃ, λ. γ., ὅτι, τὶ διάβολο: δὲν ταιριάζουνε μαζί οἱ λέξεις «πασχίζου» καί «λίχνο» ὅτι δὲν εἶναι καθόλου σωστό, οἷτε ὁμορφο, νὰ γράφουμε «ἀποχλειστικότης» καί πάρα κάτω νὰ λέμε «τῆς ἐνότητος» ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι γράφουμε δημοτικὴ κι' ὅτι εἴμαστε μὲ τὸ μέρος της ὅταν ἀραδιάζουμε τίς φράσεις «σὴν μεταχειρισί των», «σπουδαίμενος τὰ πρῶτα γράμματα σὴν Πύλῃ», «στε-

γενεοῦνται, θὰ ἐπιβάλλονται, σχηματίζοντας ἔτσι τὴν ἀδιαφιλονίκητη γραμματικὴ καί τὸ ἀδιαφιλονίκητο συντακτικὸ της, σμιλεμένα κι' ἐπιβεβλημένα καί τὰ δυὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον λαὸν ποῦ τὴ διαμόρφωσε καί τὴ ζωντάνευσε. Βέβαια, σὴν διάπλασιν τῆς γλώσσας τοῦ ἓνα ἔθνους ἔχει ὁδηγούς», λέει ὁ κ. Παπαλεξάνδρου. Ἐπειὶ παιδαγωγοὶ ὅμως δὲν εἶναι οἱ γραμματικοὶ καί οἱ γλωσσολόγοι, μὰ οἱ δημιουργοὶ λογοτέχνες.

Ὡς ἔδῳ δὲν ἔχει κανένας τίποτα ἀντίθετο νὰ πεῖ. Ἴσως μόνο νὰ μποροῦσε νὰ διατυπώσῃ μερικὲς ἀντιρροήσεις σχετικὰ μὲ τὴν ἀποστολὴ τῶν γραμματικῶν καί τῶν γλωσσολόγων. Γιατί κι' ἀποσπῶν τὸ ἔργο δὲν εἶναι οὔτε μικρὸ οὔτε ἀσήμαντο. Μὲ τὸ νὰ ρίχνουνε φῶς στὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσας, εἴτε φαινόμενα εἶναι εἴτε λέξεις, καί μὲ τὸ νὰ τὰ κατατάσσουνε, νὰ τὰ συγγεντροῦννε καί νὰ τὰ ἐξημενεύουνε, συντελοῦνε κι' αὐτοὶ πολὺ, πάρα πολὺ, — ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀποψη περισσότερο μάλιστα κι' ἀπὸ τὸ λαὸν ἴδιον, τὸν πατέρα τῆς γλώσσας του — σὴν φωτισμένη τῆς ἐξέλιξι καί σὴν κανονικὴ διαμόρφωσιν της.

Στὰ πρῶτα ὅμως ἀπ' ὅσα εἴπαμε παραπάνου, — στὸ ὅτι, δηλαδή, «γλῶσσα ἑλληνικὴ δὲν ὑπάρχει» τώρα πλάθεται καί τὴν πλάθουν οἱ δημοσιογράφοι κυρίως — νὰ ἐξακολουθεῖ τάχα νάχει δίκιο ὁ κ. Παπαλεξάνδρου; Ἡ μήπως ὅσα λέει γιὰ τοὺς «ἐφημεριδογράφους» ὁ κ. Παπαδόπουλος, αὐτὰ εἶναι τὰ πιὸ ἀληθινά;

Νομίζω πῶς ὁ κ. Παπαδόπουλος, — ἄσχετο ἂν ἀπὸ τὴν καθαρηνουσιάνικη ἀποψή του — ἔχει μεγάλο δίκιο νὰ λέει, μαζί μὲ τόσους ἄλλους, πῶς οἱ δημοσιογράφοι καταστρέφουν τὴ γλῶσσα γιὰ καλὰ. Χωρὶς κανεὶς νὰ «πασχίξει» μὲ τὸ ζόρι, ὅπως βεβαιώνει ὁ κ. Παπαλεξάνδρου, νὰ «χορᾶσει» (νὰ «κάμει νὰ χορᾶσει» θάτανε σωστότερο) «τὴ σημερινή μας γλῶσσα — ἓνα πράγμα ζωντανό, σπαραχιστό — στὸ λίκνο τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ» (!) μὴ φαίνεται πῶς θάχε μεγάλο δίκιο ν' ἀπατεῖ ἀπ' ὄσους γράφουν, μιὰ στοιχειώδη δημοσιογραφία κι' ἓνα κάποιο γλωσσικὸ αἰσθημα, ἀπαράτμητο. Ζήτημα κυλισθησίας, ζήτημα αὐτιοῦ, ματιοῦ, τελοσπάντων, ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο. Καί θάχε ἀκόμα πιὸ πολὺ μεγάλο δίκιο νὰ σημειώσῃ, λ. γ., ὅτι, τὶ διάβολο: δὲν ταιριάζουνε μαζί οἱ λέξεις «πασχίζου» καί «λίχνο» ὅτι δὲν εἶναι καθόλου σωστό, οἷτε ὁμορφο, νὰ γράφουμε «ἀποχλειστικότης» καί πάρα κάτω νὰ λέμε «τῆς ἐνότητος» ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι γράφουμε δημοτικὴ κι' ὅτι εἴμαστε μὲ τὸ μέρος της ὅταν ἀραδιάζουμε τίς φράσεις «σὴν μεταχειρισί των», «σπουδαίμενος τὰ πρῶτα γράμματα σὴν Πύλῃ», «στε-

Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΣΤΑΔΙΟΥ 50

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1 — 15 Μαΐου 1931

ΛΟΞΙΔΑΗ - ΒΟΪΛΑ - ΔΙΟΣΤΟΛΙΔΗ. 'Ιατρικόν θεραπευτικόν ἐγκόλπιον. Σχ. 16ον σελ. 712, δεμένον. 'Αθήναι 1931	Δρχ. 175.—
Κ. ΚΟΝΤΟΥ. Τὰ τραγούδια τοῦ χωριότη. Στίχοι Σχ. 8ον σελ. 128. 'Αθ. 1931	» 30.—
Α. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ. Σύστημα ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν. Τόμος Α' "Ἐλληνες ἀνδριαντοποιοί, μέρος Α'. Σχ. 8ον σελ. 46. 'Αθήναι 1931	» 50.—
Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ. Πελασγική Ἑλλάς, οἱ Προέλληνες. Σχ. 8ον σελ. 350. 'Αθήναι 1931	» 100.—
Μ. ΦΙΛΙΝΤΑ. 'Ανατολίτικες ἱστορίες. Σχ. 8ον σελ. 126. 'Αθήναι 1931	» 15.—
ΕΛΛΕΝ ΚΕΥ. 'Ἡ γυναῖκα καὶ ὁ φρενισμός. Σχ. 8ον σελ. 79. 'Αθ. 1931	» 15.—
ΠΕΤΡΙ. 'Ἡ νέα Βουλγαρική λογοτεχνία. Σχ. 8ον σελ. 159. 'Αθ. 1931	» 25.—
Ε. ΑΝΤΑΛΙΔΗ. Σμυρναϊκές ἀγάπες, μῦθοι. Σχ. 8ον σελ. 291. 'Αθ. 1931	» 40.—
Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗ. Φιλολογία καὶ ζωή, ἐναρκτηριος λόγος. Σχ. 8ον σελ. 50. 'Αθήναι 1931	» 15.—
ΘΡΑΚΙΚΑ. Σύγγραμμα περιοδικόν. Ἐκτακτον τεῦχος ἐπὶ τῇ 100ατηρῆτι τῆς 'Ἐθν. ἀνεξαρτησίας. (Παράρτημα τοῦ 1' τόμου). Σχ. 8ον σελ. 370. 'Αθήναι 1931	» 100.—
Η. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗ. Μαγικοὶ μῦθοι, πεζοτράγουδα. Σχ. 8ον σελ. 90. 'Αθ. 1931	» 25.—
ΣΤ. ΒΑΛΒΗ. Μετάφρασις Αἰσχύλου Πέρσαι. Σχ. 8ον σελ. 60. 'Αθ. 1931	» 5.—
Χ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Προβλήματα Φυσικῆς καὶ αἱ λύσεις αὐτῶν. Σχ. 8ον σελ. 212. 'Αθήναι 1931	» 85.—
Β. ΣΙΜΩΝΙΔΗ. Μερικαὶ ἀλήθειαι ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ σταφυδιτικοῦ ὄργανισμοῦ. Σχ. 8ον σελ. 84. 'Αθήναι 1931	» 10.—
Ν. ΧΑΛΙΟΡΗ. Ὑδρεϊκά λαογραφικά. Σχ. 16ον σελ. 178. 'Αθ. 1931	» 20.—
Ε. ΤΖΙΣΑΕΠΗ. Πάνος Ἀραβαντινός. (1886—1930). 'Ἡ ζωὴ του καὶ τὸ ἔργο του. Σχ. 8ον σελ. 31. 'Αθήναι 1931	» 15.—
Ι. ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ. Περί τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως ἐν τῇ πολιτικῇ δίκῃ. Ἐκδ. Β'. Σχ. 8ον σελ. 135. 'Αθήναι 1931	» 75.—
Ι. ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ. Ὁ χρόνος τῆς προτάσεως τῶν ἐπὶ τῆς οὐσίας πραγματικῶν ἰσχυρισμῶν ἐν τῇ πολιτικῇ δίκῃ. Ἐκδ. Β'. Σχ. 8ον σελ. 112. 'Αθήναι 1931	» 75.—
Κ. ΣΦΥΡΗ. Ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις ἡ Ἑλλάς εἶναι βιώσιμος. Σχ. 8ον σελ. 70. 'Αθήναι 1931	» 50.—
ΗΑ. ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἀγόρασις. Ἐκδ. Β'. Σχ. 8ον σελ. 162. 'Αθ. 1931	» 100.—
Κ. ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗ. Τί εἶναι ποίησις. Αἰσθητικαὶ μελέται. Σχ. 8ον σελ. 65. 'Αθήναι 1931	» 20.—
Η. ΛΑΜΠΑΤΟΥ. Πρῶται βοήθειαι ἐν ἀπουσίᾳ ἱατροῦ καὶ στοιχεῖα ὑγιεινῆς. Ἐκδ. Β' Σχ. 8ον σελ. 111, δεμένον. 'Αθήναι 1931	» 35.—
Σ. ΦΙΛΙΠΠΑ. Οἱ δῆθεν Γαλλισμοὶ τῆς Ἑλλην. γλώσσης. Σχ. 8ον σελ. 32. 'Αθήναι 1931	» 10.—
Η. ΔΡΑΚΟΥΔΗ. Βιονομία. Ἐκδ. Γ'. Σχ. 8ον σελ. 115 δεμ. 'Αθ. 1931	» 25.—